

ROMANUL SECOLULUI

XX

**TAHAR
BEN JELLOUN**

copilul de nisip

EDITURA UNIVERS

ROMANUL SECOLULUI

TAHAR BEN JELLOUN

Traducere de
SANDA CHIOSE
și GABRIELA ABĂLUȚĂ

Prefață de
CONSTANTIN ABĂLUȚĂ

Copilul de nisip •

Editura
UNIVERS
București • 1996

Redactor artistic: Vasile SOCOLIUC

Redactor: Angela MARTIN

TAHAR BEN JELLOUN

L'ENFANT DE SABLE

© Editions du Seuil, septembre 1985

**Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS,
Bucureşti Piaţa Presei Libere 1, 79739.**

ISBN 973-34-0352-0

TAHAR BEN JELLOUN* scriitor francez de origine marocană, poet, romancier și dramaturg, este pentru prima oară tradus în țara noastră. Cele două romane, *Copilul de nisip* și *Noaptea sacră* – ultimul primind premiul Goncourt în 1987 –, au același personaj principal căruia îi urmăresc devenirea în două etape distincte: etapa cu mască și etapa fără mască. *Copilul de nisip* poate fi considerat o biografie distorsionată, anormală, iar *Noaptea sacră*, expresia unei reveniri în matca firească a lucrurilor, dar amîndouă sînt adînc impregnate de absurdul și zădărnicia generate de o societate primitivă, de dogmele religioase musulmane și adesea își transferă unul altuia semnale debusolante ori vivisechii de o indescriptibilă teroare.

* *Harrouda*, roman, 1973; *La Réclusion solitaire* (Recluziunea solitară), roman, 1973; *Les amandiers sont morts de leurs blessures, poèmes et nouvelles suivis de Cicatrices du soleil et de Le Discours du chameau* (De rănilor lor au murit migdalii, poeme și nuvele urmate de: Cicatricile soarelui, și de: Discursul cămilei), 1976; *La Mémoire future, Anthologie de la nouvelle poésie du Maroc* (Memoria viitoare, Antologie a noii poezii din Maroc), 1976; *La Plus haute des solitudes* (Singurătatea cea mai înaltă), 1977; *Moha le fou, Moha le sage* (Moha nebunul, Moha înțeleptul), roman, 1978, premiul Bibliotecarilor din Franța și al postului de radio Monte-Carlo, 1979; *A l'insu du souvenir* (Fără știrea amintirii), poeme, 1980; *La Prière de l'absent* (Rugăciunea celui absent), roman, 1981; *L'Écrivain public* (Scriitorul public) povestire, 1983; *La Fiancée de l'eau, Théâtre, suivi de Entretiens avec M. Saïd Hammadi, ouvrier algérien* (Logodnica apei, teatru, urmat de: Convorbiri cu Dl. Saïd Hammadi, muncitor algerian), 1984; *L'Enfant de sable* (Copilul de nisip), roman, 1985; *La Nuit sacrée* (Noaptea sacră), roman, 1987, premiul Goncourt; *Jour de silence à Tanger* (Zi de tăcere la Tanger), povestire, 1990; *Les Yeux baissées* (Ochii plecați), 1991; *Alberto Giacometti*, 1991; *La Remontée des cendres*, poeme, 1991; *L'Ange aveugle* (Îngerul orb), roman, 1992.

Dacă romanele s-ar opri aici, ele n-ar justifica interesul major manifestat atât de public cât și de critica franceză, adăugându-se realismului plat al unor compuneri în care socialul este agrementat cu pitoresc. Ca să înțelegem mai bine miza acestor romane e cazul să reamintim citatul din Daniel Defoe pe care Camus și l-a ales drept motto pentru romanul său *Ciuma*: „Poți tot atât de bine să înfățișezi un fel de întemnițare prin altul, cum poți să înfățișezi orice lucru care există cu adevărat, prin ceva care nu există“. Este evident că Tahar Ben Jelloun a intenționat să lărgască mesajul scrierilor sale, ieșind din țarcul lumii musulmane pe care, aparent, o descrie, și mergînd către simboluri mai generale, apte să emoționeze categorii mai largi de cititori. Lumea plină de constrîngeri insurmontabile în care fiecare individ își are locul fixat pentru totdeauna, puterea discreționară a șefilor de familie ce ajung a fi tirani absoluți, rolul de roboți, fără nume și chip, ce le revine femeilor, luptele pentru supremație între frați, desconsiderarea soției care nu naște băieți, etc., se constituie în repere ale unei societăți totalitare, ale unui posibil univers concentraționar. Parabola despre cerșetorii adunați de poliție în preziua vizitei unui înalt demnitar – să nu strice imaginea orașului – și uitați apoi într-un beci, luni de zile, spune încă și mai mult despre actualitatea acestor romane. Nu este cazul să insistăm în acest sens, pentru că nici autorul nu o face; el descrie pur și simplu o lume tensionată, plină de contradicții, în care își găsesc locul, în cele din urmă, chiar și iubirea și frumusețea, fie ele cît de trecătoare, cît de umile. De altfel, chiar această complexitate a discursului, lipsa oricărui maniheism, face ca textele lui Ben Jelloun să fie receptate cu încîntarea cu care savurăm epopeile ori basmele.

Într-o familie musulmană în care se nășteau numai fete (acestea, conform tradiției, moșteneau doar un procent minoritar, întreaga avere revenind celorlalte rude, de sex bărbătesc), tatăl are năstrușnica și totodată groaznică idee de a înscena nașterea unui băiat, Ahmed, și de a perpetua această mascaradă jucînd, pe rînd, comedia botezului, a

circumciziei, iar mai apoi a căsătoriei lui Ahmed cu Fatima, o tânără epileptică. Acesta este miezul parabolei pe care ne-o propune Tahar Ben Jelloun în romanul *Copilul de nisip*, parabolă dramatică, plină de scene de groază și de inefabil, permițînd o lectură polisemică ce s-ar înscrie între primitivismul și tainele Orientului și, trecînd prin decodări freudiene (sexul inversat), să ajungă la sfera politicului celui mai actual (îndoctrinarea programatică). Unul din meritele autorului – și nu ultimul – este acela că a știut să dozeze în așa fel efectele, încît nici unul din planuri să nu prevaleze, fapt ce dă narațiunii firescul pe care diferiții povestitori (inventati) și-l arogă. De altfel, țesătura de voci care narează, ori de fragmente din jurnale, dau adesea textului aspectul labirintic, pe care, cu vremea, îl recunoaștem a fi labirintul vieților noastre interioare, al frustrărilor noastre de „unici călători ai absolutului”; transformările pe care aceste căutări prin spații obscure le aduc, revelîndu-ne propria identitate, căci „să-ți semeni ție însuși nu înseamnă să fii diferit?”

Tema dublului și a alterității se suprapune aici cu tema căutării identității și, schematic vorbind, cele două romane reprezintă, pe de-o parte, inițierea în abject și falsitate (*Copilul de nisip*) iar pe de altă parte, căutarea și recuperarea feminității și integrității spirituale (*Noaptea sacră*).

Copilul de nisip, entitate androgină, cu sex ascuns și conștiință duplicitară, robot cu sarcini fixe în cadrul familiei, ascultînd poruncile unui tată paranoic și neavînd, în fapt, altă menire decît aceea de a salva aparențele, urmînd doar a anima – atunci cînd este nevoie – o mască, iată, personajul principal al acestei zguduitoare *mărturisiri*; și spun mărturisire, fiindcă șoaptele și presimțirile sînt modalitățile prin care avansează narațiunea, ele alcătuind unicul sistem de comunicare în interiorul enclavelor din care se compune lumea musulmană și, în plus, sînt singura sursă de informare la care are acces un tînăr obligat să se sustragă, concomitent, societății bărbaților și celei a femeilor. De aici aspectul aluziv al faptelor, reverberațiile în necunoscut ale fiecărui cuvînt, confuzia întreținută a situațiilor. Opresiunea exersată încă de la naștere pe un trup neștiutor (bandajele care împiedică sîinii

să crească) este paralelă cu marasmul sufletească în care este silit să evolueze cel singularizat astfel printr-un secret de care depinde bunăstarea întregii familii; sexul schimbat devine destin, distorsiunea devine obișnuință; voința tatălui se dovedește superfluă pentru că voința lui Ahmed acționează acum în aceeași direcție. Spălarea creierului este atât de perfectă încât la întrebarea *Cine sînt eu?*, tînărul de douăzeci de ani, Ahmed după nume, dar ascunzînd un trup de femeie, își răspunde cu o mărturisire: „Nu numai că-mi accept condiția, dar o și iubesc.“

De aceea începe să se comporte dur, introducînd în relațiile cu toți ceilalți din familie o răceală și o înstrăinare menite a-i atesta o dată și încă o dată condiția de bărbat, căci „să fii bărbat este o iluzie și o violență pe care totul o justifică și o privilegiază“, pe cînd „să fii femeie este o infirmitate naturală cu care se acomodează toată lumea.“ Hrănindu-și singur sufletul fragil cu concepte atât de dezabuzat realiste, Ahmed nu încetează să tînjească după condiția lui intimă, aceea de femeie, visele erotice îi stimulează dorința de a se regăsi, de a se întoarce la începuturi și de a afla cine este cu adevărat. Dîndu-și seama de pericolul pe care-l reprezintă această tendință lăuntrică, viața tînărului/tinerei devine o perpetuă sfîșiere, în jurnalul său mărturisindu-și că „trăiesc acum în libertate supravegheată de mine însumi“... și, ceva mai încolo: „nu cunosc decît emoții inversate, venind dintr-un trup trădat, redus la un sălaș gol, fără suflet.“

Copilul de nisip, șubredă și sfărîmicioasă alcătuire, mimează o vreme piatra dură și de-abia apoi, după moartea tatălui-tiran, în *Noaptea sacră*, se eliberează și purcede la recuperarea identității. A reînvăța reflexele feminității, a parcurge etapele genuine ale simțirii alteritare, a se delimita de gustul grețos al siluirii trecute și a celei prezente (violul ca înjosire a încrederii inter-umane), iată tot atîtea etape ale lungului drum pe care-l parcurge eroina celui de al doilea oman. Fără hîrtii de identitate (în acte ea era de sex bărbătesc și se numea Ahmed), silită să se ascundă de lume, obligată să cunoască dragostea fizică într-un mod care-i face silă și să îndure anormalitatea gazdei sale – o femeie care-și

tiranizează/idolatrizează fratele orb – tînăra fată se îndrăgostește de acesta din urmă și iubirea lor ciudată, tainică și disimulată sub forme pe care doar mintea năstrușnică a unui nevăzător le poate închipui, pare, o clipă, că va aduce stabilitatea mult dorită. Însă nemernicia oamenilor și nenorocul care o urmărește, decid altfel; o crimă absurdă, rod al mîniei nestăpînite și al revoltei, dezvăluie destinul, de veșnică neadaptată, al eroinei. Iar cum celor neadaptați, potențial periculoși, li se cuvine pedeapsa și uitarea, tînăra femeie va fi întemnițată mulți ani iar apoi i se va da drumul să-și poată savura mai bine nimicnicia, insignifianța și sterilitatea absolută, în mijlocul celor atît de perfect adaptați, încît au devenit niște umbre docile. În ultimul capitol al romanului, intitulat *Infernul*, autorul schițează cea mai dezabuzată parabolă: eroina devine o sfîntă făcătoare de minuni la care se perindă un lung șir de femei sterpe pe care aceasta le atinge, cu conștiința zădărnicii oricărei viețuiri.

Tema peregrinării, a căutării, este tratată în acest roman într-un mod ceva mai diferit decît în primul: tentele onirice ori supra-reale intervin mai frecvent; ele par a se naște la interferența celor două forțe care se tatonează reciproc: bărbatul și femeia, misteriosul Consul și fugara fără biografie. Lumea instinctelor și a premonițiilor, însingurarea și închipuirea pură (orbul își croiește un univers pornind de la cîteva întîmplătoare date ale simțurilor), jocurile erotice începute prin substituie de persoană, ca într-o subtilă piesă cu măști, instituie un sistem complex de receptare a textului. Filigranul și arabescul; specualția eseistică pe teme precum singurătatea, viața, moartea, parabola încărcată de lirism ori realismul nostalgic (vezi scena cu cimitirul musulman unde toată lumea mănîncă, se servesc prăjituri, se comentează ultimele noutăți, ca într-o cafenea...) se îngemănează și se potentează reciproc. Marele povestitor care este Tahar Ben Jelloun știe cu fiecare detaliu să avanseze presimțiri și presupuneri care vor impulsiona nucleele epice viitoare, îndrumîndu-le pe căi ce corespund simțirii interioare a personajelor și mai puțin acțiunilor lor exterioare. Știința dozării surprizelor și a schimbării planurilor narrative, a încorporării parabolei într-una mai

mare, sau a omisiunilor revelatoare (care întregesc destinul așa cum nici o întâmplare n-ar putea-o face), degajarea cu care se uzează de procedee diverse fără a știrbi unitatea întregului ori a-i spulbera esențialitatea, asigură o lectură pasionantă și inconfundabilă și o reamintire generoasă, îmbogățitoare.

Vocea lui Tahar Ben Jelloun are un timbru unic, iar datorită traducătoarelor acestor două romane, figurile imaginației sale vor spori de acum înainte zestrea de miraculos a limbii române.

CONSTANTIN ABĂLUȚĂ

COPILUL DE NISIP

BĂRBATUL

Avea mai întîi de toate acea față alungită de cîteva riduri verticale, ca niște cicatrici ale îndepărtatelor insomnii, o față prost rasă, muncită de vreme. Viața – ce viață? – o ciudată aparență făcută din uitare – trebuie că-l tratase cu asprime, că-l necăjise sau chiar îl jignise. Puteai citi sau ghici acolo o rană adîncă pe care un gest sîngaci al mîinii sau o privire insistentă, un ochi scrutător sau rău intenționat erau suficiente pentru a o deschide din nou. Evita să se expună luminii crude și-și ascundea ochii cu brațul. Lumina zilei, a unei lămpi sau a lunii pline îi făcea rău: îl dezgolea, îi pătrundea sub piele și acolo da în vileag rușinea sau niște lacrimi ascunse. O simțea trecîndu-i pe trup ca o flacăra ce i-ar mistui măștile, o lamă ce i-ar înlătura încet vâlul de carne care menținea distanța necesară între el și ceilalți. Ce-ar fi el, de fapt, dacă spațiul acesta care-l separa și-l proteja de ceilalți ar fi anulat? Ar nimeri, gol și lipsit de apărare, în mîinile celor ce nu încetaseră să-l urmărească plini de curiozitate, de neîncredere, ba chiar de o ură tenace; se obișnuiau greu cu tăcerea și inteligența unei figuri care-i deranja prin simpla ei prezență autoritară și enigmatică.

Lumina îl dezbrăca. Zgomotul îl tulbura. De cînd se retrăsese în camera de sus, din vecinătatea terasei, nu mai suporta lumea exterioară cu care comunica o dată pe zi deschizîndu-i ușa Malikăi, servitoarea ce-i aducea de mîncare, corespondența și un vas cu flori de portocal. O îndrăgea pe această bătrînă care făcea parte din familie. Discretă și blîndă, nu-l întreba niciodată nimic, dar o complicitate ascunsă îi apropia cu siguranță.

Zgomotul. Cel al unor voci stridente sau șterse. Cel al rîsetelor vulgare, al cîntecelor plictisitoare de la radio. Al

găleților de apă vărsate în curte. Al copiilor chinuind o pisică oarbă sau un câine cu trei picioare pierdut pe acele străduțe unde animalele și nebunii se lasă prinși în capcană. Zgomotul jelaniiilor și lamentațiile cerșetorilor. Zgomotul strident al chemării la rugăciune, înregistrare proastă pe care un megafon o transmite de cinci ori pe zi. Nu mai era o chemare la rugăciune ci o incitare la răzmeriță. Zgomotul tuturor vocilor și chemărilor înălțându-se din oraș și rămânând suspendate acolo, chiar deasupra camerei lui, pînă ce vîntul îl risipește și îi atenuază tăria.

Își dezvoltase alergiile; trupul lui, permeabil și iritat, le primea la cea mai mică zguduitură, le integra și le păstra vii pînă-ntr-atît încît îi făceau somnul foarte dificil dacă nu chiar imposibil. Simțurile nu i se dereglaseră cum s-ar putea crede. Dimpotrivă, deveniseră deosebit de ascuțite, active și neobosite. Se dezvoltaseră și ocupaseră întreg acest trup pe care viața îl tulburase, iar destinul îl deturnase pe nesimțite.

Mirosul lui aspira totul. Nasul aduna miresmele de orice fel, chiar și pe cele care nu erau încă acolo. Spunea că are un nas de orb, auzul unui mort cald încă, și vederea unui profet. Dar nu dusese o viață de sfînt; ar fi putut deveni dacă n-ar fi avut prea multe de făcut.

După retragerea sa în camera de sus, nimeni n-a îndrăznit să-i vorbească. Avea nevoie de o bună bucată de timp, poate chiar de luni, ca să-și adune mădulele, să-și pună ordine în trecut, să corecteze imaginea funestă pe care cei din jur și-o făcuseră despre el în ultima vreme, să-și regleze minuțios moartea și să facă ordine în caietul cel gros în care însemna totul: jurnalul său intim, secretele lui – poate un singur și unic secret –, în același timp schița unei povestiri a cărei cheie o deținea în exclusivitate.

O ceață deasă și persistentă îl învăluise blînd, punîndu-l la adăpost de privirile bănuitoare și de bîrfele pe care rudele și vecinii, probabil, le schimbau în pragul casei. Acest culcuș alb îl liniștea, îl predispunea la somn și-i alimenta visele.

Retragerea lui n-a intrigat prea mult familia. Se obișnuiseră să-l vadă cufundundu-se într-o mare tăcere sau în

mînii brutale și, mai ales, nejustificate. Ceva imposibil de definit se interpunea între el și restul familiei. Avea poate motive, dar numai el le știa. Hotărîse că universul lui îi aparținea și că era mult superior celui al mamei sau al surorilor lui – în orice caz, foarte diferit. Credea chiar că ele nu au nici un univers. Se mulțumeau să trăiască la suprafața lucrurilor, fără exigențe prea mari, supunîndu-se autorității, legii și voinței lui. Fără ca de fapt să vorbească între ele despre asta, nu presupuneau ele, oare, că retragerea i se impusese pentru că nu reușise să-și stăpînească trupul, gesturile și metamorfoza pe care o suporta fața lui din cauza numeroaselor ticuri nervoase care riscau s-o desfigureze? De la un timp, mersul nu-i mai era al unui bărbat autoritar, stăpîn incontestabil al unei case mari, un bărbat ce luase locul tatălui și regula în cele mai mici amănunte viața căminului.

Spatele i se curbase ușor, umerii îi căzuseră dizgrațios; de-acum înguști și moi, nu mai aveau pretenția să întîmpine un cap iubitor sau mîna vreunui prieten. Simțea un fel de greutate apăsîndu-i partea superioară a spatelui, mergea încercînd să se ridice și să se îndrepte. Își tîra picioarele, își opintea trupul, luptînd lăuntric împotriva mecanismului atîtor ticuri care nu-l slăbeau deloc.

Situația s-a deteriorat brusc tocmai atunci cînd nimic nu lăsa să se întrevadă o asemenea evoluție. Insomnia era o perturbare banală a nopților sale – atît era de frecventă și de rebelă. De cînd între el și trupul lui avusese loc o ruptură, un soi de fractură, fața îi îmbătrînise și mersul îi devenise de handicapat. Nu-i rămînea decît refugiul într-o totală solitudine. Ceea ce i-a permis să-și facă un bilanț asupra a tot ce fusese înainte și să-și pregătească plecarea definitivă către tărîmul tăcerii supreme.

Știa că moartea nu i se va trage nici de la un stop al inimii, nici de la vreo hemoragie cerebrală sau intestinală. Doar o tristețe profundă, un fel de melancolie lăsată asupra-i de o mîină neîndemînică va pune capăt, fără îndoială în somn, unei vieți care a fost pur și simplu excepțională și care n-ar suporta să cadă, după atîția ani de încercări, în banalitatea cotidianului obișnuit. Moartea îi va

fi la înălțimea vieții, cu deosebirea că-și va fi ars măștile, că va fi gol, absolut gol, fără lințoliu, chiar în pământul care-i va mistui încetul cu încetul mădulelele pînă-l va reda lui însuși, în adevărul ce i-a fost permanentă povară.

În cea de a treizecea zi a retragerii sale, a început să vadă cum moartea îi invadează camera. A ajuns s-o pipăie și s-o țină la distanță ca pentru a-i arăta că era puțin cam grăbită și că-i mai rămîneau cîteva lucruri urgente de pus la punct. În nopțile lui și-o reprezenta sub forma unui păianjen fleșcăit care-i da tîrcoale, ostentat dar încă viguros. Faptul că și-o imagina astfel îi înțepenea trupul. Apoi se gîndea la mîini puternice – poate metalice – care vor coborî de sus și vor apuca temutul păianjen, îl vor îndepărta din camera lui, dîndu-i răgazul necesar să-și termine treburile. În zori, păianjenul nu mai era acolo. Era singur, înconjurat de obiecte rare, așezate, recitind paginile pe care le scrisese în timpul nopții. Somnul venea către dimineață.

Într-o zi auzise spunîndu-se că un poet egiptean justifica astfel ținerea unui jurnal: „De oricît de departe te-ai întoarce, nu-i niciodată din afara ta. Uneori, un jurnal este necesar pentru a spune că ai încetat să exiști.“ Aceasta era și intenția lui: să spună că încetase să existe.

Și cine a fost el?

Întrebarea a picat după o tăcere plină de stînjeneală sau de așteptare. Povestitorul așezat pe rogojină, stînd turcește, cu picioarele strînse sub el, scoase dintr-un sac un caiet gros și-l arătă asistentei.

Secretul e aici, în aceste pagini, țesut din silabe și imagini. Mi l-a încredințat chiar înainte de a muri. M-am pus să jur că nu-l voi deschide decît la patruzeci de zile după moartea lui, timpul de care avea nevoie ca să moară de tot, patruzeci de zile de dolru pentru noi și de călătorie în beznele pămîntului pentru el. L-am deschis noaptea în cea de a patruzeci și una zi. Am fost inundat de mireasma paradisului, o mireasmă atît de puternică, încît era să mă sufoc. Am citit prima propoziție și n-am înțeles nimic. Am citit al doilea paragraf și n-am înțeles nimic. Am citit în

Întregime prima pagină și am avut o iluminare. Lacrimile uimirii îmi curgeau de la sine pe obraji. Mîinile îmi erau umede; sîngele nu-mi circula normal. Am știut atunci că eram în posesia cărții rare, a cărții secretului, în care se afla cuprinsă o viață scurtă și intensă, scrisă în noaptea îndelungatei încercări, păstrată sub pietre mari și protejată de îngerul blestemului. Această carte, prieteni, nu poate să circule sau să fie dată. Nu poate fi citită de spirite nevino-vate. Lumina pe care o emană înșală și orbește ochii nepregătiți care cad pe ea din greșeală. Eu am citit această carte, am descifrat-o ca s-o pun la-ndemîna acestor spirite. Voi nu aveți acces aici fără să treceți prin nopțile și trupul meu. Sînt această carte. Am devenit această carte a secretului; am plătit cu viața mea ca s-o citesc. Ajuns la capăt, după nopți de insomnie, am simțit cartea întrupîndu-se în mine, căci așa e destinul meu. Ca să vă istorisesc această poveste, nici nu voi mai deschide caietul, întîi pentru că am învățat pe dinafară episoadele și, mai apoi, din prudență. Curînd, o, voi, oameni de treabă, ziua se va vărsa în bezne; mă voi regăsi iarăși singur cu cartea, iar voi, singuri cu nerăbdarea. Eliberați-vă de această febrilitate nesănătoasă care vă spumegă-n priviri. Aveți răbdare; adînciți cu mine tunelul întrebării și învățați să așteptați, nu frazele mele – ele sînt goale – ci cîntul ce se va înălța încet din mare și va veni să vă inițieze pe calea cărții la pînda timpului și-a ceea ce-i sfărîmat de el. Tot așa, țineți minte, cartea are șapte porți străpunse într-un zid lat de minimum doi metri și înalt cît cel puțin trei bărbați zvelți și viguroși. Cu timpul, vă voi da cheile ca să deschideți aceste porți. De fapt, aveți aceste chei, dar nu știți; și, chiar dacă ați ști, n-ați ști nici să le răsuciți și, cu atît mai puțin, sub ce piatră tombală să le îngropați.

Acum știți destul. E mai bine să ne despărțim înainte ca cerul să fie cuprins de flăcări. Întoarceți-vă mîine dacă totuși cartea secretului nu vă părăsește.

Bărbații și femeile se ridicară în tăcere și, fără să-și vorbească, se răspîndiră în mulțimea din piață. Povestitorul își strînse blana de oaie, își puse penele și călimările

într-un săculeț. Cît despre caiet, îl înfășură cu grijă într-o bucată de mătase neagră și-l puse la loc în traistă. Înainte de-a pleca, un băiețandru îi dădu o pîine neagră și un plic.

Părăsi piața cu pași înceți și dispăru, la rîndul lui, în primele licăriri ale amurgului.

2

POARTA DE JOI

Oameni de treabă, aflați că prin taina cuvîntului ne-am adunat pe-o stradă circulară, poate pe-o navă pentru o călătorie al cărei itinerar nu-l cunosc. Această poveste are în ea ceva noptatic, este obscură și totuși plină de imagini; ar trebui să dea într-o lumină slabă și blîndă; cînd vom ajunge în zori, vom fi descătușați, vom fi îmbătrînit cu o noapte lungă și apăsătoare, o jumătate de secol și cîteva foi albe răspîndite în curtea din marmoră albă a casei amintirilor noastre. Unii dintre voi vor fi tentați să locuiască în acest nou lăcaș sau măcar să ocupe un locșor pe măsura trupului lor. Știu, păcatul uitării va fi mare; este o fîntînă de apă limpede de care nu trebuie să te apropii sub nici un motiv, în ciuda setei. Căci această poveste este și un deșert. Va trebui să mergi cu picioarele goale pe nisipul fierbinte, să mergi și să taci, să crezi în oaza ce se conturează la orizont și care înaintează neîncetat către cer, să mergi și să nu te întorci ca să nu fi cuprins de amețală. Pașii noștri inventează drumul pe măsură ce înaintăm; în spate nu lasă nici o urmă, ci numai golul, prăpastia, neantul. Așa că vom privi mereu înainte și ne vom încrede în picioarele noastre. Ne vor duce tot atît de departe pe cît putea-vor spiritele noastre să creadă în această poveste. Știți acum că nici îndoiala și nici ironia nu vor face parte din călătorie. Odată ajunși la a șaptea poartă, vom fi poate cu adevărat oameni ai Binelui. Este o aventură, o încercare? Aș spune, și una și alta. Cei ce

pornesc cu mine să ridice mîna dreaptă pentru pactul de credință. Ceilalți pot pleca spre alte povești, spre alți povestitori. Eu nu spun povești numai ca să treacă timpul. Poveștile vin către mine, îşi fac în mine sălaş şi mă transformă. Am nevoie să le scot din trupul meu ca să eliberez căsuțele prea încărcate şi să primesc noi povești. Am nevoie de voi. Vă fac părtaşi la întreprinderea mea. Vă îmbarc în spinare şi pe navă. Fiecare oprire va fi folosită pentru tăcere şi meditație. Fără rugăciuni, ci doar o imensă credință.

Astăzi o luăm pe drumul primei porți, poarta de joi. De ce începem cu această poartă şi pentru ce se numește ea astfel? Joi, a cincea zi a săptămîinii, ziua schimbului. Unii spun că aceasta este ziua de piață, ziua în care muntenii şi țăranii de la cîmpie vin la oraş şi se instalează la poalele acestei porți ca să vîndă recolta din timpul săptămîinii. Poate că-i așa, dar spun că este o coincidență şi o întîmplare. În fond, n-are nici o importanță! Această poartă pe care-o zăriți în depărtare e măreață. E superbă. Lemnul i-a fost sculptat de cincizeci şi cinci de cioplitori, şi vedeți acolo mai mult de cinci sute de motive diferite. Aşadar, această poartă grea şi frumoasă ocupă în carte locul primordial al intrării. Intrarea şi sosirea. Intrarea şi naşterea. Naşterea eroului nostru într-o dimineată de joi. A venit cu o întîrziere, de cîteva zile. Mama lui era pregătită de luni dar a reuşit să-l păstreze într-însa pînă joi, căci ştia că acea zi a săptămîinii nu acceptă decît naşteri de băieți. Să-l numim Ahmed. Un prenume foarte răspîndit. Cum? Spui că trebuie să-l numim Khemaïss? Nu, ce importanță are numele. Bun, mai departe: Ahmed s-a născut într-o zi însořită. Tatăl său pretinde că în acea dimineată cerul era acoperit şi că Ahmed a adus lumina pe cer. Să admitem! A venit după o îndelungată aşteptare. Tatăl n-a avut noroc; era convins că un blestem îndepărtat şi greu apăsa asupra vieții lui: din şapte naşteri, a avut şapte fiice. Casa era ocupată de zece femei: cele şapte fiice, mama, mătuşa Aïcha şi Malika, bătrîna servitoare. Blestemul luă amploarea unei nenorociri desfăşurate în timp. Tatăl gîndea că o fiică era destul. Şapte, era prea mult, era chiar tragic.

De câte ori nu şi-a reamintit povestea arabilor de dinainte de Islam care îşi îngropau fiicele de vii! Şi cum n-avea încotro, a cultivat faţă de ele nu ură, ci indiferenţă. Trăia în casă de parcă nu avea urmaşi. Făcea totul ca să le uite, să le alunge de sub privirile lui. De exemplu, nu le dădea niciodată nume. Mama şi mătuşa se ocupau de asta. El se izola şi i se-ntîmpla adesea să plîngă în tăcere. Spunea că pe faţa lui e scrisă ruşinea, că trupul îi e posedat de-o sămîntă blestemată şi că se consideră un soţ steril sau un bărbat celibatar. Nu-şi amintea să fi pus mîna pe faţa vreuneia din fiicele lui. Între el şi ele înălţase un zid gros. N-avea scăpare şi nici bucurie şi nu mai suporta zefle-melile celor doi fraţi ai săi care, la fiecare naştere, soseau la casa lui aducînd drept cadou, unul un caftan, celălalt cercei, zîmbitori şi batjocoritori, de parcă ar fi cîştigat iarăşi un pariu, de parcă ei înşişi aduceau blestemul. Îşi arătau bucuria în public şi făceau speculaţii cu privire la moştenire. Nu vă este necunoscut, o, prieteni ai mei şi complici, că religia noastră este nemiloasă faţă de bărbatul fără moştenitori; îl depozitează aproape de tot în favoarea fraţilor. Cît despre fiice, ele primesc numai a treia parte din moştenire. Aşadar, fraţii aşteptau moartea celui mai mare ca să-şi împartă o mare parte din averea lui. O ură surdă îi despărtea. Cît despre el, încercase totul ca să întoarcă legea destinului. Consultase medici, vraci, şarlatani, lecuitori din toate părţile ţării. Şi-a dus chiar soţia să locuiască timp de şapte zile şi şapte nopţi într-o moschee, hrănindu-se cu pîine uscată şi apă. Ea se stropise cu urină de cămilă şi azvîrlise-n mare cenuşa rămasă după ce s-a tămîiat de şaptesprezece ori. Purtase amulete şi înscrisuri care stătuseră la Mecca. Înghiţise ierburi rare importate din India şi din Yemen. Băuse un lichid sălciiu şi foarte amar, preparat de-o bătrînă vrăjitoare. A avut febră, greţuri insuportabile, dureri de cap. Trupul i se năruia. Faţa i se rida. Slăbea şi-şi pierdea adesea cunoştinţa. Viaţa îi devenise un infern, iar soţul ei, mereu nemulţumit, jignit în mîndria lui, cu onoarea pierdută, o îmbrîncea şi o făcea răspunzătoare de nenorocirea ce se abătuse asupra lor. Într-o zi a lovit-o pentru că refuzase să facă o ultimă încercare: să-şi plimbe

pe pîntecul gol, de sus în jos, mîna unui mort și s-o folosească drept lingură pentru cuscus. A acceptat pînă la urmă. Inutil să vă spun, o, tovarăși ai mei, că sărmana femeie a leșinat și a căzut cu toată greutatea peste trupul rece al mortului. Aleseseră o familie săracă, vecini care tocmai își pierduseră bunicul, un bătrîn orb și știrb. Ea era gata să facă orice sacrificiu și nutrea speranțe nebunești la fiecare sarcină. Dar la fiecare naștere întreaga bucurie i se spulbera brutal. Începu și ea să se dezintereseze de fiicele ei. Le purta pică pentru că existau, se detesta și-și lovea pîntecele ca să se pedepsească. Soțul făcea dragoste cu ea în nopți alese de vrăjitoare. Dar asta n-a folosit la nimic. Fiică după fiică pînă la ura trupului, pînă-n beznele vieții. Precum ghiciți, fiecare naștere fu primită cu țipete de furie, cu lacrimi de neputință. Fiecare botez fu o ceremonie tăcută și rece, un mod de-a instala doliu în această familie de șapte ori lovită de nenorocire. În loc să înjunghie, după datină, un bou sau măcar o vacă, bărbatul cumpăra o capră slabă și îi lăsa sîngele să curgă repede în direcția Meccăi, bolborosea numele printre buze în așa fel încît nimeni nu-l auzea, apoi dispărea și nu se mai întorcea acasă decît după cîteva zile de rătăcire. Cele șapte botezuri au fost, toate, mai mult sau mai puțin expediate. Pentru al optulea, însă, a petrecut luni în șir pregătindu-l pînă în cele mai mici detalii. Nu mai credea în tămăduitori. Doctorii îl trimiteau la ce îi era scris în stele. Vrăjitoarele îl exploatau. Orice vraci și orice marabul¹ rămînea mut. Cînd toate porțile i s-au închis, a luat hotărîrea să pună capăt fatalității. Avu un vis: toate erau la locul lor în casă; el era culcat și moartea a venit la el. Avea chipul grațios al unui adolescent. S-a aplecat asupra lui și l-a sărutat pe frunte. Adolescentul era de-o frumusețe tulburătoare. Chipul i se schimba, era cînd al tînărului care i se arătase mai înainte, cînd al unei tinere femei vioaie și evanescente. Nu mai știa cine îl săruta, dar știa sigur că moartea s-a aplecat asupra lui în ciuda tinereții și vieții pe

¹ Sihastru ori călugăr mahomedan (n. tr.).

care o întruchipa. Dimineata și-a șters din minte moartea și n-a rămas decât cu imaginea adolescentului. N-a spus nimănui nimic și a lăsat să crească-ntr-însul o idee care urma să-i răvășească viața, lui și întregii familii. Era fericit că a avut această idee. Ce idee? îmi veți spune. Ei bine, cu voia voastră, mă voi retrage să mă odihnesc; cît despre voi, pînă mîine să îmi descoperiți geniala idee pe care acest om în pragul disperării și al eșecului a avut-o cu cîteva săptămîni înainte de nașterea eroului nostru. Prieteni și tovarăși ai Binelui, veniți mîine cu pîine și curmale. Ziua va fi lungă iar noi vom avea de străbătut ulicioare foarte înguste.

După cum puteți constata singuri, caravana noastră a înaintat puțin pe drumul primei porți. Văd că fiecare și-a adus proviziile pentru călătorie. În noaptea asta nu am putut dormi. Am fost urmărit și hărțuit de fantome. Am ieșit în stradă și n-am întîlnit decât bețivi și bandiți. Au vrut să mă jefuiască dar n-au găsit nimic. În zori m-am întors acasă și am dormit pînă la prînz. De aceea am întîrziat. Dar citesc în ochii voștri neliniștea. Nu știți unde vă duc. Nu vă fie teamă, nici eu nu știu. Și această curiozitate neîmplinită pe care-o citesc pe chipurile voastre, fi-va ea satisfăcută într-o zi? Voi ați ales să mă ascultați, așa că urmați-mă pînă la capăt... capătul cui? Străzile circulare nu au capăt!

Ideea lui era simplă, greu de împlinit și de păstrat în întreaga ei tărie: copilul ce urma să se nască va fi un băiat chiar de-i o fată! Aceasta-i era decizia, o hotărîre de neclintit, o fixație fără întoarcere. Într-o seară și-a chemat soția gravidă, s-a închis cu ea într-o cameră dinspre terasă și i-a spus pe un ton ferm și solemn: „Pînă acum viața nu ne-a fost decât o stupidă așteptare, o contestare verbală a fatalității. Nenorocul nostru, ca să nu spunem nenorocirea noastră, nu depinde de noi. Tu ești o femeie cumsecade, soție supusă, ascultătoare, dar, după a șaptea fiică a ta, am înțeles că porți în tine o infirmitate: pîntecele tău nu poate zămisli copii de sex bărbătesc; este astfel făcut că nu va

da — în veci — decît femei. Nu poți face nimic. Trebuie să fie o malformație, o lipsă de ospitalitate care se manifestă natural și în pofida ta de fiecare dată cînd sămînța pe care o porți în tine riscă să dea un băiat. Nu pot să-ți port pică. Sînt un bărbat cumsecade. Nu te voi repudia și nu-mi voi lua o a doua soție. Mă agăț și eu de acest pîntec bolnav. Vreau să fiu eu cel ce îl tîmăduiește, cel ce-i tulbură logica și obișnuințele. I-am lansat o provocare: îmi va dărui un băiat. Onoarea îmi va fi în sfîrșit reabilitată; mîndria, afișată; și roșeața îmi va inunda chipul, în sfîrșit chipul unui bărbat, un tată ce-ar putea muri în pace împiedicîndu-i astfel pe frații săi hrăpăreți să-i jefuiască averea și să vă lase săraci. Am fost răbdător cu tine. Am făcut înconjurul țării ca să ieșim din impas. Chiar cînd eram mînios, m-am abținut să fiu violent. Bineînțeleș că îmi poți reproșa că nu sînt tandru cu fiicele tale. Ele îți aparțin ție. Eu le-am dat numele meu. Nu le pot da afecțiunea mea căci nu le-am dorit niciodată. Au venit toate din greșeală, în locul aceluia băiat atît de mult așteptat. Întelegi de ce am ajuns să nu le mai văd și să nu mă mai sinchisesc de soarta lor. Au crescut cu tine. Știu măcar că nu au tată? Sau că tatăl lor nu e decît o fantomă rănită, profund nemulțumită? Nașterea lor a fost pentru mine un doliu. Așa că am hotărît că a opta naștere va fi o sărbătoare, cea mai mare dintre ceremonii, o bucurie ce va dura șapte zile și șapte nopți. Vei fi mamă, o adevărată mamă, vei fi o prințesă, căci vei naște un băiat. Copilul pe care-l vei aduce pe lume va fi de sex masculin, va fi un bărbat, se va numi Ahmed chiar de va fi fată. Am aranjat totul, am prevăzut totul. O vom aduce pe Lalla Radhia, bătrîna moașă; mai are un an sau doi de trăit, și apoi îi voi da bani cît va fi nevoie ca să păstreze secretul. Am și vorbit cu ea și mi-a spus că se gîndise și ea la același lucru. Ne-am învoit numaidecît. Tu, bineînțeleș, vei fi izvorul și mormîntul acestui secret. Fericirea și chiar viața ta depind de asta. Acest copil va fi primit ca un bărbat, cel ce va ilumina cu prezența lui această casă întunecată, va fi crescut după tradiția rezervată bărbaților, și, bineînțeleș, va conduce și vă va proteja după moartea mea. Deci

vom fi trei care vom împărtăși acest secret, apoi nu vom mai fi decât doi, Lalla Radhia este de-acum senilă și ne va părăsi curînd, apoi tu vei fi singura, căci eu am cu douăzeci de ani mai mult ca tine și, după toate semnele, mă voi duce înaintea ta. Ahmed va rămîne singur și va domni peste această casă de femei. Vom pecetlui pactul asupra acestui secret; dă-mi mîna dreaptă: să ne împletim degetele și să ne ducem cele două mîini unite la gură, apoi la frunte. Apoi să jurăm credință pînă la moarte! Să ne spălăm acum. Vom spune o rugăciune și vom jura pe Coranul deschis.“

Astfel a fost pecetluit pactul! Femeia nu a putut decât să încuviințeze. S-a supus bărbatului, ca de obicei, dar, de această dată, s-a simțit părtaşă la o acțiune comună. Era în sfîrșit în complicitate cu soțul ei. Viața ei urma să aibă un sens: era îmbarcată pe nava enigmei care urma să navigheze pe mări îndepărtate și nebănuite.

Și ziua cea mare, ziua nașterii, veni. Femeia nutrea totuși o mică speranță: poate că destinul avea în sfîrșit să-i dăruiască o bucurie adevărată, zădărniciind uneltirile lor de taină. Vai! destinul era fidel și încăpățînat. Lalla Radhia era la ei încă de luni. Ea pregăti cu multă grijă această naștere. Știa că va fi deosebită și, poate, ultima din lunga ei carieră. Fetele nu înțelegeau de ce toată lumea se agită. Lalla Radhia le șopti că urma să se nască un bărbat. Spunea că intuiția ei n-o înșelase niciodată, că există lucruri ce nu pot fi controlate de rațiune; simțea după modul în care acest copil se mișca în pîntecele mamei lui că nu putea fi decât un băiat. Lovea cu brutalitatea ce-i caracterizează pe cei de sex masculin! Fetele erau uluite. O asemenea naștere avea să răstoarne totul în familie. Se priveau fără să scoată o vorbă. Oricum, viața lor n-avea nimic emoționant. Poate că un frate ar ști să le iubească! În cartier și printre familiile înrudite se și zvonise că Hagi Ahmed va avea un băiat...

Acum, prieteni, timpul va trece foarte repede și ne va fura. Nu mai sîntem spectatori; ne-am angajat și noi în această poveste ce riscă să ne îngroape pe toți în același

cimitir. Căci voia cerului, voia Domnului vor fi cuprinse de minciună. Un izvor va fi întors din drum, va crește și va deveni un fluviu ce va inunda locuințele pașnice. Vom fi acest cimitir de la marginea visului unde mâini înspăimântătoare vor veni să dezgroape morții și să-i schimbe pe-o iarbă rară care dăruie uitarea. O, prieteni! această bruscă lumină care ne orbește este suspectă; ea anunță tenebrele.

Ridicați mîna dreaptă și spuneți după mine: Bine ai venit, ființă de departe, chip al greșelii, inocență a minciunii, copie a umbrei, o, tu, cea atît de așteptată, atît de dorită, ai fost convocată ca să dezminți destinul, tu aduci bucuria dar nu și fericirea, ridici un cort în deșert dar el este adăpostul vîntului, ești un capital de cenușă, viața ta va fi lungă, o probă de foc și răbdare. Bine-ai venit, o, tu, ziuă și soare! Vei urî răul, dar cine știe dacă vei face binele... Bine-ai venit... Bine-ai venit!

V-am spus, așadar...

Întreaga familie fu convocată și reunită în casa Hagiului încă de miercuri seara. Mătușa Aïcha se agita ca o nebună. Cei doi frați, cu neveste și copii, au sosit, neliniștiți. Verii apropiați și îndepărtați au fost și ei invitați. Lalla Radhia se încuiase cu nevasta Hagiului. Nimeni n-avea dreptul să le deranjeze. Cîteva negrese pregăteau cina la bucătărie. Către miezul nopții s-au auzit gemete: erau primele dureri. Bătrînele îl invocau pe Mohamed profetul. Hagiul se plimba în sus și-n jos pe stradă. Frații parcă țineau un consiliu de război. Vorbeau întruna cu glas scăzut, într-un colț al salonului. Copiii dormeau acolo unde mîncaseră. Liniștea nopții nu era întreruptă decît de țipetele de durere. Lalla Radhia nu spunea nimic. Încălzea ligheane cu apă și întindea lenjeria. Toată lumea dormea în afară de Hagi, de moașă și de cei doi frați. În zori, au auzit chemarea la rugăciune. Cîteva siluete s-au ridicat, asemenea unor somnabuli, și s-au rugat. Acum femeia urla. Ziua s-a înălțat deasupra casei în care totul era vraiste. Bucătăresele negrese au făcut puțină ordine și au pregătit supa pentru micul dejun, supa nașterii

și a botezului. Frații au trebuit să plece la treburile lor. Copiii se considerau în vacanță și au rămas să se joace la intrarea în casă. Către ora zece dimineata, dimineata acelei joi istorice, pe cînd toată lumea era adunată în preajma camerei de naștere, Lalla Radhia întredeschise ușa și scoase un strigăt în care bucuria era amestecată cu chiuiturile, apoi repetă pînă la sufocare: e-un bărbat, un bărbat, un bărbat... Hagiul sosi în mijlocul acestei mulțimi ca un prinț, copiii i-au sărutat mîna. Femeile l-au primit cu chiuituri stridente, întrerupte de elogi și de rugăciuni precum: Dumnezeu să-l aibă în pază... Soarele a răsărit... Asta-i sfîrșitul întunericului... Dumnezeu e mare... Domnul fie cu tine...

Pătrunse în cameră, încuie ușa cu cheia, și-i ceru Lallei Radhia să ridice lenjeria nou-născutului. Era, evident, o fată. Soția lui își acoperise fața cu vâlul ca să plîngă. Ținînd copilul pe brațul stîng, trase violent vâlul cu mîna dreaptă și-i spuse femeii: „La ce bun aceste lacrimi? Sper că plîngi de bucurie! Uită-te, uită-te bine, e băiat! Nu mai ai de ce să-ți ascunzi fața. Trebuie să fii mîndră... După aproape cincisprezece ani de căsătorie, mi-ai dăruit un copil, un băiat, e primul meu copil, privește cît e de frumos, atinge-i micuțele testicule, atinge-i penisul, e deja un bărbat!“ Apoi, întorcîndu-se către moașă, îi spuse să vegheze asupra băiatului, să nu lase pe nimeni să se apropie sau să-l atingă. Ieși din încăpere afișînd un zîmbet larg... Purta pe umeri și pe chip toată virilitatea lumii! La cincizeci de ani se simțea ușor ca un bărbat tînăr. Uitase deja – sau poate se prefăcea – că el aranjase totul. Văzuse bine că era o fată, dar credea cu convingere că era băiat.

O, tovarăși ai mei, povestea noastră-i doar la început, dar ameteala cuvintelor îmi irită deja pielea și-mi usucă limba. Nu mai am salivă iar oasele-mi sînt obosite. Sîntem cu toții victime ale nebuniei noastre îngropate în tranșeele dorinței pe care cu nici un chip nu trebuie s-o numim. Să ne ferim să chemăm umbrele confuze ale îngerului, cel ce poartă două chipuri și ne bîntuie închipuirea. Chip al soarelui nemișcat. Chip al lunii ucigașe. Îngerul oscilează

între unul și altul după viața pe care ne-o trecem dansînd pe un fir invizibil.

O, prieteni, eu am și apucat-o pe acest fir. Dacă mâine nu mă veți vedea, să știți că îngerul va înclina de partea prăpastiei și a morții.

3

POARTA DE VINERI

Iată, sînt cîteva zile de cînd sîntem țesuți de firele de lînă ale aceleiași povești. Dinspre mine spre voi, dinspre voi către mine, pleacă firele. Sînt încă fragile. Cu toate astea ne leagă ca un legămînt. Dar să lăsăm în urmă prima poartă pe care o mînă invizibilă o va închide la loc. Poarta de vineri e cea care ne adună pentru odihna trupului, pentru reculegerea sufletului și pentru celebrarea zilei. Ea se deschide lăsînd să se vadă o familie în sărbătoare, un cer binevoitor, un pămînt fecund, un bărbat cu onoarea recîstigată, o femeie în sfîrșit recunoscută ca mamă. Această poartă nu va lăsa să treacă decît fericirea. Așta-i funcția ei, sau cel puțin reputația ei. Fiecare dintre noi a văzut într-o zi această poartă deschizîndu-se peste nopțile lui și luminîndu-le fie și pentru o clipă. Ea nu-i străpunsă în nici un zid. E singura poartă care se deplasează înaintînd în pas cu destinul. Și nu se oprește decît pentru cei ce nu-și iubesc destinul. Altfel la ce-ar servi? Prin această poartă a intrat Lalla Radhia.

Sărbătoarea botezului fu grandioasă. A fost înjunghiat un bou pentru a da numele: Mohamed Ahmed, fiul lui Hagi Ahmed. S-au rugat în spatele marelui fqih¹ și mufti² ai orașului. Farfurii cu mîncare au fost împărțite săracilor. Ziua, lungă și frumoasă, trebuia să rămînă de neuitat. Și,

¹ Înteptul satului, bătrîn sfătuitor (n. tr.).

² Interpret oficial al legii musulmane, șef religios (n. tr.).

Într-adevăr, toată lumea și-o mai amintește și astăzi. Se vorbește de această zi reamemorându-se forța bouului care, cu capul tăiat, a început să alerge prin curte; cele douăzeci de mese joase servite cu berbeci întregi; muzica andaluză cântată de marea orchestră a lui Mulay Ahmed Lukili... Festivitățile au durat mai multe zile. Copilașul era arătat de departe. Nimeni n-avea dreptul să-l atingă. Numai Lalla Radhia și mama se ocupau de el. Cele șapte fiice erau ținute deoparte. Tatăl le-a spus că începînd de-acum respectul pe care i-l datorau lui era identic cu cel datorat fratelui lor, Ahmed. Ele și-au plecat privirile și n-au scos o vorbă. Rareori s-a văzut un bărbat atît de fericit care să vrea să-și spună și să-și împărtășească bucuria. A cumpărat o jumătate de pagină din marele ziar național și a publicat acolo propria sa fotografie, cu acest text dedesubt:

Dumnezeu e milostiv

A iluminat viața și căminul supusului și devotatului vostru olar Hagi Ahmed Suleiman. Un băiat – Domnul să-l aibă în pază și să-i dea viață îndelungată – s-a născut joi la ora 10. I-am dat numele de Mohamed Ahmed. Această naștere anunță fertilitate pentru pămînt, pace și prosperitate pentru țară. Trăiască Ahmed! Trăiască Marocul!

Acest anunț din jurnal i-a făcut pe mulți să bîrfească. Nu era obiceiul să-ți etalezi în public viața particulară. Lui Hagi Ahmed puțin îi păsa. Important pentru el era să aducă vestea la cunoștința unui număr cît mai mare de oameni. Și ultima frază a stîrnit bîrfe. Poliției franceze nu i-a plăcut acest „Trăiască Marocul!” Militanții naționaliști nu știau că acest meseriaș bogat era și un bun patriot.

Aspectul politic al anunțului fu repede dat uitării, însă întreg orașul și-a amintit, mult timp după aceea, nașterea lui Ahmed.

Casa a cunoscut, pe parcursul întregului an, bucuria, rîsul și sărbătoarea. Orice pretext era bun pentru a fi chemată o orchestră, pentru a cînta și a dansa, pentru a sărbători primul cuvînt gîngurit, primii pași ai prințului.

Ceremonia tunsului a durat două zile. I-au tăiat părul lui Ahmed, i-au machiat ochii cu cărbune. L-au pus pe-un cal de lemn după ce-l înveșmîntaseră într-o djellaba¹ albă și-i acoperiseră capul cu un fes roșu. Apoi mama l-a dus la sfîntul orașului. L-a luat în cîrcă și-a înconjurat de șapte ori mormîntul, rugîndu-l pe sfînt să intervină pe lîngă Dumnezeu ca Ahmed să fie ferit de deochi, de boală și de gelozia curioșilor. Copilul plîngea în această mulțime de femei care se-mbulzeau să atingă cu mîna mantia neagră ce acoperea mormîntul.

Și copilul creșcu într-o euforie semi-cotidiană. Tatăl se gîndea cu îngrijorare la momentul circumciziunii. Cum să procedeze? Cum să taie un prepuț imaginar? Cum să sărbătorească fără fast trecerea acestui copil în vîrsta bărbăției? O, prieteni, sînt nebunîi pe care nici diavolul nu le cunoaște! Cum să ocolească dificultatea și să dea și mai mare forță și credibilitate planului său? Bineînțeles, putea, îmi veți spune, să facă să fie circumcis un alt copil în locul propriului fiu. Dar acest lucru presupunea un risc; s-ar fi aflat, mai devreme sau mai tîrziu! Imaginați-vă însă că și-a dus fiul la frizerul ce executa circumcizia, că printre picioarele depărtate ceva a fost într-adevăr tăiat, că sîngele a curs, stropind coapsele copilului și fața omului. Copilul a plîns chiar și a fost copleșit de daruri aduse de întreaga familie. Puțini au fost cei care au remarcat că tatăl avea un pansament în jurul arătătorului de la mîna dreaptă. Îl ascundea bine. Și nimeni nu s-a gîndit vreo clipă că sîngele vărsat era cel din deget! Trebuie spus că Hagi Ahmed era un om puternic și hotărît.

Și cine, în această familie, se simțea în măsură să-l înfrunte? Nici măcar cei doi frați ai lui. De altfel, orice-ar fi bănuț, nu au riscat niciodată vreo glumă în doi peri sau cu subînțelesuri cu privire la sexul copilului. Ahmed a crescut după legea părintelui său, care se însărcinase personal cu educația lui: sărbătoarea se terminase. Acum trebuia să facă din acest copil un bărbat, unul adevărat.

¹ Mantie cu glugă, costum tradițional în Africa de Nord (n. tr.).

Frizerul venea regulat în fiecare lună să-i taie părul. Mergea împreună cu alți băieți la o școală coranică particulară, se juca puțin și zăbovea rareori pe stradă. Ca toți copiii de vârsta lui, o însoțea pe maică-sa la baia maură.

Știți cât ne-a impresionat pe toți acest loc pe când eram puștani. Cu toții am ieșit neatinși..., cel puțin în aparență. Pentru Ahmed nu a fost un traumatism, ci o descoperire ciudată și amară. Știu pentru că vorbește despre asta în caiet. Îngăduiți-mi să deschid cartea și să vă citesc ce a scris despre aceste ieșiri în pîcla umedă:

„Mama puse într-un coșuleț portocale, ouă tari și măslina roșii, marinate în suc de lămîie. Avea pe cap un batic, care-i ținea strîns pletele pe care aplicase din ajun extrasul de henné¹. Eu nu aveam henné în păr. Cînd am vrut să-mi pun, mi-a interzis spunîndu-mi: „Asta-i numai pentru fete!“ Am tăcut și am urmat-o la hammam². Știam că trebuie să ne petrecem acolo toată după-amiaza. Aveam să mă plictisesc, dar nu puteam face altfel. Sincer, preferam să mă duc la baie cu tata. Era iute și mă scutea de tot acest ceremonial interminabil. Pentru mama, asta era o ocazie să iasă, să întîlnească alte femei și să pâlăvrăgească în timp ce se spălau. Cît despre mine, muream de plictiseală. Aveam crampe la stomac, mă sufocam în acest abur dens și umed care mă-nvăluia. Mama uita de mine. Își instala gălețile cu apă caldă și sporovăia cu vecinele. Vorbeau toate în același timp. Ce conta ce spuneau, vorbeau. Aveau impresia că se află într-un salon unde era indispensabil pentru sănătatea lor să vorbească. Cuvintele și frazele țîșneau de pretutindeni și, cum încăperea era închisă, ceea ce spuneau era parcă reținut de aburi și rămînea suspendat deasupra capetelor. Vedeam cuvintele înălțîndu-se încet și izbindu-se de tavanul umed. Acolo, ca niște bulgări de zăpadă, se topeau în contact cu piatra și recădeau în picături pe fața mea. Așa mă distram; mă lăsam acoperit de cuvinte care șiroiau pe trupul meu dar

¹ Henné: arbust din ale cărui frunze se extrage o vopsea pentru păr (n. tr.).

² Baie populară, în țările arabe (n. tr.).

treceau întotdeauna pe deasupra chilotului, astfel încât partea de jos a pîntecelui îmi era cruțată de aceste cuvinte preschimbate în apă. Auzeam practic totul; și urmăream drumul pe care-l luau aceste fraze care, ajunse la nivelul superior al aburului, se amestecau și dădeau în continuare un discurs ciudat și adesea caraghios. În orice caz, pe mine asta mă amuza. Tavanul era ca un tablou sau ca o tăbliță de scris. Nu tot ce se desena acolo era neapărat inteligibil. Dar, cum trebuia să-mi treacă timpul, îmi luasem sarcina să descurc toate aceste fire și să extrag ceva cu înțeles. Erau cuvinte care cădeau mai des și mai rapid ca celelalte, ca de exemplu: noapte, spate, sîni, degetul mare... de-abia pronunțate, și le primeam în plină figură. În orice caz, le puneam deoparte, așteptînd să fiu alimentat cu alte cuvinte și alte imagini. Ciudat, picăturile de apă care cădeau pe mine erau sărate. Mi-am spus atunci că aceste cuvinte aveau gustul și savoarea vieții. Și pentru toate aceste femei viața era mai curînd redusă. Aveau puține lucruri: bucătăria, menajul, așteptarea și o dată pe săptămîină odihna la hammam. În secret eram mulțumit că nu fac parte din acest univers atît de limitat. Jonglam cu cuvintele și uneori din jocul ăsta rezultau fraze fără nici un sens, de genul: «noaptea soarele pe spate într-un culoar unde degetul mare al bărbatului bărbatul meu în poarta soarelui rîsul...», apoi, brusc, o frază cu înțeles: «apa e fierbinte... dă-mi puțină apă rece de la tine». Aceste fraze n-aveau timp să fie ridicate în sus de vapori. Erau spuse pe un ton banal și expeditiv; nu făceau parte din pălăvrăgeală. De fapt, îmi scăpau și asta nu mă deranja cîtuși de puțin. Ce puteam face cu fraze goale, găunose, incapabile să se înalțe și să mă facă să visez. Existau acolo cuvinte rare care mă fascinau căci erau pronunțate cu voce joasă, ca de exemplu: «mani», «qlai», «tabun»... Am aflat mai tîrziu că erau cuvinte legate de sex și că femeile nu aveau dreptul să le folosească: «spermă»... «testicule»..., «vagin»... Acestea nu cădeau. Rămîneau lipite de pietrele tavanului pe care le impregnau cu nuanța lor murdară, albicioasă sau brună. Odată a fost o dispută între două femei din cauza unei găleți cu apă; au

schimbat vorbe de ocară care-mi izbeau strident auzul. Ele cădeau ca o ploaie și mi-am făcut o plăcere să le adun și să le păstrez în taină în chiloți! Mi-era jenă și uneori mă temeam că tata să nu se apuce să mă spele cum îi plăcea s-o facă din când în când. Nu puteam să le păstrez mult timp asupra mea căci mă gîdilau. În timp ce mama mă săpunea, era uimită să constate cît sînt de murdar. Iar eu nu puteam să-i explic că săpunul care curgea, lua cu el toate cuvintele auzite și acumulate în acea după-amiază. Când eram din nou curat, mă simțeam dezgolit, ca eliberat de boarfele ce-mi țineau de cald. După aceea aveam tot timpul să mă plimb ca un diavol printre coapsele tuturor femeilor. Mi-era teamă că alunec și cad. Mă agățam de aceste coapse etalate și întrevedeam toate aceste pîntece cărnose și păroase. Nu era frumos. Era chiar dezgustător. Seara adormeam repede căci știam că voi primi vizita acestor siluete pe care le așteptam, înarmat cu un bici, neadmițînd să le văd atît de planturoase și grase. Le băteam pentru că știam că eu nu voi fi niciodată ca ele; nu puteam fi ca ele... Pentru mine asta era o degenerare inadmisibilă. Seara mă ascundeam ca să-mi privesc într-o oglinjoară de buzunar partea de jos a pîntecelui: nu era nimic scîrbos acolo; doar o piele albă și transparentă, plăcută la pipăit, fără cute, fără riduri. În acea perioadă mama mă examina adesea. Nici ea nu găsea nimic! În schimb, se neliniștea din cauza pieptului meu pe care-l pansa cu pînză albă: strîngea foarte tare fîșiile de pînză fină cu riscul de-a nu mai putea respira. Trebuia neapărat să împiedice apariția sînilor. Nu ziceam nimic, o lăsam. Acest destin avea avantajul de-a fi original și plin de riscuri. Îl iubeam. Din când în când, semne exterioare îmi dădeau dreptate în această privință. Așa s-a întîmplat în ziua cînd casierul hammamului îmi refuză intrarea căci considera că nu mai sînt băiețel inocent ci chiar un mic bărbat, capabil să perturbe, prin simpla lui prezență la baie, virtutea calmă și dorințele ascunse ale femeilor cinstite! Mama a protestat de formă, dar în fond era fericită. Seara i-a vorbit mîndră despre toate astea tatălui meu care a hotărît ca de atunci să mă ia cu el la hammam.

Mă bucuram în gândul meu și așteptam cu enormă curiozitate această intruziune în ceața masculină. Bărbații vorbeau puțin: se lăsau învăluți de abur și se spălau destul de repede. Era o atmosferă de lucru. Își expediau abluțiunile în viteză, se retrăgeau într-un colț întunecat ca să-și radă părul pubian, apoi plecau. Eu zăboveam și descifram pietrele umede. Nu era nimic deasupra. Liniștea era întreruptă de zgomotul găleților care cădeau sau de exclamațiile celor cărora le plăcea să fie masați. Fiecare cu fan-tezia lui! Erau mai degrabă posomorâți, grăbiți să termine. Mai târziu am aflat că se petreceau o mulțime de lucruri în acele colțuri întunecate, că maseurul nu făcea numai masaj, că în această obscuritate aveau loc întâlniri și regăsiri și că atîta liniște era suspectă! Îl însoțeam pe tata la atelier. Îmi explica mersul afacerilor, mă prezenta angajaților și clienților. Le spunea că eu eram viitorul. Eu vorbeam puțin. Fîșia de pînză din jurul pieptului mă strîngea mereu. Mergeam la moschee. Îmi plăcea să mă aflu în această casă imensă unde erau admiși numai bărbații. Mă rugam tot timpul greșind adesea. Mă distram. Lectura colectivă din Coran mă amețea. Mă prefăceam că țin hangul alături de ceilalți, dar psalmodiam la împlinire. Încercam o mare plăcere în a dejuca această fervoare. Maltratam textul sacru. Tata nu era atent. Importantă pentru el era prezența mea printre toți acești bărbați. Acolo m-am deprins să fiu visător. De această dată priveam tavanele sculptate. Frazele erau caligrafiate acolo. Nu-mi cădeau pe față. Eu urcam spre ele ca să le întîlnesc. Urcam pe coloană, ajutat de cîntul coranic. Versetele mă propulsau destul de repede spre înalt. Mă instalam în candelabru și observam mișcările literelor arabe gravate în ipsos sau în lemn. Apoi plecam, purtat de-o frumoasă rugăciune:

• اِنَّ يَنْصُرُكَ اللّٰهُ فَلاَ غَالِبَ لَكَ •

«Dacă Dumnezeu vă dăruie victoria,
nimeni nu vă poate învinge.»

Mă agățam de Alif și mă lăsam tras de Noun care mă depunea în brațele lui Ba. Eram astfel prins de toate literele care mă făceau să fac înconjurul tavanului și mă aducea lin în punctul de plecare din vârful coloanei. Acolo alunecam și coboram ca un fluture. Nu deranjam niciodată capetele care se clătinau citind Coranul. Mă făceam mic și mă lipeam de tata pe care ritmul plictisitor al lecturii îl adormea cu încetul. Ieșeam din moschee îngrămădindu-ne. Bărbaților le plăcea să se lipească unul de altul. Să treacă cel mai tare. Cît despre mine, mă strecuram, mă feream. Tata îmi spunea că trebuie să te aperi mereu. În drum cumpăra lapte prins, preparat într-o pînză albă, permeabilă. Apoi treceam pe la cuptor să cumpărăm pîine. Tata o lua înainte. Îi plăcea să mă vadă descurcîndu-mă singur. Într-o zi am fost atacat de vagabonzi care mi-au furat tăbliă de pîine. N-am putut să mă bat. Erau trei. M-am întors plîngînd. Tata mi-a tras o palmă de care îmi amintesc și acum și mi-a spus: «Nu ești fată ca să plîngi! Un bărbat nu plînge!» Avea dreptate, lacrimile sînt ceva foarte feminin! Mi-am șters lacrimile și am pornit în căutarea vagabonzilor ca să mă bat. Tata m-a prins pe stradă și mi-a spus că era prea tîrziu!...»

Închid aici cartea. Părăsim copilăria și ne îndepărtăm de poarta de vineri. N-o mai văd. Soarele care coboară și chipurile voastre înălțîndu-se. Ziua ne părăsește. Noaptea ne va risipi. Nu știu dacă-i o profundă tristețe – un abis săpat în mine de cuvinte și priviri – sau o ciudată ironie în care se amestecă iarba amintirii și chipul celui absent, care-n clipa asta-mi arde pielea. Cuvintele cărții au un aer anodin și, eu care o citesc, mă simt vlăguit de parcă aș fi depozitat de mine însumi. O, bărbați ai crepusculului! Simt cum gîndul meu se caută divagînd. Să ne despărțim numaidecît și aveți răbdarea pelerinului!

POARTA DE SÎMBĂTĂ

Prieteni, astăzi va trebui să ne mișcăm. Ne vom îndrepta către a treia etapă, a șaptea zi a săptămînii, un loc pătrat, piață de cereale unde țăranii și animalele dorm împreună, loc de schimb între oraș și sat, înconjurat de ziduri joase și irigat de-un izvor natural. Nu știu ce ne rezervă. În poartă te-ntîmpină sacii de grîu. Personajul nostru n-a pus niciodată piciorul pe-acolo, dar eu am vîndut cîndva un măgar. Poarta este o spărtură în zid, un fel de ruină care nu duce nicăieri. Dar îi datorăm o vizită, poate din superstiție, poate din scrupulozitate. În principiu, această poartă corespunde etapei adolescenței. Or, asta-i o perioadă foarte obscură. Am pierdut din vedere pașii personajului nostru. Conduc cu mîină sigură de tată, a trebuit să treacă probe dificile. Moment tulbure cînd trupul rămîne perplex; pradă îndoielii, ezită și pășește bîjbîind. E o perioadă pe care trebuie să ne-o imaginăm și, dacă sînteți gata să mă urmați, vă voi ruga să mă ajutați să reconstitui această etapă în povestirea noastră. În carte, e un spațiu alb, pagini goale lăsate în suspensie, oferite libertății cititorului. E rîndul vostru!

— Eu cred că acesta-i momentul cînd Ahmed devine conștient de ce i se întîmplă și traversează o criză profundă. Mi-l imaginez hărțuit între evoluția trupului său și voința tatălui de-a face dintr-însul, cu tot dinadinsul, un bărbat...

— Eu unul nu cred în această poveste cu criza. Eu cred că Ahmed a fost tras pe 'sfoară și evoluează conform strategiei tatălui. E un copil visător și inteligent. A înțeles repede că această societate preferă bărbații femeilor.

— Nu! Ceea ce s-a întîmplat e foarte simplu. Eu știu. Sînt cel mai în vîrstă dintre cei de față, poate chiar mai în vîrstă decît veneratul nostru maestru și povestitor, pe care-l salut respectuos. Cunosc această poveste. Nu, nu

trebuie să-mi imaginez sau să dau explicații... Ahmed nu și-a părăsit niciodată tatăl. Educația lui s-a făcut în afara casei și departe de femei. La școală a învățat să se bată; și s-a bătut adesea. Tatăl lui îl încuraja și-i pipăia mușchii pe care-i găsea moi. Apoi, el își trata rău surorile care se temeau de el. Normal! Îl pregăteau pentru succesiune. A devenit un bărbat. În orice caz, l-au învățat să se comporte ca un bărbat, atât acasă cât și în afară.

— Asta nu ne face să înaintăm, dragul nostru decan de vîrstă! Îți spun asta pentru că povestea noastră bate pasul pe loc. Sîntem în stare să inventăm? Putem să nu trecem dincolo de carte?

— Eu, dacă-mi permiteți, vă voi spune adevărul: este povestea unui nebun! Dacă Ahmed a existat cu adevărat, trebuie că se află într-un azil de alienați... dacă spui că ai dovada în această carte pe care o ascunzi, de ce nu ne-o dai... Vom vedea dacă această poveste corespunde cu adevărul sau dacă n-ai inventat totul ca să te joci cu timpul și cu răbdarea noastră!...

Bate vîntul rebeliunii! Sînteți liberi să credeți sau să nu credeți această poveste. Dar, asociindu-vă la această istorisire, aș vrea să vă apreciez corect interesul... Urmarea, o voi citi... Este impresionantă. Deschid cartea, întorc paginile albe... Ascultați!

„Este un adevăr care nu poate fi spus, nici măcar sugerat, dar care dăinuie în singurătatea absolută, înconjurat de-o taină naturală care se menține fără efort și care-i este înveliș și lăuntric parfum, un miros de grajd părăsit sau chiar mirosul unei răni necicatrizate degajat uneori în clipe de oboseală cînd te lași copleșit de neglijență – poate-i chiar începutul putrezirii – o degenerescență fizică, trupul rămînînd totuși cu imaginea intactă, căci suferința vine dintr-un străfund care nici nu poate fi revelat; nu se știe dacă este în sine sau altundeva, într-un cimitir, într-un mormînt de-abia săpat, de-abia locuit de-o carne ofilită, de ochiul funest al unei opere unice, pur și simplu dezintegrate la contactul cu intimitatea năclăită în acest adevăr ca

o albină într-un borcan cu miere, prizonieră a iluziilor sale, condamnată să moară, strangulată, sufocată de viață. Acest adevăr, banal, în definitiv, desface timpul și chipul, îmi întinde o oglindă în care nu mă pot privi fără să fiu tulburat de-o adîncă tristețe, nu acele melancolii de tinerețe care ne leagă orgoliul și ne adorm în nostalgie, ci o tristețe care dezarticulează ființa, o desprinde de pămînt și o azvîrle ca pe-un lucru oarecare într-o grămadă de murdării sau într-un dulap municipal de obiecte găsite pe care nimeni n-a venit niciodată să le reclame, sau, și mai bine, în podul unei case bînuite, teritoriu al șobolanilor. Oglinda devine drumul pe care trupul meu ajunge în această stare cînd se zdrobește de pămînt, sapă un mormînt provizoriu și se lasă atras de rădăcinile vii care colcăie sub pietre, se aplatizează sub greutatea acestei tristeți enorme pe care puțini oameni au privilegiul nu s-o cunoască, ci măcar să-i imagineze formele, greutatea și întunecimile. Așa că evit oglinzile. Nu am întotdeauna curajul să mă trădez, adică să cobor scările pe care mi le-a trasat destinul și care mă conduc în străfundul meu, în intimitatea – de nesuportat – a adevărului ce nu poate fi spus. Acolo, numai viermii unduitori îmi țin tovărășie. Sînt adesea tentat să-mi organizez micul cimitir lăuntric astfel încît umbrele culcate să se ridice și să facă un cerc în jurul unui sex în erecție, un mădular ce mi-ar aparține dar pe care niciodată nu l-aș putea purta sau arăta. Eu însumi sînt umbra și lumina care l-a născut, stăpînul casei – o ruină ce ascunde o groapă comună – și oaspetele, mîna așezată pe pămîntul umed sub un smoc de iarbă, privirea ce se caută și oglinda, sînt și nu sînt această voce care se împacă și se deprinde cu trupul meu, chipul meu înfășurat în vâlul acestei voci, este oare a mea sau a tatălui care mi-a insuflat-o sau pur și simplu și-a infiltrat-o prin procedeul gură la gură în timp ce eu dormeam? Uneori o recunosc, alteori o repudiez, știu că este masca mea cea mai fină, cea mai bine elaborată, imaginea mea cea mai credibilă; ea mă tulbură și mă exasperează; îmi înțepenește corpul, îl acoperă cu un puf care se transformă pe dată în fire de păr. A reușit să-mi alunge catifelarea pielii, iar

chipul îmi este al acestei voci. Sînt ultimul care are dreptul la îndoială. Nu, asta nu-mi este-ngăduit. Vocea, gravă, aspră, lucrează, mă intimidează, mă scutură și mă aruncă în mulțime căci o merit, căci o port cu certitudine, firesc, fără excesivă mîndrie, fără mînie ori zmințeală, trebuie să-i stăpînesc ritmul, timbrul și intonația, și s-o păstrez în căldura viscerelor mele.

Adevărul se exilează; e destul să vorbesc pentru ca adevărul să se îndepărteze, să fie uitat și eu îi devin groparul și profanatorul, stăpînul și sclavul. Vocea e astfel: nu mă trădează... și, chiar de-aș vrea s-o dezvălui în nuditatea ei, s-o trădez în vreun fel, n-aș putea, n-aș ști și poate că aș muri chiar în încercarea asta. Îi cunosc cerințele: să evit mînia, țipetele, duioșia prea mare, șoaptele, pe scurt, lucrurile anormale. Eu sînt tot ce poate fi mai normal. Și tac pentru a călca în picioare această imagine care nu mă suportă. O, Doamne, cît mă apasă acest adevăr! dură exigență! dură rigoare! Eu sînt arhitectul și locuința; copacul și seva; eu și un altul; eu și o alta. Nici un amănunt, nici din exterior nici din străfundul gropii, nu trebuie să vină să tulbure această rigoare. Nici măcar sîngele. Și sîngele mi-a murdărit într-o dimineată cearșafurile. Amprente ale unei stări de fapt a trupului meu înfășurat în pînză albă, ca să zdruncine mica certitudine, sau să dezmintă arhitectura aparenței. Pe coapsele mele un firicel de sînge, o linie neregulată de-un roșu pal. Poate că nu era sînge, ci o venă umflată, o varice colorată peste noapte, o vedenie chiar înainte de lumina dimineții; și, totuși, cearșaful era călduț de parcă înfășura un trup ce tremură, de-abia scos din pămîntul umed. Era într-adevăr sînge; rezistența trupului în fața numelui; răbufnire a unei circumcizii tîrzii. Era un strigăt de ajutor, o grimasă a unei amintiri îngropate, amintirea unei vieți pe care n-o cunoscusem și care ar fi putut fi a mea. Ciudat să fii astfel purtătorul unei memoții acumulate nu într-un timp trăit, ci dată fără știrea nimănui. Mă ațineam într-o grădină, o terasă în vîrfurile unui munte fără să știu în ce parte riscam să cad. Mă ațineam într-un cearșaf roșu în care sîngele se topise-n culoarea acestui vîl. Simțeam nevoia să mă

vindec de mine însumi, să mă eliberez de această singurătate apăsătoare ca un zid ce adăpostește buruienile și țipetele unei hoarde părăsite, o moschee în deșert, unde oamenii crepusculului vin să-și depună tristețile și să ofere un pic din sângele lor. Un fir de voce străbate zidul și-mi spune că visarea paralizează stelele dimineții. Privesc cerul și văd pe el doar o dîră albă trasată de-o mîină perfectă. Pe acest drum ar trebui să pun cîteva pietre, jaloane și repere ale singurătății mele, să întind brațele încordate ca pentru a îndepărta cortina nopții ce va cădea brusc din cer, sau cerul ce va cădea într-o bucată compactă din această noapte pe care-o port drept chip, un cap al cărui gît n-aș putea nici măcar să-l sugrum. Acest firicel de sânge nu putea fi decît o rană. Mîina mea încerca să oprească scurgerea. Mi-am privit degetele îndepărtate, legate printr-o bulă din acest sânge devenit aproape alb. Prin ea vedeam grădina, copacii nemișcați, și cerul întrerupt de crengi foarte înalte. Inima îmi bătea mai repede ca de obicei. Emoție, teamă sau rușine? La urma urmei, mă așteptam. Observasem de mai multe ori cum mama sau unele dintre surorile mele își pun sau scot bucăți de pînză albă între și dintre picioare. Mama tăia în bucăți cearșafurile uzate și le aduna într-un colț al șifonierului. Surorile mele luau de acolo în tăcere. Remarcam totul și așteptam ziua în care voi descuia pe ascuns acest șifonier și voi pune și eu două, trei straturi de țesătură între picioare. Voi fi un hoț. Voi supraveghea scurgerea în timpul nopții. Voi examina apoi petele de sânge de pe pînză. Așa era rana. Un fel de fatalitate, o trădare a ordinii. Pieptul îmi era în continuare împiedicat să mijească. Îmi imaginam sîni care ar crește în interior, îngreunîndu-mi respirația. Totuși, n-am avut sîni... O problemă mai puțin. După evenimentul sîngelui, am fost redat mie însumi și am luat liniile din palmă așa cum le desenase destinul.“

Poarta de sîmbătă se închide pe o mare tăcere. Ușurat, Ahmed iese pe această poartă. Înțelege că viața lui ținea acum de păstrarea aparențelor. Nu mai este voința tatălui. Va deveni propria lui voință.

BAB EL HAD

E o poartă micuță: trebuie să te apleci ca să treci. Este la intrarea în medina și face legătura cu cea situată la celălalt capăt, folosită pentru ieșire. De fapt, sînt intrări false. Totul depinde de unde vii: e comod să știi că în orice poveste există porți de intrare sau de ieșire. Adesea, și cu-ndreptățire, Ahmed va bate drumul dus-întors între cele două porți. Are douăzeci de ani. Este un tînăr cultivat și tatăl lui se gîndește cu neliniște la viitorul lui. Presupun că toată lumea așteaptă povestea noastră la această cotitură. Lucrurile s-au petrecut după cum urmează:

Într-o zi Ahmed s-a dus să-și vadă tatăl în atelierul lui și i-a spus:

— Tată, ce zici de vocea mea?

— E-n regulă. Nici prea gravă, nici prea ascuțită.

— Bine, răspunse Ahmed. Și pielea, ce zici de ea?

— Pielea? Nimic special.

— Ai băgat de seamă că nu mă rad în fiecare zi?

— Da, de ce?

— Ce crezi despre mușchii mei?

— Ce mușchi?

— De exemplu, cei de la piept...

— Nu știu.

— Ai văzut că aici, la nivelul sînilor, e tare?... Tată, vreau să-mi las mustață.

— Dacă asta-ți face plăcere!

— De acum încolo mă voi îmbrăca în costum, cravată...

— Cum vrei tu, Ahmed.

— Tată! Aș vrea să mă însor...

— Cum? Ești încă prea tînăr...

— Tu nu te-ai însurat tînăr?

— Da, erau alte timpuri...

— Și timpul meu, ce-i cu el?

— Nu știu. Mă pui în încurcătură.

— Nu-i timpul minciunii, al mistificării? Sînt o ființă sau o imagine, un trup sau o autoritate, o piatră într-o grădină sau un copac inflexibil? Spune-mi, cine sînt eu?

— La ce bun toate aceste întrebări?

— Ți le pun ca tu și cu mine să privim lucrurile în față. Nici tu nici eu nu sîntem proști. Nu numai că-mi accept și-mi trăiesc condiția, dar o și iubesc. Mă interesează. Îmi permite să am privilegiile pe care niciodată nu le-aș fi putut cunoaște. Îmi deschide porți și-mi place asta, chiar dacă numaidecît apoi mă închide într-o cușcă de sticlă. Mi se întîmplă să mă sufoc în somn. Mă înec cu propria-mi salivă. Mă cramponez de pămînt mișcător. Astfel mă apropii de neant. Dar, cînd mă trezesc, cu toate acestea, sînt fericit că sînt ceea ce sînt. Am citit toate cărțile de anatomie, de biologie, de psihologie și chiar de astrologie. Am citit mult și am optat pentru fericire. Suferința, nefericirea singurătății, de astea mă eliberez într-un caiet gros. Optînd pentru viață, am acceptat aventura. Și-aș vrea să merg pînă la capătul acestei istorii. Sînt bărbat. Mă cheamă Ahmed după tradiția profetului nostru. Și cer o soție. Vom face o sărbătoare discretă pentru logondă. Tată, tu m-ai făcut bărbat, eu trebuie să rămîn bărbat. Și cum spune iubitul nostru Profet, „un musulman complet e un bărbat însurat“.

Tatăl era într-o mare încurcătură. Nu știa ce să-i răspundă fiului său și nici cui să ceară sfatul. La urma urmei, Ahmed împingea logica pînă la capăt. Nu-i spusese totul tatălui său, căci avea un plan. O uriașă tăcere plină de stînjeneală. Ahmed devenise autoritar. Acasă se lăsa servit de surori la dejun și cină. Se închidea în camera de sus. Își interzisese orice tandrețe față de maică-sa care-l vedea rar. La atelier începuse deja să ia afacerile în mîinile lui. Eficient, modern, cinic, era un excelent negociator. Își întrecea cu mult părintele. Nu avea prieteni. Ascuns și închis în sine, era ascultat și temut. Trona în camera lui, se culca tîrziu și se scula devreme. Citea într-adevăr mult iar noaptea scria. I se întîmpla să rămînă închis în odaie patru-cinci zile. Numai mama îndrăzne

să-i bată la uşă. El tuşea ca să nu fie nevoit să vorbească şi să arate că mai trăia.

Într-o zi o convocă pe mama sa şi-i spuse pe un ton hotărât:

— Am ales-o pe cea care-mi va fi soţie.

Mama fusese prevenită de tată. Nu spuse nimic. Nici măcar nu dădu un semn de uimire. Din partea lui nimic n-o mai putea şoca. Îşi spunea că i s-a urcat nebunia la cap. Nu îndrăznea să creadă că devenise un monstru. Comportamentul lui din ultimul an îl transformase şi-l făcuse de nerecunoscut. Devenise violent şi distructiv, în orice caz, ciudat. Îşi înălţă privirea spre el şi spuse:

— Cine-i?

— Fatima...

— Care Fatima?

— Fatima, verişoara mea, fiica unchiului meu, fratele mezin al tatălui meu, cel care se bucura la naşterea fiecăreia din fiicele tale...

— Dar nu poţi. Fatima e bolnavă... E epileptică, şi schiopătă...

— Tocmai!

— Eşti un monstru...

— Sînt fiul tău, nici mai mult nici mai puţin.

— Dar vei provoca nefericire!

— Nu fac altceva decît să mă supun vouă; tu şi tata mi-aţi trasat un drum; eu am luat-o pe el, l-am urmat şi, din curiozitate, am mers un pic prea departe şi ştii ce am descoperit? O prăpastie. Drumul se opreşte chiar în vârful unei stînci mari ce se înclină deasupra unui vast teren unde se aruncă murdăriile, irigate de canalele oraşului care, ca din întâmplare, se varsă acolo şi reanimă putreziciunile; mirosurile se îmbină şi dau, nu greaţă, ci beţia Răului. Oh! linişteşte-te, n-am fost acolo... Îmi imaginez locurile, le simt şi le văd!

— Eu n-am hotărât nimic.

— E adevărat! În această familie femeile se înfăşoară într-un lîntoliu al tăcerii..., se supun..., surorile mele se supun; tu, tu taci şi eu comand! Ce ironie! Cum ai făcut de n-ai insulflat nici un dram de violenţă fiicelor tale? Sînt

acolo, pleacă și vin, ștergînd pereții, așteptînd soțul providențial..., ce mizerie! Mi-ai văzut trupul? A crescut; și-a reintegrat propria locuință..., m-am eliberat de celălalt înveliș; era fragil și transparent. Mi-am tencuit pielea. Trupul a crescut și nu mai dorm în trupul altuia. Mă culc la marginea lințoliului tău. Nu spui nimic. Ai dreptate. Îți voi vorbi despre altceva. Cîteva versete din Coran pe care le-am învățat pe dinafară îmi revin de la un timp, așa, fără motiv. Îmi trec prin minte, se opresc o secundă, apoi dispar.

„Iată ce vă poruncește Allah cu privire la copiii voștri: celor de sex masculin, partea cuvenită la două fiice...”*

Oh! și apoi nu, nu vreau să le rețin; le las să zboare... Așadar socot să mă însor și să întemeiez un cămin, cum se spune, un cămin de jărat, casa mea va fi o cușcă de sticlă; nu mare lucru, doar o cameră plină de oglinzi în care se vor reflecta lumina și imaginile. Mai întîi vreau să mă logodesc. Să nu ardem etapele. Acum, voi scrie poate poeme de iubire pentru femeia sacrificată. Ori ea, ori eu. Voi trebuie să alegeți.

O, tovarăși ai mei ! Personajul ne scapă printre degete. În mintea mea, el n-ar trebui să devină răutăcios. Am impresia că e pe cale să ne tragă clapa. Această revenire în forță, această bruscă violență mă neliniștește și nu știu aceasta unde ne va duce. Trebuie să mărturisesc că mă și emoționează! Este damnat, bîntuit de blestem, parcă transformat de vrăjitoare. Răutatea îl depășește. Credeți, voi, cei ce mă ascultați, că este un om fără scrupule, că e un monstru? Un monstru care scrie poeme! Mă îndoiesc și nu mă simt bine cu acest nou chip. Revin la carte. Cerneala e decolorată. Picături de apă – poate lacrimi – au făcut această pagină ilizibilă. O descifrez cu greu:

* * *Surata femeilor*, IV, 11-12. (n.a.). [*Surată* = verset din Coran (n. tr.)].

„Mă țin în brațele îndurerate ale trupului meu, cobor în adâncul adâncului ca pentru o evadare. Mă las să alunec într-un rid și-mi place mirosul acestei văi. Tresar la țipătul iepei trimisă de cel absent. Este albă și îmi acopăr ochii. Încet trupul meu se deschide în fața dorinței. Îl iau de mână. Rezistă. Iapa aleargă. Adorm, înlănțuit de propriile-mi brațe.

E oare marea care murmură astfel la urechea unui cal mort? E-un cal sau o sirenă?

Ce rit al naufragiului înghițit de limbile lacome ale mării? Sînt închis într-o imagine și înaltele valuri mă urmăresc. Cad. Leșin. Este posibil să leșini în somn, să-ți pierzi cunoștința și să nu mai recunoști cu mîna obiectele familiare? Mi-am construit casa cu imagini rotitoare. Nu joc. Încerc să nu mor. Am cel puțin toată viața ca să răspund la o întrebare: Cine sînt eu? Și cine e celălalt? O vijelie matinală? Un peisaj nemișcat? O frunză tremurîndă? O ceață albă deasupra unui munte? O împrôscare cu apă limpede? O mlaștină salutată de bărbații disperați? O fereastră către o prăpastie? O grădină de cealaltă parte a nopții? O monedă veche? O cămașă ce acoperă un mort? Un strop de sînge pe buzele întredeschise? O mască pusă prost? O perucă blondă peste un păr cărunt? Scriu toate aceste cuvinte și-aud vîntul, nu afară ci în capul meu; suflă puternic și izbește persienele prin care intru în vis. Văd că o ușă este aplecată. Va cădea oare acolo unde-mi pun de obicei capul ca să primesc alte vieți, ca să mîngîi alte fețe, fețe ursuze sau vesele, dar pe care le iubesc căci eu le inventez? Le fac foarte diferite de chipul meu, diforme sau sublime, extaziate în lumina zilei și plantate pe crengile copacilor ca izbînzile vrăjitoarei. Uneori, iarna, acestor chipuri mă asasinează. Le abandonez... Mă duc să caut altele. Strîng mîini. Le aleg mari și fine. Le strîng, le sărut, le sorb. Și mă îmbăt. Mîinile mi se împotrivesc mai puțin. Ele nu știu să facă grimase. Chipurile se răzbună pe libertatea mea, strîmbîndu-se tot timpul. De aceea le înde-părtiez. Nu cu violență. Iar le pun deoparte; le îngră-mădesc. Se strivesc. Suferă. Unele reușesc să țipe. Țipete de bufniță. Mieunaturi. Scrîșnete din dinți. Chipuri indifere-n-te. Nici bărbați nici femei. Dar figuri de-o frumusețe

absolută. Mîinile mă trădează, mai ales cînd încerc să le logodesc cu chipurile. Principalul e să eviți naufragiul. Ritul naufragiului mă obsedează. Risc să pierd totul și nu doresc să mă regăsesc afară laolaltă cu ceilalți. Nuditatea mea e un privilegiu sublim. Sînt singurul care o contemplă. Sînt singurul care o blestemă. Dansez. Mă învîrtesc. Bat din picioare. Izbesc pămîntul cu picioarele. Mă aplec spre trapa unde-mi ascund creaturile. Mi-e teamă să nu cad și să mă confund cu unul din chipurile-acelea fără zîmbet.

Văd mărăcinișul și mă amestec printre oamenii goi. Uit să mă întreb cine sînt. Rîvnesc liniștea inimii. Sînt hărțuit și-mi dărui buzele unei flăcări în pădure. Nu-s în Africa ci într-un cimitir marin unde mi-e frig. Toate mormintele sînt goale. Părăsite. Vîntul ce suflă le este prizonier. Un cal, în nuanțele de-albastru ale nopții, galopează prin acest cimitir. Ochii mei cad și se-ncrustează în capul calului. Beznele mă acoperă. Mă simt în siguranță. Apucat de mîini calde. Mă mîngîie pe spate și le ghicesc. Nu sînt ale mele. Totul îmi lipsește și mă retrag. E oboseala sau gîndul de-a mă întoarce la mine însumi, la mine acasă. Aș vrea să rîd, căci știu că fiind condamnat la izolare nu aș putea învinge frica. Se spune că asta-i angoasa. Am petrecut ani adaptînd-o singurătății mele. Recluziunea mea este voită, aleasă, îndrăgită. Voi extrage de-acolo încă alte chipuri și mîini, călătorii și poeme. Fac din suferință un palat în care moartea nu va avea loc. Nici măcar nu sînt eu cel care-o respinge. I s-a interzis intrarea; suferința își ajunge sieși. Nu-i nevoie să dai o mare lovitură. Acest trup e alcătuit din fibre care acumulează durerea și intimidează moartea. Asta-i libertatea mea. Angoasa se retrage și rămîn singur să mă bat pînă-n zori. Dimineata cad de oboseală și de bucurie. Ceilalți nu înțeleg nimic. Sînt nedemni de nebunia mea.

Astfel sînt nopțile mele: feerice. Îmi place să le plasez în vîrful stîncilor și să aștept ca vîntul să le scuture, să le spele, să le separe de somn, să le despartă de bezne, să le dezbrace și să mi le redea învăluite în norul unic al visării. Atunci totul devine limpede. Uit. Mă cufund lin în trupul deschis al celuiilalt.

Nu mai întreb pe nimeni. Beau cafea și trăiesc. Nici bine, nici rău. Nu întreb pe nimeni pentru că întrebările mele n-au răspuns. O știu pentru că trăiesc de ambele părți ale oglinzii. De fapt, nu sînt serios. Îmi place să mă joc chiar dacă trebuie să fac rău. E mult timp de cînd mă aflu deasupra răului. Să privesc totul de departe, din înaltul singurătății mele. E ciudat! Duritatea, rigoarea mea îmi deschid porți. Nici nu cer atît! Iubesc timpul pe care-l înrămez. În afară mă simt oarecum pierdut. Atunci devin sever. Ies mai repede decît s-a prevăzut din rîzgîita copilărie, împing pe unii și pe alții, nu cer iubirea ci abandonul. Și nu înțeleg. De unde necesitatea de a-mi trăi condiția în întreaga ei grozăvie.

Îmi place azi să mă gîndesc la cea care-mi va deveni soție. Nu vorbesc încă de dorință, vorbesc despre servitute. Va veni, tîrînd un picior, cu fața crispată, privirea neliniștită, uluită de cererea mea. Îi voi cere să urce în camera mea și-i voi vorbi despre nopțile mele. Îi voi săruta mîna, îi voi spune că-i frumoasă; o voi face să plîngă și-o voi lăsa să se zvîrcolească în criză; o voi observa luptînd cu moartea, făcînd spume la gură, implorînd; o voi săruta pe frunte; se va calma, apoi va pleca acasă fără să-și întoarcă privirea.

Nu sînt deprimat, sînt exasperat. Nu sînt trist. Sînt disperat. Noaptea mea nu mi-a dat nimic. A trecut, neobservată. Calmă, goală, neagră.

Prieteni, v-am spus că această poartă era îngustă. Citesc pe chipurile voastre stînjeneală și neliniște. Această mărturisire ne luminează și ne îndepărtează. Face personajul din ce în ce mai ciudat.

Numeroase schimburi ascunse de scrisori vor tulbura planurile și viața eroului nostru. Aceste scrisori, consemnate în caiet, nu sînt toate datate. Dar, citindu-le, pot fi situate în epoca la care am ajuns cu povestea noastră. Nu sînt semnate sau semnătura este absolut ilizibilă. Uneori este o cruce, alteori sînt inițiale sau arabescuri.

Sînt ale unui corespondent sau ale unei corespondente anonime? Sau sînt imagine? Să-și fi scris lui însuși în izolarea lui?

Prima scrisoare nu figurează în caiet. Probabil că s-a pierdut. A doua, este răspunsul la ea:

„Așa voi avea viața drept pedeapsă! Scrisoarea dumneavoastră nu m-a mirat. Am ghicit cum v-ați procurat elementele intime și unice ale vieții mele. Vă cramponați de-o absență sau de-o eroare. Eu însumi nu sînt ceea ce sînt; unul și celălalt, poate! Dar modul în care vă insinuați în această chestiune, imprudența cu care vă amestecați în visul meu vă face complice la orice nefericire pe care-aș putea-o comite sau provoca. Semnătura vă este o mîzgălitură ilizibilă. Scrisoarea nu este datată. Sînteți îngerul exterminator? Dacă da, veniți să mă vedeți, am putea rîde împreună... Post restant! Inițiale! Atîta mister...”

„Am găsit scrisoarea dumneavoastră sub piatra de la intrare în grădină. Vă mulțumesc că mi-ați răspuns. Rămîneți foarte evaziv. E mult timp de cînd vă aștept. Întrebările mele n-au fost, desigur, foarte precise. Înțelegeți-mă, nu-mi pot dezvălui identitatea fără să mă expun primejdiilor ce-ar aduce suferința asupra mea și-a dumneavoastră. Corespondența noastră trebuie să rămîină confidențială. Contez pe discreția dumneavoastră.

Planul ce mă călăuzește și mă duce către dumneavoastră poartă pecetea imposibilului. Îmi place totuși să merg răbdător pe acest drum hrănit cu speranță de vis, acest vis despre dumneavoastră pe care-l visez ori de cîte ori îmi crește febra, acolo unde eu vă văd fără ca dumneavoastră să mă vedeți pe mine; vă aud vorbind cu dumneavoastră înșivă sau culcîndu-vă goală în paginile albe ale acestui caiet, vă observ și vă urmăresc pînă îmi pierd suflul, căci este necugetat tot ceea ce urmăriți, tot ceea ce întreprindeți. Mi-ar plăcea să vă pot opri măcar o clipă, ca să vă privesc ochii și genele. Dar n-am despre dumneavoastră decît o imagine neclară și poate că-i mai bine așa!”

„Deoarece veniți pînă la mine să mă spionați și să-mi observați gesturile și gîndurile, m-am hotărît să fac curat. Camera mea nu e foarte mare. Oglinzile paralele, lumina cerului, ferestrele mari și singurătatea mea o fac să pară

mare. O voi mări și mai mult punînd puțină ordine în viața și amintirile mele, căci nimic nu-î mai stînjenitor decît lucrurile lăsate de timp într-una din mansardele memoriei. (Oamenii spun ungher al memoriei, dar eu știu că este o mansardă căci sînt atîtea obiecte care s-au îngrămădit și așteaptă un semn să se prăvălească stingherindu-mi viața actuală). La viitoarea vizită veți fi uimit și chiar dezorientat. Nu vă ascund că încerc să vă pierd, să vă grăbesc pieirea. Veți cădea în plasa îndrăzelilor dumneavoastră sau pur și simplu într-un șanț, la marginea drumului. Dar să rămînem împreună un timp. Să nu ne pierdem din vedere. Pe curînd!“

„Neavînd timp să vin pînă la dumneavoastră și fiindu-mi teamă că prezența mea vă va tulbura, prefer încă o dată să vă scriu. Nu voi vorbi nici despre frumusețea dumneavoastră, nici despre grația care vă învăluie și vă ocrotește, nici despre modul în care vă este manipulat destinul.

Am aflat că v-ați exprimat dorința și voința de-a vă căsători. Frumos gest, în principiu! Dar sufletul dumneavoastră pare să fi căzut în rătăcire. Veți îndrăzni să faceți o victimă dintr-o sărmană ființă fără apărare? Nu! Asta-i nedemn de dumneavoastră. Cu toate acestea, dacă vreți să faceți rău unuia din unchii dumneavoastră, aș avea cîteva idei să vă propun. Dar rămîn convinși că geniul dumneavoastră are ambiții de cu totul altă amploare. Să lăsăm aceste uneltiri pentru vară sau toamnă. Vedeti cum primăvara se pleacă asupra trupurilor noastre și inimile ne deschide lin.

Voi mai rămîne în umbra unui anonimat de unde orice derivă e posibilă, dar mai ales cea care duce la dumneavoastră, la gîndurile, la sufletul, la trupul dumneavoastră întins lîngă al meu...”

„Tata e bolnav. Trebuie să renunț la toate proiectele mele. Simt că e un moment greu. Ideea dispariției lui mă obsedează. Cînd îl aud tușind, mă simt rău. Mama nu pare să fie pregătită pentru această încercare. Îmi părăsesc camera și dorm alături de el, fără să dorm. Îi supraveghez

ritmul respirației. Veghez asupra lui și discret mă plîng pe mine.

Vă vorbesc azi despre teama și durerea mea, chiar dacă sînteți instalat în acest anonim, care mă apropie mult de dumneavoastră. N-aș vrea să vă văd chipul, nici să vă aud vocea. Lăsați-mă să vă ghicesc din scrisori. Nu-mi reproșați dacă întîrzii să vă trimit vești despre mine.“

Acest schimb de scrisori se întrerupe aici ca să lase loc evenimentului major, încercării decisive, cotitură importantă care va zdruncina viața personajului nostru. Moartea tatălui va fi precedată de mai multe fapte mărunte, manevre și încercări, ceea ce va întări voința moștenitorului și va da statutului său o legitimitate de necontestat. Bab El Had, cum o arată numele, e poarta limită, zidul ce se înalță pentru a pune capăt unei situații. Va fi ultima noastră poartă, căci s-a închis asupra noastră fără să ne prevină. Iar eu care v-am vorbit despre șapte porți, mă văd astăzi depășit. Povestea noastră nu se oprește la această poartă. Ea continuă, dar nu va mai trece prin porți săpate într-un zid. Ea se va-nvîrți pe-o stradă circulară iar noi va trebui s-o urmăm cu tot mai multă atenție.

6

POARTA UITATĂ

Acum trebuie să ne strecurăm prin spărturile din zid, deschizăturile uitate; trebuie să mergem în vîrfurile picioarelor și să ciulim urechile, nu ziua ci seara, cînd luna ne umbrește povestea, cînd stelele se adună într-un colț al cerului și observă lumea care se alină.

O, prieteni, nu îndrăznesc să vorbesc în prezența voastră despre Dumnezeu, indiferentul, supremul. Îmi amintesc o vorbă spusă de-un mare scriitor, care mă intri-

gă și acum: „Nu știm unde își pune Dumnezeu accentele, iar viața e pudică precum o crimă.“ Sîntem sclavii ei și cădem de oboseală. Cît despre mine, sînt orbul care dansează pe-o terasă goală; în orice moment pot să cad. Asta-i aventura... cîteva virgule care ne rețin.

Tatăl a murit, încetul cu încetul. Moartea nu s-a grăbit și l-a cules într-o dimineată, în somn. Ahmed a luat cu autoritate lucrurile în mînă. Și-a convocat cele șapte surori și le-a spus cam așa: „Începînd din această zi, nu mai sînt fratele vostru; nu sînt nici tatăl vostru, ci tutorele vostru. Am datoria și dreptul să veghez asupra voastră. Voi îmi datorati ascultare și respect. În sfîrșit, e de prisos să vă amintesc că sînt un om al ordinii și că, dacă la noi femeia este inferioară bărbatului, asta nu-i pentru că a vrut-o Dumnezeu sau pentru că a hotărît-o Profetul, ci pentru că ea acceptă această soartă. Așadar, supuneți-vă și trăiți în tăcere!“

După această punere la punct, chemă notarul, își invită unchii și rezolvă problema moștenirii. Ordinea domnea. Ahmed primi o scurtă scrisoare de condoleanțe de la corespondentul lui anonim, la care răspunse cîteva zile mai tîrziu:

„Amprenta tatălui meu este încă pe trupul meu. Poate că-i mort dar știu că va reveni. Într-o seară, va coborî de pe colină și va deschide, una cîte una, porțile orașului. Această amprentă e sîngele meu, drumul pe care trebuie să-l urmez fără abatere. Nu mă chinui. Durerea mea călătorește. Ochii îmi sînt uscați iar nevinovăția, mînjită de-un pic de puroi. Mă văd uns cu acest lichid gălbui, cel care amintește de locul și timpul morții.

Acum eu sînt stăpînul casei. Surorile mele s-au resemnat. Sîngele le curge cu încetineală. Mama s-a retras în tăcerea doliului. Iar eu mă îndoiesc; nu știu ce obiect, ce grădină, ce noapte voi extrage din viitor. Sînt călător; nu adorm niciodată fără să fi parcurs cîteva poteci obscure și neștiute. Ele sînt trasate de-o mînă familiară – poate a mea, poate a tatălui meu – pe o plajă albă, goală, pustie, pe care și vîntul o evită. Acesta-i viitorul, o statuie ce

pășește singură pe această întindere albă, un teritoriu al luminii insuportabile. Această statuie poate-i o femeie care veghează caii în agonie; acolo jos, la capătul potecii trase de vocea tatălui. Pe curînd.

Pe curînd.

Trebuie să vă amintesc, dumneavoastră care poate nici nu existați, că sînt incapabil de prietenie și încă și mai puțin de iubire.

P.S. În fiecare dimineață, cînd mă scol, privesc pe fereastră să văd dacă cerul n-a alunecat în timpul somnului, împrăștiindu-se ca o lavă în curtea interioară a casei. Sînt convins că într-o bună zi va coborî să-mi ardă rămășițele.“

În timp ce povestitorul citea această scrisoare, un bărbat, înalt și subțirăteț, într-un du-te-vino neîncetat, traversa cercul prin centru, înconjurîndu-l, agitînd în mîna un baston, voind parcă să protesteze sau să ia cuvîntul pentru a rectifica oarece. Se așează în mijloc, ținîndu-l pe povestitor la distanță cu bastonul, și se adresează asistentei:

Omul ăsta vă ascunde adevărul. Se teme să vă spună totul. Eu i-am spus povestea asta. Este îngrozitoare. Nu am inventat-o. Am trăit-o. Fac parte din familie. Sînt fratele Fatimei, soția lui Ahmed, cea care a jucat rolul de soție, dar o soție care s-a lăsat antrenată într-un vîrtej de o perversitate prea complicată pentru noi, bravi și buni musulmani. Cînd mama lui a venit, însoțită de cele șapte fiice ale ei, să depună acasă un uriaș buchet de flori, urmată de servitorii ei cu brațele pline de daruri, ea-i șopti la ureche mamei mele cîteva cuvinte cam așa: „Același sînge care ne-a unit în trecut ne va uni din nou, dacă vrea Dumnezeu“, apoi, după gesturile și cuvintele de bun venit, ea rosti rar, silabisindu-l, numele Fa-ti-ma, repetîndu-l de mai multe ori ca să nu se creadă că e o greșeală. Mama nu mai zîmbea. S-o ceri în căsătorie pe nefericita de Fatima care-și trăgea piciorul și avea adesea crize de epilepsie, era ori prea frumos ori prea urît. De-ndată ce-i fu rostit numele, au îndepărtat-o, au închis-o în camera de

sus, și n-au spus nimic. Nici da, nici nu. Au așteptat să se sfătuiască cu tatăl. Relațiile între cele două familii nu fuseseră niciodată bune. Gelozia, rivalitatea alimentau un război surd, miniatural. Dar adesea aparențele erau salvate. E ceea ce unii numesc ipocrize. Cei doi frați nu se prea iubeau. Femeile luau, evident, fiecare, partea soțului ei. De fapt, bărbații se detestau în tăcere. Femeile se pricepeau să mențină vie tensiunea. Își spuneau mici răutăți când se întâlneau la baie sau la o reuniune familială. Dar nimeni, niciodată, nu s-ar fi gândit că, într-o zi, aceste două familii se vor lega printr-o căsătorie. Tatăl ezită. Se îndoia că acest gest al lui Ahmed ar putea fi fără un gând ascuns. De altfel, personalitatea lui Ahmed, pe care îl vedea foarte rar, îl intriga. Avea idei confuze asupra acestei ființe, apoi își interzisese să gândească rău; făcu o rugăciune și ceru lui Dumnezeu să-i facă dreptate. Toată viața lui contase pe această moștenire. O dată cu venirea lui Ahmed, puse doliu acestei așteptări și se simți victima unei nedreptăți a sorții sau a unei mașinațiuni a destinului. Pentru început refuză să-și mărite fata, apoi avu ideea să-i vorbească. Ea voia să se mărite. Și, astfel, răspunsul a fost da. Ahmed își puse condițiile: cele două familii vor rămîne la distanță; va locui singur cu soția lui. Ea nu va ieși din casă decît pentru a se duce la baie sau la spital. Se gîndea să o ducă să consulte medici mari, s-o vindece, să-i dea o șansă. Vorbea pe-un ton ferm, ascunzîndu-și chipul. Spunea lucruri ce nu se înțelegeau pe de-a-ntregul, reflecții filosofice, gânduri disparate. Îmi aduc bine aminte. Căci finalul discursului său m-a intrigat și chiar m-a pus în încurcătură. Spunea: „Unic călător al absolutului, mă agăț de învelișul meu exterior în această pădure deasă de minciuni. Stau în spatele unui zid de sticlă sau cristal și observ legăturile unora și ale altora. Sînt mici și încovoiați de-ațita greutate. E mult timp de cînd rîd de mine însumi și de celălalt, cel care vă vorbește, cel pe care credeți că-l vedeți și îl auziți. Eu nu sînt iubire, sînt citadelă de nepătruns, miraj în descompunere. Vorbesc de unul singur și risc să vă rătăcesc în stufărișul de cuvinte bolborosite de gîngav. Veți avea știri despre mine în chiar ziua morții

mele, va fi o zi fastă și însorită, o zi când pasărea din mine va cânta..." Se spunea că divaghează, că toate lecturile lui îl împingeau la delir. Vorbea fără discontinități, spunea cuvinte ce nu se auzeau, își înfunda capul în djellaba de parcă se ruga sau comunica un secret cuiva invizibil. Urmarea, prieteni, nu v-o puteți imagina. Povestitorul nostru pretinde că citește dintr-o carte pe care ne-ar fi lăsat-o Ahmed. Fals! Această carte există, fără îndoială. Nu-i acest caiet vechi, îngălbenit de soare, pe care povestitorul nostru l-a acoperit cu acest fular murdar. De altfel, nu-i un caiet, ci o ediție foarte ieftină din Coran. E curios, a privit versetele și a citit jurnalul unui nebun, victimă a propriilor lui iluzii. Bravo! Ce curaj, ce întorsătură! Eu dețin jurnalul lui Ahmed; e normal, l-am furat în ajunul morții lui. Iată-l, e învelit într-un ziar din acea epocă, puteți citi data... Nu coincide cu cea a morții lui ? Povestitorul nostru e foarte tare! Ceea ce ne-a citit e demn să figureze în acest caiet.

Prieteni! Nu plecați! Așteptați, ascultați-mă, fac parte din această poveste, urc pe această scară de lemn, aveți răbdare, așteptați să mă instalez în înaltul terasei, să mă cațăr pe zidurile casei, să mă urc, să mă așez pe-o rogojină, pe terasa complet albă și să deschid cartea ca să vă spun povestea, ciudată și frumoasă, a Fatimei, cea atinsă de har și-a lui Ahmed, închis în aburii râului, povestea virtuții pătrunsă în inimă prin atâtea săgeți otrăvite. Tovarăși, veniți către mine, apropiați-vă, nu vă grăbiți, nu-l călcați în picioare pe povestitorul nostru, lăsați-l să plece, urcați pe scări și fiți atenți la vîntul care suflă, ridicați-vă, escaladați zidurile incintei, ciuliți urechile, deschideți ochii, și să pornim împreună, nu pășind pe-un covor sau pe-un nor, ci pe-un strat gros de cuvinte și de fraze, numi culoare și muzică. Acest cîntec pe care-l auziți, e cel pe care îl îndrăgea cu deosebire Ahmed. Vine de departe, vine dinspre sud trecînd peste munții înalți. E trist. S-ar spune că-i pămîntul ce-și ridică încet una câte una pietrele lui grele și ne face să auzim freamătul îndurerat al unui trup călcat în picioare. Tăceți și chipurile vă sînt grave. Iată, îl văd acolo pe povestitorul nostru

întorcîndu-se. Se așează împreună cu noi. Bun venit, da! Nu fac altceva decît să continui povestea ta. Te-am bruscător poate. Scuză-mi gesturile datorate nerăbdării. Cîntecul te-a adus înapoi. Și ne aduce pe toți înapoi pe pămînt. Apropie-te, dă-te lîngă mine. Ai putea interveni în această poveste. Acum, o să citesc jurnalul lui Ahmed, care se deschide sau se continuă, nici eu nu mai știu, cu aceste cuvinte: „Zilele sînt pietre, se adună unele peste altele...”

E mărturisirea unui om rănit; el se referă la un poet grec.

7

POARTA ZIDITĂ

Două bătrîne, uscățive și cărunte, cu privirea funestă, gesturile precise și scurte, o însoțiseră pe Fatima. Fără zgomot, fără festivități, trebuia să mi-o predea pe cea căreia îi revenea rolul de soție și femeie în cămin. Învăluită într-o djellaba, albă, își ținea ochii plecați; și chiar dacă ar fi îndrăznit să-și ridice privirea, cele două femei ar fi împiedicat-o. Asta înseamnă pudoare! Să nu privești bărbatul în față; să nu-i susții privirea din supunere, din datorie, rareori din respect sau din cauza emoției.

Fiecare din cele două femei o țineau de cîte un braț, strîngîndu-i-l, provocîndu-i durere. Ele grăbeau pasul și o antrenau într-un mers rapid, hotărît. Dar ea nu era hotărîtă pentru nimic. Nu putea visa nici măcar la iubire. Nu voia să se angajeze în aceste iluzii. Trupul o trăda, o abandona în plină tinerețe. Demonii de pe cealaltă lume o vizitau adesea, se strecurau în sîngele ei, îl tulburau, îl făceau să zvîcnească prea repede sau neregulat. Sîngele îi perturba respirația, cădea și-și pierdea cunoștința. Trupul îi pleca, departe de conștiința ei. El gesticula necontrolat, se războia de unul singur cu vîntul, cu demonii. O lăsau singură să descâlcească firele tuturor acestor noduri. Încet-în-

cet trupul se întorcea la ea, își relua locul, obosit, învins, îndurerat. Rămînea întinsă cum era, pe jos, și se odihnea. Îi mulțumea lui Dumnezeu că i-a redat puterea să respire normal, să se ridice și să poată să alerge pe stradă. Toți din familie se obișnuiseră s-o vadă dîndu-se cu capul de pereți invizibili. Nimeni nu se înduioșa și nici nu se neli-niștea. Spuneau cel mult: „Uite! Criza asta e mai violentă decît cea de săptămîna trecută... Probabil căldura e de vină!...” Își consuma criza în dramul ei de singurătate și totul era în perfectă ordine. Surorile și frații erau la locul lor, avînd viitor, fericiți să facă proiecte, puțin cam iritați că nu aveau bani mulți ca să apară mai mult în societate, puțin contrariați că au o soră care aduce o notă falsă într-un peisaj armonios. În cele din urmă, avu și Fatima locul ei: o cameră lipsită de confort, aproape de terasă. Uitau adesea de ea. Am surprins-o de două sau de trei ori gata să izbucnească în plîns, doar așa, ca să uite sau ca să-i treacă timpul. Se plictisea groaznic și, cum nimeni din familie nu era tandru cu ea, se cufunda într-un soi de melancolie duioasă în care-și învăluia ființa. Sacrificată și ostenită, nu era altceva decît un lucru oarecare, lăsat din greșeală sau ca urmare a unui blestem asupra monotoniei zilnice a unei vieți meschine. Lăsată sau placată pe o masă părăsită într-un colț al curții unde pisicile și muștele preferă să se-nvîrtă în cerc.

Era frumoasă? Mă întreb și azi. Trebuie spus că pe chip îi apăruseră riduri de timpuriu, săpate de crizele dese și din ce în ce mai violente. Trăsăturile acestei fete, crispată adesea, păstrasera prea puțin din finețea lor. Ochii ei limpezi, cînd nu erau scăldați în lacrimi, dădeau privirii o lumină blîndă. Avea nasul mic. Obrajii îi erau acoperiți de veșnicile coșuri ale tinereții. Ceea ce nu puteam suferi, era gura care i se strîmba în momentul crizei și care păstra în ea un ricturs ca o enormă virgulă pe-o pagină albă. Trupul îi era ferm în ciuda piciorului drept subțiat. Ferm și dur. Sînii îi erau mici cu cîteva fire de păr în jurul sfîrcului. Cînd mi se întîmpla s-o strîng în brațe ca s-o consolez în suferința ei, nu ca să exprim vreo dorință sexuală, simțeam acest trup redus la un schelet activ ce se

lupta cu niște fantome sau cu brațele unei caracatițe invizibile. Îl simțeam cald, arzător, nervos, hotărît să învingă și să trăiască, să respire normal, să alerge și să danseze, să înoate și să se înalțe ca o stelută pe spuma valurilor frumoase și înalte. O simțeam luptînd împotriva morții cu mijloacele de care dispunea: nervii și sîngele. Avea adesea hemoragii. Spunea că sîngele ei se supără și că nu e demnă să-l păstreze ca să facă ceva bun cu el. Nu voia să aibă copii, chiar dacă nopțile îi erau pline de vise în care erau scăldați pruncii. Dormea lîngă mine agățîndu-se de brațul meu, sugîndu-și degetul mare, cu trupul destins și calm.

În ziua cînd a sosit la mine, ea însăși mi-a șoptit la ureche ca o mărturisire: „Mulțumesc că m-ai scos din casa cealaltă. Vom fi frate și soră! Ale tale sînt sufletul și inima mea, dar trupul aparține pămîntului și diavolului care l-a devastat!...” A adormit numaidecît iar eu am rămas singur să mă gîndesc la aceste cuvinte bolborosite la-nceputul nopții. Am început să mă îndoiesc de mine însumi și de aspectul meu. Era oare la curent? A vrut să preceadă discursul pe care-l aveam pregătit mental ca s-o avertizez fără să-i dezvălui secretele mele? Ciudat! În cele din urmă m-am gîndit pur și simplu că-și expulzase încă de mult timp, întreaga sexualitate și că acceptase această căsătorie gîndind că, dacă o cerusem, nu o făcusem din dragoste, ci pentru un aranjament social, pentru a masca o infirmitate sau o perversiune. Probabil că-și închipuia că sînt un homosexual care avea nevoie de-o acoperire ca să-i reducă la tăcere pe bîrfitori; sau un impotent care voia să salveze aparențele! Mi-aș fi petrecut astfel viața jucîndu-mă cu aparențele, cu toate aparențele, chiar cu acelea care, poate fiind adevărul, ar fabrica pentru mine un chip adevărat, gol, fără mască, fără strat de argilă, fără vâl, un chip deschis, pur și simplu banal, pe care nimic nu-l deosebește de altele.

Nu eram nemulțumit și găseam că îndrăzneala a aranjat bine lucrurile. I-am instalat un pat în fața patului meu și mă ocupam de ea atît cît puteam. Nu se dezbrăca nicio dată în fața mea. Eu nici atît. Pudoarea și castitatea domneau în camera noastră mare. Într-o zi, în timp ce

dormea, am încercat să văd dacă nu-și extirpase sau cususe marginile vaginului. Am ridicat încet cearșafurile și am descoperit că purta un fel de corset în jurul bazinului, ca o centură de castitate, blindată, descurajând dorința sau provocându-o ca s-o învingă și mai bine. Prezența Fatimei mă tulbura mult. La început mi-a plăcut dificultatea și complexitatea situației. Apoi am început să-mi pierd răbdarea. Nu mai eram stăpînul universului și singurătății mele. Ființa rănită de lîngă mine, această intruziune pe care eu însumi o introdusesem în secretele și intimitatea mea, această femeie curajoasă și disperată, care nu mai era femeie, care traversase un drum dureros, acceptînd să cadă într-o prăpastie, desfigurîndu-și ființa intimă, mascînd-o, amputînd-o, această femeie care nici măcar nu aspira să fie bărbat, ci să nu mai fie deloc, un ulcior gol, o absență, o durere etalată pe toată întinderea trupului și memoriei sale, această femeie care nu vorbea aproape niciodată, șoptea din cînd în cînd cîte o propoziție sau două, se-nchi-dea într-o îndelungată tăcere, citea cărți de mistică și dormea fără să facă cel mai mic zgomot, această femeie mă-mpiedica să dorm. Mi se întîmpla s-o urmăresc mult timp cum doarme, privind-o fix pînă la a-i pierde trăsăturile și conturul feței, pătrunzînd în gîndurile-i profunde, ascunse într-o fîntînă de bezne. Deliram în tăcere, reușind să-i întîlnesc gîndurile și chiar să i le recunosc ca și cum ar fi fost emise de mine. Era acolo oglinda mea, obsesia și slăbiciunea mea. În străfundul nopții îi auzeam pașii înaintînd încet pe-un vechi planșeu care trosnea. De fapt, nu era un planșeu, dar îmi imaginam zgomotul și zgomotul desena un planșeu, și planșeul se întindea în fața mea, din lemn vechi, lemnul provenea de la o casă în ruine, părăsită de călători prea grăbiți, casa era o veche baracă în pădure, înconjurată de stejari distruși de timp; mă urcam pe una din puținele crengi solide și dominam baraca aceea cu acoperișul ce mergea pe urmele pașilor întipăriți în pulbere și care mă conduceau la beciul unde trăiau fericiți șobolanii și alte animale al căror nume nu-l cunoșteam, în acel beci, adevărată grotă istorică, zăceau gîndurile acestei femei care dormea în aceeași

încăpere cu mine și pe care o priveam cu un sentiment în care mila, tandrețea și mînia se amestecau într-un vârtej în care pierdeam sensul și răbdarea lucrurilor, unde deveneam din ce în ce mai străin de destinul și de proiectele mele. Această prezență, chiar mută, această greutate cînd ușoară, cînd apăsătoare, această respirație greoaie, acest lucru care aproape că nu mișca, această privire închisă, acest pîntece încorsetat, acest sex absent, negat, refuzat, această ființă nu trăia decît ca să se zbată în timpul crizelor de epilepsie și să atingă cu degetele chipul fragil și imprecis al morții, apoi să-și regăsească grota și gîndurile care nu-i erau nici triste nici fericite, pur și simplu stratificate fișii-fișii într-un sac de iută, șobolanii încercaseră să le mănînce dar au fost nevoiți să renunțe căci erau impregnate cu un produs toxic care le apăra și le păstra intacte.

Dormea enorm și cînd se scula se închidea mult timp în sala cu apă, dădea cîteva ordine servitoarei, și se izola iar. Nu se amesteca niciodată printre surorile mele, nu accepta nici o invitație iar seara, cînd mă întorceam, îmi șoptea cuvinte de mulțumire de parcă îmi datora ceva.

Surorile mele n-au înțeles niciodată sensul acestei căsătorii. Mama nu îndrăznea să-mi vorbească despre asta. Iar eu mă ocupam pe cît posibil de afacerile lăsate într-o stare destul de proastă de către tatăl meu.

Încetul cu încetul am fost copleșit de scrupule și insomnie. Voiam să mă descotorosesc de Fatima fără să-i fac rău. Am instalat-o într-o cameră departe de-a mea și, treptat, am început s-o urăsc. Eșuasem în procesul pe care-l pregătisem și-l declanșasem. Această femeie, deși handicapată, se arătase mai tare, mai dură și mai riguroasă decît tot ceea ce prevăzusem eu. Voind s-o folosesc spre a-mi desăvîrși aparența socială, ea a fost cea care a știut cel mai bine să mă folosească, sfîrșind prin a mă antrena în profunda ei disperare.

Scriu asta și nu sînt sigur de cuvinte, căci nu cunosc adevărul în întregime. Această femeie era de-o inteligență deosebită. Toate cuvintele pe care le tăcea, toate economiile de cuvinte pe care le făcea, se vărsau în convingerea-i neclintită și îi întăreau planurile și proiectele. Ea renunțase

deja să trăiască și se-ndrepta cu siguranță către dispariție, către stingerea lentă. Nu o moarte brutală, ci un mers de-a-ndărătelea către o groapă larg deschisă în spatele orizontului. Nu-și mai lua medicamentele, mânca puțin, nu mai vorbea aproape deloc. Voia să moară și să mă ia cu ea în căderea ei. Noaptea, năvălea în camera mea și se-agăța de pat chiar înainte de criză. Mă trăgea de braț pînă mă făcea să cad lîngă ea sau mă strangula cu toată forța ca să stîrpească demonii ce se zvîrcoleau într-însa. De fiecare dată dura un pic mai mult. Nu mai știam cum să acționez, nici cum să evit aceste scene penibile. Îmi spunea că sînt singurul ei sprijin, singura ființă pe care o iubea, voia să o însoțesc în fiecare din căderile ei. N-am înțeles pînă în ziua cînd se strecură în patul meu pe cînd dormeam și blînd începu să-mi mîngîie pîntecele. M-am trezit cu o tresărire bruscă și am respins-o violent. Eram furios. Zîmbi pentru prima oară dar acest zîmbet nu mă liniști deloc. Îi purtam pică pentru că era infirmă, femeie, și pentru că era acolo, din voința mea, răutatea, preconcepția și ura față de mine înșămi.

Într-o seară mi-a spus, cu ochii deja prinși în capcana beznelor, chipul senin dar foarte palid, trupul subțire, ghemuit într-un colț al patului, cu mîinile reci și mai liniștite ca de obicei, mi-a spus cu un surîs timid: „Am știut întotdeauna cine ești și de aceea, sora mea, verișoara mea, am venit să mor aici, lîngă tine. Amîndouă ne-am născut aplecate peste piatra din fîntîna seacă, peste un pămînt steril, înconjurată de priviri fără iubire. Sîntem femei înainte de-a fi infirme, sau poate sîntem infirme pentru că sîntem femei..., cunosc rana noastră... E a amîndurora... Mă duc... sînt soția ta și tu ești soțul meu... Tu vei fi văduv și eu..., să zicem că a fost o greșeală... nu prea gravă, o mică rătăcire ancorată... Oh, vorbesc prea mult... îmi pierd capul! Noapte bună... Pe curînd! Într-una din aceste zile!...”

Mult mai tîrziu, o voce venită de dincolo va spune: „Mănîncă-mă din nou, primește-mi diformitatea în abisul tău compătimator“.

REBEL PENTRU TOTDEAUNA

Astfel deveni văduv! Prieteni! Acest episod al vieții lui a fost dureros, tulbure și de neînțeles.

— Nu! E absolut logic! replică un om din public. S-a folosit de această biată înfirmă ca să se asigure și să-și consolideze personajul. Asta-mi amintește o altă poveste care s-a petrecut la sfârșitul secolului trecut în sudul țării. Permiteți-mi să v-o povestesc repede: e povestea acelei căpetenii, acelui războinic, o ființă cumplită, care-și spunea Antar; era o căpetenie nemiloasă, o brută, o teroare al cărei renume depășea clanul și hotarele. Își comanda oamenii fără să strige, fără să se agite. Cu glasul lui subțire ce contrasta cu ceea ce spunea, da ordinele și nu s-a întâmplat niciodată să nu fie ascultat. Își avea propria lui armată și rezista în fața ocupantului fără să pună vreo dată în discuție autoritatea centrală. Era temut și respectat, nu tolera nici o slăbiciune sau lipsă de fermitate din partea oamenilor lui, îi alunga pe corupători și-i pedepsea pe cei corupți, exercita o putere și o justiție personală, niciodată arbitrar, mergea pînă la capătul ideilor și rigorii lui, pe scurt, acest atît de ascuns Antar care dormea cu pușca lîngă el era un bărbat exemplar, de-un curaj legendar, și de-abia în ziua cînd a murit s-a descoperit că această teroare și această forță erau adăpostite de-un trup de femeie. I-au ridicat un mausoleu pe locul unde a murit; azi este un sfînt sau o sfîntă; un marabu al rătăcirii; pe el îl venerază ființele care fug, cei ce pleacă de-acasă fiind roși de îndoială, căutînd chipul lăuntric al adevărului...

În acest moment interveni povestitorul care, zîmbind, spuse: Da, prieteni, știu și eu această poveste. S-a petrecut acum o sută de ani, poate. E vorba despre „conducătorul singuratic“, cel ce-i fascina pe toți cîți se apropiau de el. Uneori apărea purtînd un voal; trupele lui credeau că vrea să șocheze; în realitate își oferea nopțile unui bărbat tînr de-o frumusețe dură, un soi de bandit rătăcitor care avea

asupra lui un pumnal ca să se apere sau ca să-și dăruie moartea. Tînărul trăia într-o peșteră și-și petrecea timpul fumînd kif¹ și așteptînd-o pe frumoasa nopților. Bineînțeles că niciodată n-a știut că această femeie nu era femeie decît sub trupul lui, în brațele lui. Ea îi oferea bani. O refuza. Ea îi indica unde să dea spargerea și îi garanta protecție maximă, apoi dispărea pentru ca să reapară pe neașteptate într-o noapte fără stele. Și-au vorbit puțin; și-au împreunat trupurile și și-au păstrat sufletele. Se povestește că într-o noapte s-au bătut pentru că în timp ce făceau dragoste ea a ajuns deasupra lui după ce l-a pus cu fața la pămînt și a simulat sodomizarea. Indignat, el urla de mînie, dar ea îl domina cu toată forța, îl imobilizase zdrobindu-i fața de sol. Reușind să se elibereze, el își luă pumnalul dar ea fu mai iute, sări pe el, îl răsturnă; în cădere arma îi atinse brațul; el începu să plîngă, ea-l scuipă în obraz, îl lovi cu picioarele în testicule și plecă. Se terminase. Nu a mai revenit niciodată să-l vadă, iar banditul rănit înnebuni, își părăsi grota și se duse să dea tîrcoale pe pragul moscheelor, bolnav de iubire și ură. Trebuie că s-a pierdut în mulțime sau a fost înghițit de vreo surpare de pămînt. Cît despre tînărul nostru conducător, a murit fără să fie bolnav, în somn. Cînd l-au dezbrăcat ca să-l spele și să-l înfășoare în lințoliu, vă imaginați cu ce uimire au descoperit că era o femeie, a cărei frumusețe a apărut brusc ca esența acestui adevăr ascuns, ca enigma care oscilează între bezne și prisosul de lumină.

Această poveste a făcut înconjurul țării și al vremurilor. Azi ea ajunse la noi puțin modificată. Nu-i acesta destinul poveștilor care circulă și curg o dată cu apa din izvoarele cele mai înalte? Ele trăiesc mai mult ca oamenii și dau frumusețe zilelor.

— Dar ce s-a întîmplat cu eroul nostru după moartea Fatimei? exclamă o voce.

A devenit trist, și mai trist ca înainte, căci întreaga lui viață era ca o piele crăpată de prea multe năpîrliri și

¹ Pudră de hașîș amestecată cu tutun, în Africa de Nord (n. tr.).

suprapunerii de măști. Se retrase în camera lui, împluternici pe un om credincios familiei să-i conducă afacerilor și începu să scrie lucruri confuze sau ilizibile.

În acel moment primi iarăși scrisori de la corespondentul anonim. Aceste scrisori sînt aici, cu același scris, fin, îngrijit, secret. Această voce îndepărtată, niciodată numită, îl ajută să trăiască și să reflecteze asupra condiției sale. Întreținea cu acest corespondent o relație intimă; putea, în sfîrșit, să vorbească, să existe în adevărul lui, să trăiască fără mască, în libertate, chiar dacă limitată și sub supraveghere, cu bucurie, chiar dacă intimă și tăcută. Iată scrisoarea pe care o primi după moartea Fatimei:

Joi 8 aprilie. Prietene, cunosc, simt rana ce vă mistuie și cunosc doliul zilelor voastre cu mult înainte de moartea acestei biete fete. V-ați crezut capabil de toate cruzimile, începînd cu cele care vă zdrobesc trupul și vă-ntunecă zilele. Din orgoliu sau din ambiție, ați convocat nefericirea pînă în intimitate și v-ați făcut din ea nu o plăcere ci un joc periculos în care v-ați pierdut pielea uneia dintre măști. Ați voit această legătură nu din milă ci din răzbunare. Aici ați greșit iar inteligența voastră s-a afundat în tertipuri nedemne de ambițiile pe care le nutriți. Permiteți-mi să vă spun cu franchețe și prietenie ce simt: această situație era prea dură pentru oricine, dar credeam că nu va fi și pentru dumneavoastră. Fata era o înecată și-și începuse căderea cu mult timp înainte. Ați venit prea tîrziu. Acum, cui îi folosește că vă izolați în această odaie, înconjurat de cărți și lumînări? De ce nu coborîți în stradă, lăsînd deoparte măștile și frica? Vă spun asta și știu că suferiți. Eu, care vă cunosc și vă urmăresc de multă vreme, am învățat să vă citesc în suflet iar melancolia voastră mă atinge în ciuda depărtării dintre noi și a imposibilității de-a ne întîlni. Ce veți face acum? Știți cît este de nedreaptă cu femeile societatea noastră, cît de mult religia noastră îi favorizează pe bărbați, știți că pentru a trăi cum poștești și cum dorești trebuie să ai putere. Ați prins gustul privilegiilor și, poate fără să vreți, le-ați ignorat și disprețuit pe surorile dumneavoastră. Ele vă urăsc și nu așteaptă decît să plecați. Ați lipsit-o de dragoste și respect pe mama

dumneavoastră, o femeie curajoasă care n-a făcut altceva decît să se supună toată viața. Ea continuă să vă aștepte și speră în întoarcerea dumneavoastră, întoarcerea la sînul ei, la iubirea ei. De la moartea soțului ei, nebunia și tăcerea au răvășit-o, iar dumneavoastră, ați uitat-o; moare pentru că ați părăsit-o, își pierde auzul și vederea. Vă așteaptă.

Și eu vă aștept, dar eu am mai multă răbdare. Port în mine destulă rezervă de iubire pentru dumneavoastră și destinul dumneavoastră... Pe foarte curînd, prietene!“

Această scrisoare îl contrarie. Se simți judecat și criticat sever. Fu tentat să întrerupă această corespondență dar nevoia de-a înțelege și a explica ce se întîmpla în el învinse tăcerea și orgoliul .

„*Sîmbătă, noaptea.* Ultima dumneavoastră scrisoare m-a pus rău de tot în încurcătură. Am ezitat mult timp înainte de-a vă răspunde. Or, e cazul să fiți mai mult decît confidentul singurătății mele, martorul ei. Eu am ales-o și ea-i teritoriul meu. Trăiesc în ea ca o rană ce sălășluiește în trup și refuză orice cicatrizare. Spun că trăiesc în ea dar, dacă mă gîndesc bine, singurătatea, cu spaimile, tăcerile apăsătoare și golurile ei coplesitoare, este aceea care m-a ales ca teritoriu, ca adăpost netulburat în care fericirea are gustul morții. Știu că trebuie să trăiesc acolo fără să sper nimic: timpul transformă și întărește această obligație. Aș vrea să spun că asta-i mai presus de datorie sau de umorile sufletești. O veți înțelege, poate, dacă într-o zi chipurile noastre se vor întîlni.

De cînd m-am restras în camera aceasta, înaintez neîncetat pe nisipurile unui deșert fără nici o ieșire, unde orizontul este în cazul cel mai rău o linie albastră, permanent în mișcare, iar eu visez să traversez această linie albastră ca să ajung într-o stepă fără sfîrșit, negîndindu-mă la ceea ce s-ar putea întîmpla... Merg ca să mă lepăd, să mă spăl, să scap de ceva ce mă bîntuie și despre care nu vorbesc niciodată: dorința. Am ostenit să-i port în trupul meu insinuările, fără putință să le resping sau să mi le însușesc. Voi rămîne profund neconsolat, cu un chip ce nu-i al meu, și o dorință pe care n-o pot numi.

În sfîrșit, aș vrea să vă spun de ce m-a descurajat scrisoarea dumneavoastră: o dați deodată pe morală. Cum știți, urăsc psihologia și tot ce alimentează vinovăția. Credeam că fatalitatea musulmană (există oare?) ne scutește de acest sentiment meschin urît mirositor. Dacă vă scriu, dacă am acceptat să întrețin cu dumneavoastră un dialog epistolar, nu înseamnă că vreau să-mi reîmpropătați morala socială. Uriasa, imensa încercare pe care o trăiesc n-are sens decît în afara acestor mici scheme psihologice care pretind că știu și explică de ce o femeie e femeie iar un bărbat, bărbat. Află, prietene, că resping familia așa cum există ea în țara noastră, cu tatăl atotputernic și femeile surghiunite la ale casei, strict cu parcela de autoritate pe care le-o lasă bărbatul, această familie o învălui în ceață și n-o recunosc.

Mă opresc aici căci simt cum urcă în mine mînia și nu-mi pot permite luxul să fac să conviețuiască, în aceeași rană, suferința ce mă determină să trăiesc și mînia care îmi denaturează fondul gîndurilor și sensul țelului meu, chiar dacă acest țel este rătăcit în deșert sau în mijlocul stepei. Vă las acum și mă întorc la lecturile mele. Poate că mîine voi deschide fereastra. Pe foarte curînd. Prieten al singurătății mele!"

Prieteni, închid aici cartea, îmi deschid inima și îmi chem gîndirea: în această perioadă de reclusiune nu l-am mai văzut. S-a închis în camera de sus, comunicînd cu exteriorul prin bilețele adesea ilizibile sau ciudate. Mama lui nu știa să citească. Ea refuza să intre în acest joc și arunca biletele care îi erau adresate. Scria rareori surorilor, din care trei nu mai locuiau în casa cea mare. Se măritaseră și nu veneau decît rareori să-și vadă mama suferindă. Ahmed domnea chiar absent și invizibil. Prezența lui se simțea în toată casa și se temeau de ea. Vorbeau cu voce joasă de teamă să nu-l deranjeze. El era acolo sus, nu mai ieșea, și doar bătrîna Malika, servitoarea care-l văzuse născîndu-se, și pentru care simțea oarecare duioșie, avea posibilitatea să împingă ușa și să se îngrijească de el. Ea îi aducea de mîncare, ajungea chiar să-i procure pe ascuns vin și kif – îi curăța camera și odăița cu apă de alături.

Cînd intra, el se acoperea în întregime cu un cearșaf și se așeza pe un scaun pe balconul minuscul care domina vechiul oraș. Plecînd, ea ascundea într-un sac sticlele goale de vin și bolborosea cîteva rugăciuni de tipul: „Allah să ne ferească de nenorocire și nebunie!” sau: „Allah să-l readucă la viață și la lumină!” El cultiva astfel puterea ființei invizibile. Nimeni nu înțelegea sensul acestei retrageri. Mama, care îi putea bănuî semnificația, era preocupată de trupul ei bolnav și de mintea rătăcită. El își petrecea timpul răsîndu-și barba și depilîndu-și picioarele. Era gata să spere o schimbare radicală în destinul pe care, mai mult sau mai puțin, și-l dăduse. Pentru aceasta avea nevoie de timp, de mult timp, ca și de-o privire străină care să se aștearnă pe chipul și pe trupul lui în schimbare sau în întoarcere către origini, către drepturile naturale. În ciuda unei vagi nemulțumiri, continuă să corespundă cu acest prieten anonim. Îngăduiți-mi, iubiți însoțitori, să deschid din nou cartea și să vă citesc:

„Marți, 13 aprilie. Prietene, nu voi mai aborda nicio dată, probleme referitoare la familia dumneavoastră. Dacă nu am fost discret, este din cauza excesului de sentiment care mă chinuie și mă tulbură. De ce m-am angajat în această corespondență în care fiecare frază schimbată complică și mai mult labirintul nostru în care ne-aventurăm bîjbîind, cu ochii legați, cu riscul de-a nu ne întîlni niciodată?

Sînt și am fost întotdeauna o ființă cu intuiție. Cînd m-am trezit pe urmele dumneavoastră m-a condus acest sentiment puternic și nedefinit. V-am observat de departe și am fost atins – fizic – de undele pe care le emite ființa dumneavoastră. Poate că nu credeți în acest fel de comunicare, dar am știut imediat că am de-a face cu o persoană de excepție, care era scoasă în afara ființei ei proprii, în afara trupului său. Am simțit, în sens fizic, că nu sînteți un bărbat ca ceilalți. Curiozitatea mea a devenit pasiune. Intuiția mă apăsa, mă împingea tot mai departe să caut și să înțeleg. Am scris o mulțime de scrisori pe care nu vi le-am trimis. De fiecare dată ezitam și mă întrebam cu ce drept vă urmăresc cu întrebările mele și de ce această în-

căpăținare să dau chipului dumneavoastră înfățișarea și trăsăturile cu care v-ați născut.

Cum altfel v-aș fi putut aborda, căci ceea ce aveam să vă spun nu se spune în societatea noastră și mai ales în public. Sînt nerăbdător să vă cunosc și sentimentele în legătură cu ceea ce vă mărturisesc. Corespondența noastră a atins de-acum un fel de complicitate care ne angajează și ne pune în joc viitorul.

În încheiere aș vrea să vă șoptesc în zori aceste versuri ale poetului mistic Ibn Al-Farid, din secolul al XIII-lea:

«Și dacă noaptea te învăluie și-alungă în singurătatea
lor aceste lăcașuri
aprinde cu dorința, în bezna lor, un foc...»

Al dumneavoastră...“

9

„SĂ CONSTRUIEȘTI UN CHIP CUM ÎNALȚI O CASA“

Înainte de a continua lectura acestui jurnal, pentru cei care se neliniștesc de soarta restului familiei, aș vrea să spun că, după moartea nefericitei Fatima, personajul nostru a pierdut controlul afacerilor și s-a închis în odaia lui pentru totdeauna. A fost bănuیت că ar fi grăbit decesul soției lui și cele două familii au devenit pe veci dușmane.

Treptat lucrurile se degradară: pereții măreței case crăpară, copacii din curte pieriră în paragină, mama a trăit această destrămare ca o război a cerului pentru că deturnase voința Domnului, se cufundă într-o muțenie și o nebunie liniștită; fetele rămase acasă au furat banii de moștenire și au căutat să facă rău, într-un fel sau altul, fratelui lor ascuns, dar acest frate era de neatins; nevăzut, el continua să domnească împotriva tuturor acestor lucruri.

Noaptea i se auzeau pașii, dar nimeni nu-l vedea. Ușile și ferestrele erau închise asupra unui mister apăsător. Luase obiceiul să agațe la intrare o tăbliță pe care scria cu cretă albă un gând, un cuvânt, un verset din Coran sau o rugăciune. Cui i se adresa el în acest mod? Malika nu știa să citească. Surorile lui nu îndrăzneau niciodată să urce pînă la camera lui. Dar fiecare zi, sau aproape fiecare, își avea gândul, culoarea, muzica ei.

Iată ce conținea tăblița în ziua în care a ajuns povestirea noastră: „Ce a spus noaptea? Întoarce-te la lăcașul tău!“

În altă zi, acest verset: „Îi aparținem lui Dumnezeu și la el ne vom întoarce“ și el adăugase cu litere de-o șchioapă: „Dacă vreau“. Erezie! Erezie! Fraților! Începînd din această perioadă, își va dezvolta și își va îmbogăți într-atît singurătatea încît își va face din ea un scop și o companie. Din cînd în cînd era tentat s-o abandoneze, să iasă și să răstoarne totul într-un elan de nebunie și furie distructivă. Nu sînt sigur că vom vedea ce se va-ntîmpla chiar citindu-i jurnalul și corespondența.

„15 aprilie. M-am dăruit destul. Acum caut să mă cruț. Pentru mine a fost un pariu. Aproape l-am pierdut. Să fii femeie este o infirmitate naturală cu care se acomodează toată lumea. Să fii bărbat este o iluzie și o violență pe care totul o justifică și o privilegiază. Să fii pur și simplu este o sfidare. Sînt obosit și obosită. Dacă n-ar fi acest trup de împăcat, această stofă uzată de peticit, această voce deja gravată și răgușită, acest piept și această privire, dacă n-ar fi aceste suflete mărginite, această carte sfîntă, acest cuvînt spus în grotă și acest păianjen care țese un baraj protector, dacă n-ar fi astmul care obosește inima și kiful care mă îndepărtează de această încăpere, dacă n-ar fi această profundă tristețe care mă urmărește... Aș deschide aceste ferestre și aș sări peste zidurile cele mai înalte ca să ating culmile singurătății, singurul meu lăcaș, oglinda și calea viselor mele.“

„16 aprilie. Cineva spunea că «vocile răsună altfel în singurătate!» Cum se vorbește într-o cușcă de sticlă groasă și izolată? Cu voce joasă, cu voce lăuntrică, atît de joasă, atît de profundă, încît se face ecoul unui gînd încă neformulat.

Am făcut ucenicia tăcerii care se retrage din cînd în cînd pentru a face loc ecoului gîndurilor mele tainice care mă surprind prin stranietatea lor.“

„16 aprilie, seara. Am adormit în cadă. Îmi place aburul, bruma ce acoperă geamurile cuștii mele. Gîndurile mele se amuză, se diluează în această apă evaporată și încep să danseze asemenea unor mici scînteii de aiurea. Visele pe care ți le faci în această stare de abandon sînt blînde și periculoase. A venit un băbat, a traversat ceața și spațiul și și-a pus mîna pe fața mea asudată. Cu ochii închiși m-am lăsat în voia apei deja căldute. Apoi își trecu mîna lui grea peste sînii mei, care s-au trezit, își cufundă capul în apă și-l puse pe pîntecele meu, sărutîndu-mi pubisul. Avui o senzație atît de puternică încît mi-am pierdut cunoștința și era să mă înec. M-am trezit în clipa cînd apa îmi pătrundea în gura întredeschisă.

Întreaga ființă mi s-a cutremurat. M-am ridicat, m-am uscat și mi-am regăsit patul, cărțile și obsesiile.“

„17 aprilie, dimineața. Sînt încă sub șocul visului de ieri. A fost un vis? A venit el cu adevărat? Puterea mea de rezistență e nemăsurată. Mi-am pierdut limbajul trupului; de altfel nu l-am avut niciodată. Ar trebui să-l învăț și apoi să încep să vorbesc ca o femeie. Ca o femeie? De ce? Sînt bărbat? Va trebui să fac un drum lung, să mă întorc pe urmele pașilor mei, cu răbdare, să regăsesc primele senzații ale trupului pe care nu le controlează nici capul, nici gîndirea. Cum să vorbesc? Și cui îi voi vorbi? Uite, corespondentul meu nu mi-a mai scris. E prea serios. Voi îndrăzni să mă arăt lui într-o zi? Trebuie să-i răspund la ultima scrisoare. N-am chef să scriu. Voi lăsa să treacă niște zile. Vom vedea dacă se manifestă. El e cel ce a vînit la baia mea. I-am recunoscut vocea, o voce lăuntrică,

aceea care se întrezărea în scrisul lui, e aplecată ca și cuvintele pe care le șterge. Când recitesc unele din scrisorile lui, mă trec fiori. Frazele lui parcă îmi mîngîie pielea, îmi ating locurile cele mai simțitoare ale trupului. Ah! Am nevoie de seninătate ca să trezesc acest trup; mai e timp să-l readuc la dorința ce-i aparține. (...) Ce spune conștiința mea?... conștiința mea... ea n-a spus nimic în tot acest răstimp... Era altundeva, adormită ca un aluat cu maia de proastă calitate... Ea putea să îmi sufle în gură, cum ar fi reanimat o înecată, «trebuie să devii ceea ce ești»..., ea putea să se ridice... Dar ea-i sub straturi grele de argilă... și argila împiedică respirația..., am o conștiință prefăcută... E amuzant... Mîine m-aș putea prezenta în fața unui judecător să-l anunț cu mîndrie că depun plîngere împotriva argilei ce îmi apasă conștiința și o sufocă, ceea ce mă împiedică să devin ceea ce sînt de fapt! Văd de-aici capul rotund și buimăcit al judecătorului, nu mai corupt decît alții, dar îl voi alege dintre cei ce respiră în mod natural corupția... Un judecător, e ceva lipsit de umor și nu-ți vine să rîzi... Și, dacă aș ieși, în costumul meu bărbătesc, l-aș urmări pe judecător pînă l-aș înghesui sub o poartă dosnică și l-aș săruta pe gură... Mă dezgustă toate aceste imagini... Buzele mele sînt atît de pure încît s-ar răsuci în ziua în care s-ar așeza pe alte buze... și pentru ce s-ar lipi, oare, de alte buze... Și, totuși, în vise nu văd decît buze cărnoase ce trec pe tot trupul meu și se opresc îndelung pe pîntece... Asta-mi provoacă o plăcere atît de mare, încît mă trezesc... și-mi descopăr mîna așezată pe sex... Să lăsăm asta... Ce spune conștiința mea? Deschide o fereastră și privește soarele în față...”

„19 aprilie. Tristă zi. Am deschis fereastra. Cerul e degajat. Învăț să mă privesc în oglindă. Învăț să-mi văd trupul. Întîi îmbrăcat, gol apoi. Sînt cam slabă. Sîinii îmi sînt atît de mici... Doar fesele au ceva feminin. Am hotărît să-mi epilez picioarele și să găsesc cuvintele de reîntoarcere. Am deprins aproape ritmul și alură acestei reîntoarceri. Va fi ziua inversată într-o noapte fără stele.

Voi țese noapte de noapte și nu voi mai vedea ziua, lumina ei, culorile și misterele ei.

Voi fi un subiect pentru fantezia unui cascador, vocea pe care va păși somnambulul, trupul pe care-l va face să dispară prestidigitatorul, numele ce-l va pronunța profetul, tufișul în care se va ascunde pasărea... Mă rătăcesc, dar de la un timp mă simt eliberat, da, disponibil să fiu femeie. Dar mi se spune, îmi spun, că înainte trebuie să mă întorc la copilărie, să fiu fetiță, adolescentă, tânără îndrăgostită, femeie..., că în drum..., nu voi ajunge acolo niciodată.“

„20 aprilie. Trăiesc acum în libertate, supravegheată de mine însămi. Mă simt precum cămila filosofului care avea gusturi dificile și dorințe imposibil de mulțumit și care spunea:

«Dacă aş avea libertatea să aleg,
Aş alege cu plăcere un locșor
În inima Paradisului:
Ba mai bine – în fața porții lui!»“

„20 aprilie (noaptea). Proiect de scrisoare: prietene, deveniți exigent, zorit, neliniștit. Sînt în plină mutație. Merg de la mine la mine schiopătînd puțin, ezitînd, tîrîndu-mi pașii ca un infirm. Merg și nu știu cînd și nici unde îmi voi întrerupe această călătorie. Scrisoarea dumneavoastră m-a tulburat. Știți o mulțime de lucruri despre mine și, citindu-vă, îmi văd veșmintele căzînd unul după altul. Cum ați putut pătrunde în cușca secretului? Credeți că emoțiile dumneavoastră mă vor putea reînvăța să trăiesc? Adică să respir fără să mă gîndesc că respir, să merg fără să mă gîndesc că merg, să-mi pun mîna pe o altă piele fără să reflectez, și să rîd din nimic precum copilăria înduioșată de-o simplă rază de lumină?...

Cum să vă răspund, deci, că încă nu m-am regăsit și că nu cunosc decît emoții inversate, venind dintr-un trup trădat, redus la un sălaș gol, fără suflet?...

M-am rupt de bunăvoie de restul lumii. M-am autoexclus din familie, din societate și din acest trup pe care l-am locuit mult timp. Îmi vorbiți de perturbațiile dumneavoastră fizice. Nu-i anticipație? E plăcerea mea să vă imaginez, împreună cu timpul să vă desenez trăsăturile chipului, să vă recreez, pornind de la fraze, trupul; vocea, v-o cunosc deja; e gravă, ușor răgușită, caldă când vă lăsați în voie... Spuneți-mi dacă greșesc. N-ați încercat niciodată să vă imaginați vocea celui absent, un filosof, poet, profet? Cred că știu vocea profetului nostru Mohamed. Știu că nu vorbea mult. Voce calmă, așezată, pură; nimic nu o tulbură. Vă vorbesc despre voce pentru că a mea a suferit o asemenea metamorfoză încât în acest moment încerc să-i regăsesc sîmburele natural. E greu. Rămîn tăcut și mă tem să nu-mi pierd vocea, să nu plece altundeva. Refuz să vorbesc singur cu voce tare. Dar mă aud strigînd în străfundul meu. Fiecare țipăt este o coborîre în mine însumi. O coborîre, nu o cădere. Este aproape o euforie. Să poți striga și să te auzi... Să aluneci în întregime în tine însuți, în interiorul acestei carapace... Când citesc o carte, mă amuz auzind vocea autorului. Ce-i ciudat e că adesea confund vocea unui bărbat cu cea a unei femei, a unui copil cu a unui adult. Vocea dumneavoastră îmi parvine uneori învăluită în feminitate, de fapt, totul depinde de momentul în care vă citesc. Când sînt mînios și privirea îmi cade pe una din scrisorile dumneavoastră, vocea blîndă și insuportabilă a unei femei o aud. Cine sînteți? Să nu mi-o spuneți niciodată! Pe curînd.

P.S. De acum încolo să depuneți scrisorile la negustorul de bijuterii care se află chiar în fața magazinului meu. Nu am încredere în personalul meu. E mai bine să fim prudenți!

Ați observat că în acest moment cerul e de-un mov ciudat; e lună plină: orice delir e permis..."

„22 aprilie. Am uitat să-i dau Malikăi scrisoarea ca s-o lase la bijutier. Uit o mulțime de lucruri acum. Obscuritatea îmi convine ca să reflectez și, cînd gîndurile-mi se rătăcesc, mă agăț încă de tenebre ca și cum cineva mi-ar întinde o coardă pe care-o prind și mă legăn pînă cînd

restabilesc în sălașul meu calmul. Am nevoie de întreaga-mi energie ca să mă concentrez asupra unei probleme pe care am evitat-o pînă acum. Nu îndrăznesc încă să vorbesc despre ea cu mine însumi.

Există tăceri care sînt tot atîtea suspine în noaptea ce pecetluiește noaptea.

N-am mai văzut un trup gol, de femeie sau de bărbat, de pe cînd eram încă foarte mic și mergeam la hammam. Trupurile îmi populează unele vise; mă ating, mă mîngîie și pleacă. Totul se petrece în tainițele somnului. Trezindu-mă, am gustul a ceva care m-a străbătut și a lăsat în trecere julituri, de parcă pielea mi-ar fi fost zgîriată, fără durere, fără violență. Niciodată nu disting chipurile. Trup de bărbat? Trup de femeie? Nu-mi rămîn în minte decît imagini confuze. Cînd aveam o viață exterioară, cînd ieșeam și călătoream, observam cît este de înfometat de sex acest popor. Bărbații le privesc pe femei împietrindu-și trupul: fiecare privire e o smulgere de rochie sau de djellaba. Ei cîntăresc fesele și sîinii, și sub gandura¹ își agită membrul.

Mi s-a întîmplat să-l zăresc pe tatăl meu, cu serualul² lăsat, dăruindu-i mamei sămînța albă; era aplecat peste ea, fără să spună nimic; ea abia dacă gemea. Eram mic și am păstrat această imagine pe care am regăsit-o mai tîrziu la animalele de la ferma noastră. Eram mic, nu și prost. Știam culoarea albicioasă a seminței căci o văzusem la hammamul pentru bărbați. Eram mic și asta mă dezgusta. Întrezărisem această scenă ridicolă sau comică, nu mai știu, și eram de neconsolat. Tristețea nu-mi lăsa nici un răgaz. Am fugit ca să uit această imagine și s-o înmormîntez în pămînt, sub o grămadă de pietre. Dar ea reve-nea, mirată, transformată, agitată. Tata era într-o poziție din ce în ce mai ridicolă, gesticulînd, balansîndu-și fesele flasce, mama înconjurîndu-i spatele cu picioarele ei agile, urlînd, el lovind-o ca s-o facă să tacă, ea țipa și mai tare, el rîdea, aceste corpuri amestecate erau grotești iar eu,

¹ Tunică fără mîneci, purtată pe sub djellaba (n. tr.).

² Pantaloni tradiționali bărbătești (n. tr.).

foarte mic, așezat pe marginea patului, atât de mic, încât ei nu mă puteau vedea, mic dar receptiv, ținut cu un soi de clei foarte puternic avînd aceeași culoare cu sămînța pe care tata o ejecta pe pîntecele mamei, eram foarte mic și lipit de marginea de lemn a patului care se mișca și scîrțîia; ochii îmi erau mai mari decît fața; nasul meu simțise toate mirosurile; mă sufocam; tușeam dar nimeni nu mă auzea... Am încercat să mă dezlipesc, să mă scol și să fug undeva, să vomit și să mă ascund... Am tras dar n-am reușit să mă mișc..., am tras și m-am agățat, lăsîndu-mi pe bucata de lemn pielea de pe fese..., am fugit cu fundul înșîngerat, am fugit plîngînd, într-o pădure la ieșirea din oraș, eram mic, și simțeam cum membrul enorm al tatălui meu mă urmărea, mă lovea și mă aducea înapoi acasă... Respiram, încă respiram..., acum toate imaginile astea sînt departe...

Am capul greu. Unde să-l pun. Să-l așez. Să-l depun; să-l pun în cutia rotundă de carton în care se așază pălăriile. Să-l plasez pe catifeaua albastră ca noaptea. Cu delicatețe. Să-l acopăr cu un șal din mătase. Fără flori. Să pun puțină vată sau o bucată de lemn ca să-l imobilizez. Să trec mîna peste ochi ca să-i închid. Să pieptăn cu grijă părul, fără să trag de el. Cu calm. Să nu mă enervez. Să merg desculț. Atenție, să nu trezesc obiectele, ceasul spart, un cîine de faianță chior, o lingură de lemn, un fotoliu trist, o masă joasă obosită, o piatră neagră pentru spălarea rituală în desert, acest pat, aceste cearșafuri, acest scaun de lîngă fereastra închisă (e scaunul nostalgiei), acest covor de rugăciune... Da, unde rămăsesem? Capul meu! Aș vrea să mi-l pierd, fie și numai o singură dată, m-aș fi așteptat, cu trupul adunat în el însuși, m-aș fi așteptat să mi-l aducă într-un buchet de trandafiri împeștrîți cu iasomie... Ah! dacă ar trebui să mă despart de tot ceea ce mă împiedică să respir și să dorm, nu mi-ar rămîne nimic... N-aș fi nimic..., un gînd..., poate o imagine înghețată pentru unii, o îndoială pentru alții.

Nu eu sînt cel ce traversează noaptea... Ea mă antrenează în limburile ei..."

„25 aprilie. Pe tava cu micul dejun, o foaie de hîrtie împăturită în patru. Un semn de la îndepărtatul meu prieten:

«Să-ți semeni ție însuși nu înseamnă să devii altfel?» Așadar, plec pentru un timp. Mă îndepărtez de dumneavoastră și mă apropii de mine însumi. Sînt redus la o solitudine absolută. Străin în sînul familiei, sînt neglijabil, absolut neglijabil. Unic și izolat. Îmi cunoașteți pasiunile: cîțiva poeți mistici și mersul pe urmele dumneavoastră... Îi învăț pe studenți iubirea pentru absolut. Săracul de mine! Vă voi scrie mai mult în curînd.

A dumneavoastră fie lumina acestei primăveri.“

„În aceeași dimineată. Nu știu dacă este o șansă sau o capcană să poți pleca, să călătorești, să rătăcești, să uiți. De cînd sînt izolat în această cameră, ies și văd orașul prin ochii și frazele dumneavoastră. Simt nevoia să călătoresc departe de aici. Știți bine că patria mea nu este o țară și cu atît mai puțin o familie. E o privire, un chip, o întîlnire, o îndelungată noapte de tăcere și tandrețe. Voi rămîne aici, nemișcat, așteptînd scrisorile dumneavoastră; să le citesc înseamnă să plec... voi fi un birou de bagaje unde vă veți depune jurnalul de bord, pagină cu pagină. Îl voi păstra cu prietenie, cu iubire. La rîndul meu vă voi scrie și vă voi trimite totul la înapoiere. Vom schimba silabele, așteptînd ca mîinile noastre să se atingă...

Mulțumesc pentru lumina primăverii. Prietene, aici nu văd nici lumină, nici primăvară, numai pe mine însumi împotriva mea în eterna reîntoarcere a unei pasiuni imposibile.

Drum bun! Iar de veți întîlni o copilă cu ochii umezi, Să știți că-i o fărîmă din trecutul meu ce vă sărută.“

„Mai. Am pierdut noțiunea timpului. În mod ciudat, calendarul meu se oprește la sfîrșitul lui aprilie. Lipsesc foi. O mîna le-a rupt. O alta le-a ales ca să arunce sortii. Să te joci cu timpul și să iei seamă la astre. Timpul meu n-are nimic a face cu cel al calendarului, împlinit sau nu.

În această dimineată mi-a venit ideea să adopt un copil. O străfulgerare care a căzut cu aceeași iuteală cu care a venit. Un copil? Aș putea face unul, nu contează cu cine, lăptarul, muezinul, spălătorul de morți..., cine-o fi, cu condiția să fie orb... De ce n-aș răpi un frumos adolescent, să-l leg la ochi și să-l răsplătesc cu o noapte în care nu mi-ar vedea chipul dar ar face ce-ar vrea cu trupul meu? Pentru asta ar trebui o complicitate oarecare și n-am chef să-mi asum riscul unei dezvăluiri. Trupul meu are de la un timp dorințe din ce în ce mai precise și nu știu cum să fac să le satisfac. Altă idee bizară: să trăiesc cu o pisică! Măcar ea n-ar ști cine sînt, pentru ea aș fi o prezență umană, în cele din urmă, asexuată...

Am ales umbra și invizibilul. Iată că îndoiala începe să pătrundă ca o lumină crudă, vie, insuportabilă. Voi tolera ambiguitatea pînă la capăt, dar niciodată nu voi expune chipul, în nuditatea lui, luminii care se apropie.

Am aflat că surorile mele au părăsit casa. Au plecat una cîte una; mama s-a închis într-una din camere și ispășește din proprie voință un secol de tăcere și reclusiune. Casa e imensă. E foarte veche; e o ruină. Așadar, eu țin un capăt iar mama, un altul. Ea știe unde sînt. Eu nu știu unde este ea. Malika ne servește și ne ajută, pe fiecare, în încercarea sa.

Este noapte în noapte sau încă ziuă în noapte? În mine ceva se înfioară. Pesemne e sufletul meu.“

10

POVESTITORUL DEVORAT DE FRAZELE LUI

Însoțitori credincioși! Nu sînteți numeroși cei ce urmați cu mine povestea acestui bărbat, dar ce importantă are numărul. Știu de ce unii n-au revenit în această dimineată: n-au suportat mica erezie pe care și-a permis-o

personajul nostru. A cutezat să răstălmăcească un verset din Coran. Dar este o ființă care nu-și mai aparține. A fost întors din destinul lui și, dacă în momentul cînd trece printr-o criză, își permite o oarecare libertate cu un verset, un singur verset, să știm să-l iertăm! La urma urmei, nu sîntem judecătorii lui; Dumnezeu va avea grijă de asta.

Ceva sau cineva ne reține, în orice caz o mîină grea și senină ne leagă unul de altul, dîndu-ne lumina răbdării. Vîntul dimineții aduce sănătate infirmilor și deschide porțile credincioșilor; în acest moment, el întoarce paginile cărții și dă la iveală, una cîte una, silabele; fraze sau versete se înalță ca să răspîndească ceața așteptării. Îmi place acest vînt care ne învăluie și ne spulberă somnul de pe ochi. El deranjează ordinea textului și alungă insectele lipite de paginile unsuroase.

Văd un fluture de noapte cum scapă din cuvintele scrise de mîină. Ia cu el cîteva imagini inutile. Văd o rîndunică încercînd să se elibereze dintr-o magmă de cuvinte stropite cu acest prețios ulei. Văd un liliac bătînd din aripi, îndepărtîndu-se de-această carte. Anunță sfîrșitul unui anotimp, poate al unei epoci. Vîntul care răsfoiește cartea mă îmbată; mă duce în vîrfurile unei coline; mă așez pe-o piatră și privesc orașul. Toată lumea pare să doarmă, de parcă orașul întreg n-ar fi decît un imens cimitir. Și, în acest loc inaccesibil, eu sînt singur cu cartea și locuitorii ei. Aud susurul apei; poate-i un pîrîu care și-a găsit drumul în paginile cărții; traversează capitalele; apa nu șterge toate frazele; e cerneala care rezistă sau apa care a ales pasajele? Curios! Am visat adesea o mîină care trece peste paginile unei lucrări deja scrise și care face curat înlăuntrul ei, ștergînd ce e inutil și pretențios, găunos și superfluu!

Fragmentar dar nu lipsit de sens, evenimentul se impune conștiinței mele din toate părțile. Manuscrisul pe care voiam să vi-l citesc se desface în bucăți de fiecare dată cînd încerc să-l deschid și să-l eliberez de cuvintele care otrăvesc atîtea și atîtea păsări, insecte și imagini. Fragmentat, el mă posedă, mă obsedează și mă aduce la voi, cei care aveți răbdarea să așteptați. Așa e cartea: o

casă în care fiecare fereastră e un cartier, fiecare ușă, un oraș, fiecare pagină, o stradă; este o casă aparentă, un decor de teatru în care luna este imitată cu un cearșaf albastru, întins între două ferestre, și un bec aprins.

Vom locui în această casă mare. Aici soarele e timpuriu iar zorii năvălnici. E normal; e ora inspirației, momentul în care încăperile și zidurile, străzile și etajele casei se cutremură sau mai degrabă sînt cutremurate de cuvintele care se-alcătuiesc și se îngrămădesc, apoi se înșiruie, se așază într-o anumită ordine, fiecare fiind, în principiu, la locul lui; e ceasul mișcărilor febrile de du-te-vino și al coborîrilor abrupte. E un ceas solemn cînd fiecare se reculege, meditează și înregistrează semnele marcate de silabe. Casa își păstrează fațada senină, departe de această agitație lăuntrică. Noi, noi ne vom afla în interiorul zidurilor, în curte, în piațeta rotundă, și din acest cerc vor pleca tot atîtea străzi cîte și nopți pe care va trebui să le istorisim pentru a nu fi înghițiți de valul de povești care, în nici un caz, nu trebuie să-și amestece apele înainte de revărsatul zorilor. Vom avea cîteva momente de răgaz ca să respirăm și să amintim.

Acum sînt între noi. Personajul nostru urmează să se scoale. Noi îl zărim și el nu ne vede. Crede că e singur. Nu se simte spionat. Cu atît mai bine. Să-i ascultăm pașii, să-i urmărim respirația, să tragem voalul de pe sufletul lui obosit. Nu mai are vești de la corespondentul lui anonim.

11

BĂRBATUL CU SÎNI DE FEMEIE

Retragerea mea a durat destul. Trebuie să depășesc limitele pe care mi le-am impus. Cine sînt acum? Nu îndrăznesc să mă privesc în oglindă. În ce stare e pielea mea, fațada și aparențele mele? Prea multă singurătate și tăcere m-au epuizat. M-am înconjurat de cărți și de taină.

Astăzi caut să mă eliberez. De ce, de fapt? De frica pe care am acumulat-o? De acest strat de pîclă care mi-a servit ca voal și acoperitoare? De această relație cu celălalt eu din mine, cel care-mi scrie și-mi dă ciudata impresie că încă aparțin acestei lumi? Să mă eliberez de un destin sau de martorii primului ceas? Ideea morții îmi este prea familiară ca să mă refugiez în ea. Așadar, vreau să ies. Este timpul să mă nasc din nou. De fapt nu vreau să mă schimb ci, pur și simplu, să revin la mine, înainte ca destinul care m-a făurit să înceapă să se desfășoare și să mă antreneze într-un curent.

Să ies. Să țîșnesc de sub pămînt. Trupul meu va ridica pietrele grele ale acestui destin și se va așeza ca un lucru nou pe pămînt. Ah! Gîndul de-a mă sustrage acestei amintiri mă bucură. Uitasem bucuria! Ce ușurare, ce plăcere să mă gîndesc că propriile mele mîini vor trasa linia unei străzi care va duce către un munte! Știu! Am cheltuit timp ca să ajung pînă la această fereastră! Mă simt ușor! Să strig sau să cînt de bucurie? Să plec și să las această viață distrusă ca și cum cineva ar fi părăsit-o pe neașteptate. Viața mea e precum acest pat și precum aceste cearșafuri boțite de oboseală, de nopțile lungi, de singurătatea impusă acestui trup. Vreau să plec fără să fac ordine, fără să iau bagajele, numai bani și acest manuscris, unică urmă și mărturie a ceea ce a fost calvarul meu. E pe jumătate scris. În cealaltă jumătate sper să scriu povestiri mai fericite. Voi împiedica fiarele nefaste să se strecoare în el și voi lăsa paginile deschise pentru fluturi și pentru anumite roze sălbatice. Vor dormi pe un pat mai blînd în care cuvintele nu vor fi pietriș ci frunze de smochin. Cu timpul, se vor usca fără să-și piardă culorile, nici parfumul.

Mi-am îndepărtat bandajele din jurul sînilor, mi-am mîngîiat îndelung pîntecele. Nu am încercat vreo plăcere sau, poate, am avut senzații violente, ca niște descărcări electrice. Știu că întoarcerea la sine va cere timp, că trebuie reeducate emoțiile și alungate obiceiurile. Retragerea mea n-a fost de-ajuns; de aceea m-am hotărît să confrunt acest trup cu aventura, pe străzi, în alte orașe, în alte locuri.

Prima mea întâlnire a fost o neînțelegere. O bătrână, cerșetoare sau vrăjitoare, haimana șireată, înfășurată în zdrențe de toate culorile, cu ochi ager și privire tulburătoare, mi s-a așezat în cale, pe una din acele străduțe înguste, atât de îngustă și de întunecată încât a fost supranumită Zankat Wahed: stradă pentru unu. Mi-a barat trecerea. Nu era greu. Era destul să se așeze de-a curmezișul și să întindă un pic brațele, sprijinind parcă pereții. Ascundea lumina și nu lăsa aerul să treacă. Așadar, la primii lui pași fără mască, trupul meu, care se voia anonim și oarecare sub djellaba, înfruntă încercarea matinală față în față cu un chip trudit și intransigent.

Întrebarea fu incisivă:

— Cine ești?

Aș fi putut răspunde la orice întrebare, să invent, să imaginez o mie de răpunsuri, dar aceasta era singura, unica întrebare care mă tulbura și, literalmente, mă amuțea. N-am intrat în detalii povestind cum a fost viața mea. Oricum, bătrîna avea o îndoială. Privirea nu-i era cîtuși de puțin neajutorată. Scruta, dezbrăca, pune la încercare; știa totul îndoindu-se. Căuta o confirmare. Verifica și se neliniștea. Întrebarea reveni cu același ton autoritar:

— Ce ascunzi sub djellaba, un bărbat sau o femeie, un copil sau un bătrîn, o porumbiță sau un păianjen? Răspunde, altfel nu vei ieși din această uliță, de altfel nici nu e o uliță ci o fundătură; la mine sînt cheile ei și filtrez aerul și lumina care o străbat.

— Știi bine cine sînt, așa că lasă-mă să trec.

— Ce știu eu nu are importanță! Dar vreau să te aud pronunțîndu-te asupra a ceea ce ești cu adevărat... Nu vreau un nume, doresc invizibilul, ceea ce ascunzi, ceea ce ții prizonier în cutia toracică.

— Nici eu nu știu... De-aia am ieșit dintr-un lung labirint în care fiecare întrebare a fost o arsură... am trupul chinuit de răni și cicatrici... Și, totuși, e un trup care a trăit puțin... De-abia ies din umbră...

— Umbră sau întunecimea beznelor?

— Singurătatea, tăcerea, groaznica oglindă.

— Vrei să spui pasiunea...

— Vai, da! pasiunea de-a fi în profunda și apăsătoare singurătate.

— Atunci, pentru că nu poți numi acest trup, arată-l.

Cum eu ezitam, ea se repezi la mine și, cu mâinile ei puternice, îmi sfîșie djellaba-ua, și apoi cămașa. Atunci apărură micuții mei sîni. Cum îi văzu, chipul i se îmblînzi, străfulgerat de-o lumină tulburătoare în care se amestecau dorința și uimirea. Își trecu blînd mâinile pe pieptul meu, își apropie de mine capul și-și puse buzele pe sfîrcul sînului drept, îl sărută, îl supse. Avea gura știrbă; avea blîndețea buzelor unui sugar. Am lăsat-o în voie apoi m-am rețrăs violent, împingînd-o din răsuputeri. Ea căzu și am luat-o la fugă încercînd să-mi închei la loc djellaba-ua.

Această întîlnire nu avu urmări, cel puțin, nu imediat. Cu toate acestea, ceea ce s-a întîmplat mai apoi m-a tulburat. Să vorbesc despre asta? Îmi vine greu s-o scriu. Vreau să spun dar mi-e rușine. Îmi simt obrajii înroșindu-se doar la gîndul că-mi amintesc de această zi cînd totul s-a precipitat în spiritul meu și cînd emoțiile mi-au fost zdravăn zgîlțuite. Senzația fizică încercată la mîngierile acelei guri știrbe pe sînul meu, deși n-a durat decît cîteva secunde, a fost una de plăcere. Mi-e rușine s-o mărturisesc. Noaptea am dormit în camera unui hotel luxos ca să încerc să uit. Dar am fost urmărită de imaginea acelui chip aproape tuciuriu care-mi zîmbea parcă, evocîndu-mi amintiri dintr-o altă viață. Femeia șchiopăta. Nu băgasem de seamă. Vocea nu-mi era cu totul străină; făcea parte din copilăria mea. Apoi chipul mamei mele nebune și amnezice mă obsedă întreaga noapte. El se substitui treptat celui al bătrînei și-am suferit cumplit. Mă înscrisesem la hotel sub identitatea mea oficială. Am remarcat însă privirea neliniștită a portarului. Frazele îmi rămaseră neterminate. M-am întins pe pat, goală, și-am încercat să redau sînilor mei plăcerea ce le era interzisă. Mi-am mîngîiat îndelung sîinii și buzele vaginului. Eram tulburată. Îmi era rușine. Descoperirea trupului trebuia să treacă prin această întîlnire între mîini și pîntece. Degetele îmi atingeau blînd pielea. Eram scaldată în sudoare, tremuram și nu știu nici

acum dacă încercam plăcere sau dezgust. M-am spălat și apoi m-am așezat în fața oglinzii și am privit acest trup. Oglinda s-a aburit și de-abia mă vedeam. Îmi plăcea această imagine tulbure și difuză; corespundea stării în care mi se scălda sufletul. Mi-am ras părul la subțiori, m-am parfumat și m-am culcat iar în pat ca și cum aș fi căutat o senzație uitată sau o emoție eliberatoare. Să mă dăruiesc...

Aceste mîngîieri în fața oglinzii au devenit un obicei, un fel de pact între trupul meu și imaginea lui, o imagine ascunsă într-un timp îndepărtat, pe care trebuia s-o trezesc iar lăsînd degetele să-mi atingă ușor pielea. Scriam înainte sau după ședință. Ajungeam adesea la capătul inspirației, căci am descoperit că mîngîierile însoțite de imagini erau mai intense. Nu știam unde să mă duc să le caut. Degeaba am inventat cîteva căi, mi se întîmpla să rămîn în pană, cum mi se întîmpla și să rămîn ore întregi în fața paginii albe. Trupul meu era această pagină și această carte. Ca să-l trezesc, trebuia să-l hrănesc, să-l învălui în imagini, să-l umplu de silabe și emoții, să-l întretin în duioșia lucrurilor și să-i dărui vise.

Iarăși eram închisă. Nu reușeam să uit prima mea întîlnire. Mă obseda și mă temeam de ea. Dar cu nici un preț nu trebuia să abandonez sau să revin asupra hotărîrii mele. Ruptura de familie era în ordinea lucrurilor. Necesară. Utilă. Ruptura de mine însămi nu făcea parte din nici o ordine, nici măcar din aceea pe care mi-o impuneam. De fapt, improvizam, mergeam la întîmplare, în întîmpinarea destinului a cărui violență cu greu o bănuiam.

Nu-mi amintesc în ce oraș eram. Acum îmi revin în minte marea și zidurile foarte vechi, bărcile pescarilor, vopsite în albastru și roz, navele roase de valuri și timp, o insulă cu păsări rare, insulă interzisă, un marabu la ieșirea din oraș, frecventat de femeile sterile, străzi albe, ziduri crăpate, un bătrîn evreu somnolînd pe terasa cafenelei mari, unul dintre ultimii evrei ai medinei, turiști prost îmbrăcați, copilandri înrăiți, un cimitir marin, mese întinse în port unde se manîncă sardine la grătar. Doi oameni repară ochiurile unei plase de pescuit, stau pe pămînt cu

picioarele încrucișate, vorbesc între ei, fraze îmi revin în memorie:

— Așa-s timpurile...

— Epoca și cei ce-o stăpînesc...

— Femeile...

— Nu mai sînt femei..., sînt afară..., înăuntru..., cu ochii deschiși..., cordonul strîns...

— Plasa asta cu ochiurile ei nu mai poate nimic...

— Și bărbații?

Am uitat ce i-a răspuns celălalt. Poate că nimic. O tăcere plină de valuri și de vînt.

Fără îndoială că în acest oraș stăpînit de noapte și ceață am întîlnit-o pe Oum Abbas. A venit să mă caute ca și cum ar fi fost trimisă de cineva. Era la începutul unei nopți calde. Mîna ei se așeza pe umărul meu în timp ce eram pe terasa singurei cafenele din oraș. Îmi spuse:

— Unul dintre însoțitorii Profetului m-a pus pe urmele tale. Te caut de mult timp. Nu spune nimic. Lasă-mă să-ți ghicesc cuvîntul.

Eram uluită și preferam, de fapt, tăcerea. Ea trase un scaun și se așeză foarte aproape de mine. Un parfum de cuișoare mă inundă; un miros detestabil, cu atît mai mult cu cît era amestecat cu cel de transpirație. Se aplecă spre mine și-mi spuse:

— Te cunosc.

Încercai să mă depărtez un pic, dar mîna ei mă prinse și mă ținu prizonieră. Să țip? Nu. Să strig după ajutor? Și de ce, mă rog? Îmi dădu drumul la braț și-mi spuse pe un ton ferm:

— Urmează-mă!

Nici n-am încercat să rezist, puteam scăpa acestei chemări? Era posibil să abat destinul? Și, apoi, poate că acesta era începutul aventurii.

Care era înfățișarea acestei bătrîne mesagere? Ce imagine să atribui chipului ei? A bunătății, a răutății, a cîinoșeniei? Să zicem că avea dinții din față proeminenți și-i cădeau peste buza inferioară posmogită, fruntea îi era

mică, brăzdată de riduri verticale, obrajii îi erau scobiți, dar în ochi îi strălucea flacăra inteligenței.

Eram disponibilă, hotărâtă să mă las în voia lucrurilor ce urmau să se întâmple. Am însoțit-o în tăcere. Ajunsă pe o străduță întunecată, ea mă înghesui și începu să mă scotocească. Am înțeles repede că nu căuta nici bani, nici bijuterii. Măinile ei îmi pipăiau trupul, verificând parcă o intuiție. Pieptul meu minuscul nu o asigură deloc, ea își strecură mîna sub serual și o ținu o clipă pe pînțece, apoi își introduse degetul mijlociu în vaginul meu. M-a durut foarte tare. Am scos un țipăt pe care ea mi l-a înăbușit punîndu-mi cealaltă mîna pe gură, apoi îmi spuse:

— Aveam o îndoială.

— Și eu! am spus printre buze.

Cercul ambulant era instalat la ieșirea din oraș chiar lîngă o imensă piață unde, de ani de zile, în fața unui public numeros și fidel evoluau povestitorii și împlînzitorii de șerpi.

O mulțime era adunată în fața scenei unde un animator îndemna oamenii să cumpere bilete de loterie; urla într-un microfon mobil formule stereotipe într-o arabă amestecată cu cîteva cuvinte franțuzești, spaniole, englezești și chiar dintr-o limbă imaginară, limba saltimbacilor deprinși cu escrocheriile de tot felul:

— Errrrbeh... Errrrbeh... un milion mellioune... talvaza bilaluane un televizor color... un Mercedes... Errrrbeh! o mie... trei mii... Arba Alaf... Se-ntoarce, se-ntoarce norocul... Aiua! Krista... Iubirrrea... Îmi rămîne, baqali Achr'a billetat Achr'a... Aiua... Încă... Aventurrrra... roata se va-ntoarce... Dar înainte... înainte veți vedea și veți auzi... Tferju we tastabu raskum fe Malika frumoasa... cîntă și dansează Farid El Atrach! Malika!

Din spatele etajerei pe care erau așezate obiectele – gajurile ce urmau a fi cîștigate – ieși Malika. Avea o barbă de cîteva zile și o frumoasă mustată ce-i cădea peste buzele urît conturate cu roșu aprins; Malika purta un caftan demodat și o centură împletită din fire de aur, se vedea bine că sîinii îi erau făcuți din cîrpe prost potrivite.

A dansat pe muzica lui Farid El Atrach. Înaintînd puțin puteai să-i vezi picioarele păroase. Luă un microfon de la animator, execută cîțiva pași, mișcîndu-și șoldurile. Mulțimea scoase un strigăt de încîntare. Și cu toate acestea nimeni nu era prost. Malika era, desigur, bărbat. Era acolo ceva ciudat și, în același timp, familiar: o complicitate unea toată lumea asta bine dispusă și hohotind de rîs. Bărbatul dansa dansul femeilor, cîntînd în play-back Farid Al Atrach, excitîndu-i pe bărbații din mulțime, făcîndu-le cu ochiul unora, trimițînd bezele altora...

Auzisem despre aceste spectacole de bîlci în care bărbatul face pe dansatoarea fără ca propriu-zis să treacă drept femeie, spectacole în care totul e luat în bătaie de joc, fără să existe, însă, o ambiguitate reală. Există chiar un actor celebru cu o voce și un aspect deosebit de masculin și viril care nu juca decît roluri de femeie rea, care domină bărbatul, făcîndu-l ridicol. Se numea Bu Șaib și era total lipsit de grație. Cînd a murit, fiul lui a încercat să-i preia rolurile dar n-a avut succes.

Abbas, fiul bătrînei, veni către mine și-mi făcu semn să-l urmez. Malika nu mai dansa ci-și aranja pe scenă pînzele de la nivelul sînilor. Avea o țigară în colțul buzelor și închidea ochiul ca să evite fumul. Abbas, el era animatorul și patronul. Vorbindu-mi, nu-l mai accentua pe *r*:

— Sîntem nomazi, viața noastră are ceva exaltant dar este plină de impasuri. Totul e fals, și ăsta-i trucul nostru, n-o ascundem; oamenii pentru asta vin, pentru Malika, care e dansatoare din o mie și una de nopți cum sînt eu marinar cu cicatrice pe obraz, vin pentru loterie; roata care se învîrtește e truată, ei bănuiesc asta dar acceptă jocul; numai măgarul care fumează și face pe mortul e adevărat; e un măgar pe care l-am dresat și care mă costă o avere căci îl hrănesc bine. Copiii acrobați sînt cu toții orfani iar eu le sînt și tată și frate; cînd mă enervează îi bat, așa e. În țara asta ori reprimi ori ești reprimat. Așa că lovesc și domin. Așa e. Ori, ori. Mama nu este vrăjitoare cu toate că arată. Este o sfîntă. ea conduce afacerea, ghicește în cărți și-mi găsește artiștii. Ea mi l-a adus pe Malika; dar imbecilul ăsta ne lasă baltă. Nevastă-sa l-a amenințat că-l

părăsește. De-aia pleacă. Iar tu îl vei înlocui. Vom schimba stilul numărului: în prima parte a spectacolului te vei deghiza în bărbat, o să dispari cinci minute ca să reapi în chip de femeie fatală... Ai cu ce să înnebunim toți bărbații din public. O să fie excitant... văd foarte clar..., un adevărat spectacol cu mise en scène, suspans și chiar un pic de goliciune, nu mult, dar un picior, o coapsă... păcat, n-ai sînii mari... Aici bărbații adoră sînii bogați și fundurile mari... Ești prea micuță... Nu-i grav!... O să lucrăm gesturile și subînțelesurile! Mîine începi. Uneori se întîmplă ca bărbații să se excite și să arunce cu bancnote în dansatoare, le aduni și mi le dai. Fără comentarii!

În tot timpul acestui discurs n-am spus nimic. Eram intrigată și fascinată. Mă îndreptam încet dar cu eforturi către ființa care trebuia să devin. Aveam frisoane. Era emoția unui trup chemat de-o altă viață, de noi aventuri. Am dormit într-o rulotă. În jurul meu, i-am recunoscut pe copiii acrobați care erau foarte rezervați. Mirosea a paie și a pămînt îmbibat de urină. Mirosul era atît de puternic încît mă doboră. Noaptea fu lungă și apăsătoare. Vis după vis. Capete de cai calcinate pe nisip. Mîini desfăcute, devorate de furnici roșii. Cîntec după cîntec fără muzică sau armonie. Un bărbat ras în cap, cu un singur picior, biciuie un copac. O stradă ce urcă și se pierde în cerul crepuscular. Copiii acrobați urcă unul peste altul și formează un lanț piramidal. Nu se joacă, ajută un bătrîn astmatic să se urce la cer; pretind că-l pot depune pe pragul raiului. Piramida e înaltă. Nu-i văd vîrfurile; un nor o încoronează. Trupul subțire al bolnavului trece din mînă în mînă. E fericit. Pe această cale a dorit să plece. Nu voia ca sufletul să urce la cer fără el. Copiii rîd. Patronul conduce operațiunea cu microfonul lui mobil. O moarte blîndă precum a păsărilor care se pierd în cer. Bătrînul întinde o batistă și o flutură într-un ultim salut. E destins și surîzător. Apoi tăcerea. Patronul a dispărut. Copiii coboară unul după altul, cu hainele bătrînului în mîini. Ultima dată au condus astfel la cer pe bunicul patronului. Spun că acolo sus e liniște. Îl depun pe un strat de nori

destul, de gros și așteaptă ca alte mâini să vină să-l ia. Nu au dreptul să spună mai mult; și, oricum, nu știu nimic. Se mulțumesc să alcătuiască scara și să asigure transportul. Restul nu-i treaba lor.

Această primă noapte a fost nesfârșită. Mirosul sufo-cant al cailor ce urinau pe paie trebuie că mi-a provocat aceste viziuni din care nu le-am reținut decît pe cele mai șocante. A doua zi mi-am amintit un chip fardat, cel al unui bărbat plîngînd, rimelul curgîndu-i pe barba stufoasă și pe mustață. Plîngea fără noimă și voia să-i dau sîn ca unui copil întărcat prea devreme. Cînd s-a apropiat de mine am recunoscut-o pe bătrîna care mă vîrșise în povestea asta; se deghizase în Malika și plîngea de-adevăratelea.

Împinsă, brutalizată, am rezistat cîștigîndu-mi astfel porția de uitare.

Dimineata am făcut cîteva încercări pe scenă. Bătrîna mi-a lipit mustața pe care în visul meu o purta ea și mi-a pudrat obrajii cu un praf negru ca să pară că am barbă. Caftanul era vechi și mai ales foarte murdar. Păstra în el mai multe straturi de parfum prost. Mi-a dat numele de Zahra „Amirat Lhob“, prințesa dragostei. Jucam și mă supuneam ordinelor; curiozitatea mă împingea să merg mai departe. Nu știam mai nimic despre această „familie de artiști“ dar speram să aflu mai multe despre mine înșămi.

Nu-mi era teamă. Dimpotrivă, jubilam, fericită, liberă, strălucitoare.

12

FEMEIA CU BARBA PROST RASĂ

Către partea dosnică nu a scenei, ci a acestei povestiri, o panglică lată și multicoloră se desfășoară; se umflă în vînt, se transformă în pasăre transparentă; dansează-n ultimul punct de lumină al zării voind parcă să dea acestei aventuri toate culorile și cîntările de care are nevoie. Cînd

vîntul nu-i decît o briză de vară, panglica plutește în ritmul constant al unui cal ce se-ndreaptă spre infinit; pe cal un cavaler cu o pălărie mare pe care o mîină a pus spice, ramuri de laur și flori de cîmp. Cînd se oprește acolo jos, acolo unde nu mai distingi ziua de noapte, pe acele tărîmuri unde pietrele au fost vopsite de copii, unde zidurile servesc drept pat statuilor, acolo, în nemîșcare și tăcere, sub unica privire a fetelor îndrăgostite, el devine copac ce veghează noaptea. Dimineata, primele raze de lumină înconjoară copacul, îl mișcă, îi dau un trup și amintiri, apoi îl încremenesc în marmura unei statui cu brațele încărcate de frunze și fructe. Pretutindeni în jur, un spațiu alb și gol unde toate lucrurile venite de aiurea se topesc, devin nisip, cristale, pietricele cizelate. În fața statuii zorilor, o uriașă oglindă deja învechită; nu reflectă imaginea statuii ci pe cea a copacului, căci este un obiect care-și amintește. E vremea acestei nudități înflăcărate de lumină. Orologiul e un mecanism fără suflet; s-a oprit stricat de rugină și uzură, de timp, respirație a oamenilor.

Prieteni! Timpul este această cortină care în curînd va cădea peste spectacol, învăluind personajul nostru sub un lîntoliu.

Însoțitorii mei! Scena e din hîrtie! Istoria pe care v-o povestesc este o veche hîrtie de ambalaj. Ar fi de ajuns un chibrit, o torță, ca să redăm totul neantului, încă în ajunul primei noastre întîlniri. Același foc ar arde porțile și zilele. Numai personajul nostru ar fi în siguranță! Numai el ar ști să găsească în mormanul de cenușă un adăpost, un refugiu și urmarea poveștii noastre.

În cartea lui vorbește despre o insulă. Poate este noul lui sălaș, țara-liman, povestea-liman, întinderea ulterioară, albul infinit al tăcerii.

Personajul nostru – nu știu cum să-l numesc – deveni principala atracție a circuitului ambulant. Ademenea bărbații și femeile și aducea o mulțime de bani patronului. Era departe de orașul natal și dispariția sa nu afectă cu nimic marea casă în ruină. Dansa și cînta. Trupul găsea o bucurie și o fericire de adolescent îndrăgostit. Se ascundea

ca să scrie. Bătrîna o supraveghea. Abbas o proteja. Cînd bărbat, cînd femeie, personajul nostru înainta în recucerirea propriei ființe. Nu mai dormea cu acrobații ci în rulota femeilor; mîncă și ieșea cu ele. Îi spuneau Lalla Zahra. Îi plăcea mult acest prenume. Fără nostalgie; respingea valul de amintiri. Ruptura de trecut nu era ușoară. Inventă atunci aceste spații albe în care cu-o mîină azvîrlea imagini nebunești iar cu cealaltă le îmbrăca cu gustul vieții, — aceea la care visa.

Tînjea după calm și seninătate — mai ales ca să scrie.

Într-o noapte, cînd să reentre pe scenă, găsi, așezată pe patul ei de paie, o scrisoare:

„Lalla, va să zică, evidența e un geam aburit. Chiar și soarele — această lumină ce vă orbește seara — are nostalgia umbrei.

În timp ce eu trebuia să plec și chiar să dispar, dumneavoastră ați luat calea exilului. De cînd v-am recunoscut, mă aflu în mulțime în fiecare seară. Vă privesc, vă observ și mă îndepărtez. N-aș vrea să vă stingheresc sau să vă stînjenesc cu explozia emoțiilor mele. Să știți că nu vă urmăresc ca să vă spionez; vă urmăresc ca să-mi ofer iluzia că am acces la inaccesibil.

Supusul și credinciosul dumneavoastră.

Puteți să-mi scrieți și să-mi lăsați scrisoarea la casă, adresînd-o lui „Al Majhul“. Niciodată nu voi veni eu s-o iau, ci altcineva.

Noapte bună.“

Era năucită. Trecuse mult timp de cînd Anonimul nu se manifestase. În fața ei, bătrîna se prefăcea că doarme. Pe un taburet se găseau o scrumieră și un pahar cu apă ce conținea proteza bătrînei. Lalla Zahra ședea pe pat, cufundată în gînduri. O mîină nesigură se strecură în pahar și luă dantura. Bătrîna voia să știe ce se întîmplase:

— Cine ți-a scris?

— Nimeni.

— Dar scrisoarea asta?

— Nu știu de unde vine și nici cine a scris-o.

— Atenție! Fără povești. Dacă se prezintă vreun admirator, știu cum să-l trimit de unde a venit.

— Asta-i! Trebuie că-i vreun nebun care mă urmărește. Nu cunosc pe nimeni aici.

— E simplu. Dacă e bărbat, ești bărbat; dacă e femeie, mă ocup eu de ea!

Își scoase proteza și o puse la loc în pahar. Lalla închise ochii încercînd să doarmă.

Docilă și supusă, Lalla Zahra trecea astfel printr-un lung anotimp, străduindu-se să uite. Nu o contrazicea niciodată pe bătrîna și-și păstra cu grijă gîndurile pentru noapte. Scria pe ascuns, cînd ceilalți dormeau, nota totul pe caiete școlare. A reușit să-și îndepărteze trecutul, dar nu să-l șteargă. Cîteva imagini puternice rămîneau vii și crude în mintea ei: tatăl autoritar; mama nebună; soția epileptică.

13

O NOAPTE FĂRĂ IEȘIRE

Îi simt aici, prezenți, în spatele meu, urmărindu-mă cu rîsul lor sarcastic, aruncînd cu pietre în mine. Întîi îl văd pe tata, tînăr și puternic, înaintînd către mine, cu un pumnal în mînă, hotărît să-mi taie gîtul sau poate să mă lege și să mă îngroape de vie. Îi aud glasul răgușit și-ngrozitor revenind de departe, fără să se enerveze, ca să pună ordine în această poveste. Vorbește de trădare și de dreptate. În timp ce-l aud, nu-l mai văd. Imaginea îi dispare sau se ascunde în spatele zidurilor. Obiectele sînt cele care vorbesc: copacul cel mai apropiat sau chiar statuia ce se clatină ca o eroare în mijlocul răspîntiei. Glasul se apropie; face să vibreze paharele pe masă; vîntul îl poartă și mă ține prizonieră. Nu pot să fug de el; sînt aici și-l ascult.

„Înainte de Islam, tații arabi aruncau nou-născutul de sex feminin într-o groapă și-l acopereau cu pământ pînă murea. Aveau dreptate. Scăpau astfel de nefericire. Era un lucru înțelept, o durere scurtă, o logică implacabilă. Întotdeauna am fost fascinat de curajul acestor tați; un curaj pe care eu nu l-am avut niciodată. Toate fetele pe care le-a născut mama ta meritau această soartă. Nu le-am îngropat pentru că ele nu existau pentru mine. Cu tine a fost altceva. Tu ai fost o sfidare. Dar ai trădat. Te voi urmări pînă la moarte. Nu vei avea pace. Mai devreme sau mai târziu pământul umed va cădea peste chipul tău, îți va intra în gura deschisă, în nări, în plămîni. Te vei întoarce în pământ și nu vei fi existat niciodată. Mă voi întoarce și cu mîinile mele voi bătuci pământul peste trupul tău... Ahmed, fiul meu, bărbatul pe care eu l-am format, e mort, iar tu nu ești decît o uzurpatoare. Furi viața acestui bărbat; vei muri din cauza acestui furt... Din străfundul exilului meu nu încetez să mă rog, cu pleopele grele, cu gîndurile înghețate, oprite în această clipă în care tu-ți abandonezi sălașul și trupul, în care uiți iubirea și destinul, pasiunea acestui destin pe care l-a făurit voința mea, dar de care tu n-ai fost demn...”

Glasului tatălui îi urmează nu vocea ci singura imagine fixă, mărită, hidoasă, imaginea unui chip răvășit de boală, cel al mamei. Mă privește și mă încremenește în loc. Cred că buzele i se mișcă dar nici un sunet nu iese. Ridurile i se deplasează și-i dau o expresie grozav de caraghioasă. Ochiii îi sînt albi ca și cum cerul i-ar fi întors. Am întrezărit chiar oarecare duioșie, un fel de fatalitate a învinsului, o rană rătăcitoare care se instalează cînd în inimă, cînd pe părțile vizibile ale trupului. De multă vreme nu mai aude vocea soțului. Și-a astupat urechile cu ceară fierbinte, a suferit dar a preferat liniștea definitivă acestei voci lipsite de suflet, neîndurătoare, fără milă. Nebunia începuse cu această surzenie, „o mică moarte“, spunea ea, dar pe atunci n-am înțeles nici gestul și nici tăcerea ei. Desfigurată, ea renunțase la tot. Cum nu știa nici să citească, nici să scrie, își petrecea timpul închisă într-o cameră întunecată unde murmură lucruri de neînțeles.

Fiicele o părăsiseră. Eu o ignorasem. Acum, nu știu ce să fac.

Obscură materie pe jumătate vie, pe jumătate moartă, este acolo ca un fluid atipic în noapte, pe care cel mai neînsemnat zgomot, îl trezește, îl răscolește, îl face să halucineze. Sînt acolo, cu ochii deschiși ca să nu mai văd acest chip sumbru, suspin dar aud trupul mamei gîfîind. Închid ochii; sînt împresurată de-o lumină brutală, confruntată cu imaginea acestei femei care suferă; sînt neputincioasă, incapabilă să mă mișc, și mai ales îmi este imposibil să deschid ochii ca să scap de această viziune.

Știu că acest chin va fi mereu acolo atîta vreme cît mama va suferi, pînă ce o mîină senină și bună va veni s-o elibereze din această închisoare unde cu încetul a fost ținută, unde ea însăși și-a săpat un mormînt în care s-a culcat, așteptînd moartea sau o vrabie, solie a Raiului, învăluită în tăcere, voind să fie martoră și victimă a unei vieți pe care n-a putut-o trăi, martir al unei epoci care a umilit-o, rănit-o, pur și simplu negînd-o.

Sînt în această țară femei care încalcă toate ordinele, domină, comandă, îndrumă, calcă în picioare: bătrîna Oum Abbas. Bărbații se tem de ea, și nu numai fiul ei. Pretinde că a avut doi soți simultan; într-o zi mi-a arătat chiar două acte de căsătorie în care nu figurează divorțul. Lucru rar și ciudat, dar cînd o cunoști puțin asta nu mai pare deloc uluitor.

Evoc și figura acestui temperament puternic și brutal pentru a împăca prezența mamei mele în această tulburătoare obscuritate. Cum să-i scap? Răspunsul mi se impune: prin iubire. Imposibil. Milă poate, dar nu iubire.

Un rînd de trestii foarte verzi mă răscolește: o grădină plină de ferigi și alte ierburi ajunge pînă la mine, în această noapte fără ieșire. Împing puțin chipul mamei fără să-l acopere complet și mă scaldă într-un val de lumină și de parfum. Respir adînc știind că nu-i decît un interludiu în încercarea mea. Iarba a năpădit peste tot în spațiul unde m-am așezat, supusă nu fantomelor, ci ființelor care cer dreptate, iubire, amintire.

În timp ce grădina s-a retras încet, m-am găsit într-un teritoriu gol, cu mama, deocamdată liniștită. Într-un colț, de-abia luminat, un mic cărucior pentru bolnavi. Îl văd din spate. Poate că nu-i ocupat. Nu mă mișc. Aștept. Nu-i cazul să provoc nefericirea. E destul de puternică ca să vină să-mi dea tîrcoale. Fotoliul pe roțile se apropie. Văd o frunte marcată de numeroase cezuri verticale; gura parcă înghețată în rictusul sfîrșitului, amprenta ultimului strigăt; trupul firav și țeapăn; ochii sînt deschiși și fixează un punct nedeterminat. Căruciorul se îndepărtează, face o întoarcere, desenează cercuri, se oprește. Se dă înapoi, apoi se năpustește asupra mea. Întind mîna să-l opresc; frînează, apoi pornește din nou. Parcă ar fi pus în mișcare de-o mîină ascunsă sau comandat automat. Asist la aceste tertipuri fără să spun nimic. Încerc să-l recunosc pe cel ce se amuză în felul ăsta, dar mișcarea e atît de rapidă încît nu percep decît scînteieri neclare. Mă gîndesc la Fatima și-i revăd rămășițele. Fruntea nu-i a ei. Moartea a schimbat-o. Plutește acum pe o lagună ce a inundat teritoriul alb și gol. Nu vorbește. Nu reușesc să înțeleg sensul acestui zbucium.

14

SALEM

Au trecut opt luni și douăzeci și patru de zile de cînd a dispărut povestitorul. Cei ce veneau să-l asculte au renunțat să-l mai aștepte. S-au împrăștiat după ce firul acestei povestiri care-i reunea s-a rupt. De fapt, povestitorul, ca și acrobații și alți vînzători de obiecte insolite, trebuie să părăsească întinsa piață pe care municipalitatea, la instigarea tinerilor urbanisti tehnocrați, a „curățat-o“ pentru a construi acolo o fîntînă muzicală unde, în fiecare duminică, jocurile de apă țîșnesc sub impulsurile ta-ta-ta-tam-ului Simfoniei a V-a de Beethoven. Piața e curată.

Gata cu îmblînzitorii de șerpi, dresorii de măgari sau uncenicii acrobați, gata cu cerșetorii veniți din sud în urma secetei, cu șarlatanii, cu înghițitorii de cuie sau de ace, cu dansatorii beți sau echilibriștii pe sîrmă, gata cu djellaba-ua magică prevăzută cu cinsprezece buzunare, gata cu băietandrii ce simulau accidente sub camion, gata cu șmecherii de duzină vînzînd ierburi și ficat de hienă pentru făcut farmece, gata cu fostele tîrfe convertite în prezicătoare, gata cu corturile negre ce închid misterul păstrat cu grijă în adîncul memoriei, gata cu cîntăreții la flaut care distrează tinerele fete, cu prăvăliioarele unde se servește cap de berbec copt la aburi, cu cîntăreții știrbi și orbi care nu au voce dar se încăpățînează să cînte despre iubirea nebună dintre Qaïss și Leila, gata cu cei ce arată imagini erotice fetelor de familie bună, piața s-a golit. Nu mai este o piață turnantă. Este doar un loc curat pentru o fîntînă inutilă. Și autogara s-a mutat la celălalt capăt al orașului. Dar Clubul Mediteranean a rămas la locul lui.

Povestitorul a murit de tristețe. I-au găsit trupul în apropierea unui izvor sec. Strîngea la piept o carte, manuscrisul găsit la Marrakech și care era jurnalul intim al lui Ahmed-Zahra. Poliția îi lăsă la morgă cadavrul cît timp prevedea regulamentul, apoi îl puse la dispoziția facultății de medicină din capitală. Cît despre manuscris, acesta arse o dată cu hainele bătrînului povestitor. Nu vom ști niciodată sfîrșitul acestei povești. Dar o poveste este făcută pentru a fi povestită pînă la capăt.

Așa și-au spus Salem, Amar și Fatuma, toți trei destul de în vîrstă și fără nici o treabă. Ei se întîlneau, de la curățarea pieței și moartea povestitorului, într-o micuță cafenea, retrasă, pe care buldozerul municipalității o crătasese pentru că aparținea fiului mokadem¹-ului.

Ei încă mai erau credincioși povestitorului. Le-a fost greu să accepte brutalitatea cu care totul a fost întrerupt. Salem, un negru, fiul unei sclave, adusă la începutul secolului din Senegal de-un negustor bogat, le propuse celor-

¹ Grad inferior în poliție, sectorist din partea municipalității (n. tr.).

lalti doi să continue el povestirea. Amar și Fatuma au reacționat negativ:

— De ce tu și nu noi?

— Pentru că am trăit și muncit într-o familie mare, asemănătoare celei pe care ne-a descris-o povestitorul. Nu erau decît fete și din cînd în cînd venea cîte un văr îndepărtat, cu care natura nu fusese darnică, un pitic. Stătea mai multe zile fără să iasă. Fetele se distrau grozav. Le auzai rîzînd tot timpul, fără să știi de ce. De fapt, piticul avea un imens apetit sexual. Venea să le satisfacă pe rînd și pleca plin de bani și de cadouri. Eu încă nu aveam nici o șansă cu ele. Negru și fiu de sclavă...

— Dar asta n-are nimic de-a face cu povestea noastră...

— Ba da, ba da... lăsați-mă să vă spun ce a devenit Zahra, Lalla Zahra... și pe urmă îmi veți spune voi povestea voastră... fiecare la rîndul lui.

— Dar tu nu ești povestitor... N-ai stofă ca Si Abbdel Malek. Domnul să-l aibă în pază...

— Nu am atîta măiestrie, dar știu ce s-a întîmplat. Așadar, ascultați:

Întreaga poveste a început în ziua morții lui Ahmed. Căci, dacă n-ar fi murit, nu s-ar fi aflat niciodată aceste peripeții. Bărbații chemați dimineța de cele șapte surori adunate în vechea casă în ruină, ca să spele mortul, de-a-bia intrați în încăpere, au ieșit fugind și blestemînd întreaga familie. Ar fi trebuit să cheme femeii căci trupul lui Ahmed, în ciuda tuturor încercărilor, rămăsese tot de femeie. Surorile nu știau nimic. Numai tatăl, mama și moașa împărtășeau acest secret. Vă imaginați tulburarea și șocul celor șapte surori și al restului familiei. Bătrînul unchi, tatăl Fatimei, era de față, în căruciorul lui de infirm. Plîngea de furie. Gesticula cu bastonul și cerea să fie dus în camera mortului ca să-l bată. L-au dus pînă la trupul lui Ahmed pe care l-a lovit cu bastonul atît de violent încît și-a pierdut echilibrul și a căzut peste el. Urla și cerea ajutor căci djellaba-ua i se prinsese între dinții mortului. A tras de ea urnind capul lui Ahmed. Căruciorul

răsturnat îl ținea pe bătrînul unchi într-o poziție indecentă căci trupul lui era în întregime culcat peste al lui Ahmed, era o postură mai mult ridicolă decît erotică. Servitorii s-au repezit să-l ia pe infirmul căruia îi curgeau balele. Abia și-au înăbușit rîsul. Cînd și-au desprins stăpînul, au văzut trupul de femeie al lui Ahmed. Au scos un țipăt de uimire și au ieșit împreună cu bătrînul traumatizat.

Funeraliile au avut loc pe ascuns. Lucru ciudat și chiar interzis de religie, mortul a fost îngropat noaptea. Se spune chiar că trupul lui a fost tranșat și dat animalelor de la grădina zoologică. Dar nu cred asta, căci am auzit un alt zvon ce s-a întins cu iuteală, cum că în cimitir a fost îngropat un sfînt, un sfînt așa-zis al fecundității preafecite, căci le face pe femei să nască băieți. Am învățat astfel cum iau naștere sfîntii și legendele lor. Al nostru s-a născut foarte repede, imediat după ce murise. De obicei se așteaptă cîțiva ani și este supus chiar unor încercări. Sfîntul nostru n-a avut nevoie de toate astea. Acum se află în rai și zilele trecute am văzut niște zidari construind un marabu, o încăpere în jurul mormîntului. I-am întrebat. Unul dintre lucrători mi-a spus că e vorba de sfîntul cel nou; un bărbat bogat și puternic, care-și păstrează anonimatul, a comandat construirea acestui mic sanctuar. Arhitectura e curioasă. Încăperea nu se termină cu un dom, ca oricare marabu, ci cu două domuri care, văzute de departe, seamănă cu sînii unei femei zdravene sau nu, scuzați imaginea, cu o pereche de fese cărnose! Poliția a venit deja să ancheteze. Mister total. Cum n-a reușit să afle numele celui ce a comandat lucrarea, s-a abținut de la orice reacție. Se zice că-i un om puternic, o personalitate sus-pusă. De altfel, sînt sigur că-i cineva important. Vreau să zic că are bani și influență. Și totuși, de ce să oferi personajului nostru o recunoștință postumă, și în ce scop? Îl cunoscuse înainte? Era la curent cu drama vieții lui? Era din familie? Atîtea întrebări rămase fără răspuns.

În ceea ce mă privește, consider că e mai interesant să căutăm să înțelegem cum s-a desfășurat destinul personajului nostru dincolo de moarte, într-o sfîntenie confecționată în întregime de către o persoană misterioasă, să

ghicim cum a scăpat de șarlatanii de la circul ambulant și chiar cum a murit și de mîna cui.

Dar știu ce s-a întîmplat în ultimile luni ale vieții sale. În realitate, mai mult bănuiesc decît știu.

Dormea întotdeauna ghemuită, cu dinții încleștați și pumnii închiși, vîrîți între pulpe. Își spunea că a sosit ceasul osîndei și că cei și cele cărora, prin forța lucrurilor le făcuse rău, urmau să se răzbune. Nu mai avea mască pentru a se apăra. Era oferită brutalității fără apărare.

Abbas, patronul circului ambulant, era o brută, din punct de vedere fizic și mental. Cîntărea peste nouăzeci de kilograme și-și punea virilitatea în forța fizică de care făcea paradă în orice ocazie. Îi bătea pe băieți cu cureaua; uita adesea să se spele și să se radă; dar își petrecea o groază de timp aranjîndu-și mustața care-i traversa chipul. Zicea că are forța unui turc, credința unui berber, apetitul unui șoim din Arabia, finețea unui european și sufletul unui vagabond al cîmpiilor mai puternic decît hienele.

În realitate, era un muntean blestemat de tatăl lui și expulzat de trib împreună cu mama lui care practica vrăjitoria ucigașă. Alungați de familie și clan, fiul și mama s-au asociat ca să-și continue nelegiuirile. Absența oricăror scrupule, voința deliberată de a face rău, în orice caz de a-i exploata pe ceilalți, de a-i fura și chiar de a-i asasina, au făcut din ei un cuplu periculos, gata de orice aventură, capabil de toate josniciile și vicleniile penru a-și atinge scopul. Rareori rămîneau într-un loc. Se deplasau fără-ncetare, nu ațît ca să scape de poliție — au corupt-o peste tot pe unde au trecut —, ci ca să găsească noi victime.

Abbas, care se arăta violent, dominator și disprețuitor în fața personalului de la circ, se făcea mic și blînd și supus în fața mamei lui și a reprezentanților, oricît de mărunți, ai autorității, cărora își oferea serviciile: gata să fie la fel de bine informator, delator, ca și furnizor de tînere fecioare sau de băieți imberbi pentru caid, șeful satului, sau șeful poliției, Abbas era ticălosul total. Își pleca privirile și capul cînd se adresa autorității. Cu maică-sa întreținea o legătură ciudată. Dormeau adesea în același pat, el

cu capul între sînii ei. Se zicea că n-a fost niciodată întărcat de la sîn, și că mama lui a continuat să-l alăpteze pînă la vîrstă înaintată, depășind mult pubertatea. Mama îl iubea cu violență. Îl bătea cu un baston cu cuie și-i spunea că este bărbatul ei, unicul ei bărbat. Îl incita să se întoarcă în munți și să aducă nefericire întregii familii, și mai ales tatălui. El se antrena, elabora planuri, prepara rețete de otrăvire a alimentelor și chiar a puțului, singurul puț din sat. Era posedat de ideea unui masacru total. Se vedea urcînd pe cadavrele tribului, triumfător, purtîndu-și mama în spinare. Și cum ar admira ea, peste umerii fiului, isprava progenerurii sale crescută după propriu-i chip.

Visau amîndoi la acest moment anume; mama îi mărturisea că imaginea asta o umplea de fericire. Se ridica și urca în cîrca fiului său care o învîrtea astfel prin cameră. Fiul se încorda ca un taur cu simțurile zvîcnind de poftă, o lăsa apoi jos și alerga să se ușureze în natură, în spatele unei rulote, de preferință a celei în care dormea Zahra. Într-o zi trînti ușa, trezindu-le pe fetele care-i țineau tovărășie Zahrei. Le alungă și rămase singur cu ea. Avea serualul deschis, cu o mîină își ținea sexul, cu cealaltă un cuțit. Urlînd îi ceru Zahrei să se lase în voia lui: „Pe la spate, proasto, dă-mi curul, e tot ce ai, țîțe nu ai deloc, iar vaginul tău mă lasă rece. Curul tău... Asta-i sărbătoarea ta. Oricum o faci singură, o să te învăț cum se face în doi...”

Se aruncă asupra ei, dar tocmai cînd s-o pătrundă, ejaculă scoțînd un muget furios. Zahra primi o lovitură de cuțit în spate. Abbas ieși blestemînd-o și se duse să plîngă între sînii mamei lui.

Cîteva clipe mai tîrziu, se întoarse cu niște cătușe, prinse brațele Zahrei de barele ferestrei și o violă cu o bucată veche de lemn.

Zahra nu mai era „prîntesa dragostei“, nu mai dansa, nu mai era bărbat, nu mai era femeie, ci un animal de circ pe care bătrîna îl arăta într-o cușcă. Cu mîinile legate, rochia sfișiată la nivelul pieptului ca să dea la iveală micuții ei sîni, Zahra pierduse obișnuința vorbirii. Plîngea și lacrimile i se rostogoleau pe fața, pe care barba crescuse iar.

Devenise femeia cu barbă pe care veneau s-o vadă din toate colțurile orașului. Curiozitatea oamenilor n-avea nici o limită sau reținere, Plăteau mult ca să se apropie de cușcă. Unii îi aruncau alune, unii lame de ras, în sfârșit, alții scuipau de dezgust. Zahra aducea mulți bani pentru Abbas și mama lui. Muțenia ei îi nelinștea. Noaptea, bătrîna o dezlega, îi dădea să mănînce și o însoțea pînă la toaletă. Ținea s-o spele ea însăși o dată pe săptămînă. Vărsînd apă pe trupul ei, o mîngîia, îi pipăia sexul și-i spunea răutăți: „Ce noroc că sîntem noi aici. Te-am salvat! Toată viața ai uzurpat identitatea altcuiva, probabil a unui bărbat pe care l-ai asasinat. Acum ai interesul să te supui și să te lași în voia noastră. Nu văd ce găsește la tine imbecilul de fiu-meu. Nu ai țîțe, ești slabă, fesele îți sînt mici și scobite, pînă și un băiat e mai excitant decît tine. De altfel, cînd îmi trec mîna pe pielea ta nu simt nimic. Lemn. Pe cînd cu celelalte fete, chiar și cele mai urîte, simt o plăcere. Dacă o să continui să faci greva tăcerii, o să te dau pe mîna poliției. Poliția noastră are darul să-i facă pe mulți să vorbească. Cît despre mute, știu să le facă să urle...”

Într-o noapte cu lună plină, Zahra avu intuiția că Abbas va veni să se arunce asupra ei. Mîinile ei libere adunară două lame de ras aruncate în cușcă de către spectatori. Se dezbracă, potrivește cele două lame într-o cîrpă pe care o puse la vedere între fese și așteaptă culcată pe burtă vizita brutei. Citise într-o veche revistă că în timpul războiului din Indochina femeile recuseseră la această metodă ca să-i omoare pe soldații inamici care le violau. Era în același timp și o formă de sinucidere.

Zahra primí ca pe o greutate de tone trupul lui Abbas cu mädularul tăiat. De durere și furie, el o strangulă. Zahra muri în zori sufocată, iar violatorul sucombă în urma hemoragiei.

Iată cum a murit Ahmed. Iată cum s-a sfîrșit viața – scurtă – a Zahrei.

Salem părea foarte întristat de propria povestire. Oftă lung, se ridică și spuse lui Amar și Fatumei:

— Iertați-mă, nu voiam să vă spun sfârșitul. Dar, când l-am aflat, am fost atât de tulburat că am căutat peste tot pe cineva căruia să i-l comunic ca să nu fiu singurul depozitar al unei asemenea tragedii. Acum mă simt mai bine. Sînt ușurat.

Amar interveni:

— Așază-te! N-o să pleci astfel! Povestea ta e cumplită. Sînt sigur că ai inventat totul și că te-ai identificat în aceeași măsură cu Abbas ca și cu nefericita Zahra. Visezi să violezi fete sau băieți, și, cum nu ți-e rușine, te pedepsești în maniera asiatică... Știu sfârșitul acestei povești. Am găsit manuscrisul pe care ni-l citea povestitorul. O să vi-l aduc mîine. L-am răscumpărat de la infirmierii de la morgă.

Fatuma nu spuse nimic. Schiță un zîmbet, se ridică și făcu un semn cu mîna ca pentru a spune „pe mîine!”

15

AMAR

În acea zi, norii se regroupaseră formînd un cerc aproape perfect și se diluau treptat ca o cerneală de la mov la roșu. Persista o ceață ușoară. Pe marile bulevarde oamenii mergeau de colo-colo fără nici un motiv anume. Unii se instalaseră în cafenea. Vorbeau între ei. Nu-și spuneau nimic. Mărunțișurile de zi cu zi. Priveau tinerele fete care treceau. Unii făceau comentarii vulgare despre mersul uneia sau despre fundul căzut al alteia. Alții citeau sau reciteau un ziar gol; din cînd în cînd comentau răspîndirea prostituției masculine în acest oraș; arătau cu degetul vreun turist flancat de doi adolescenți fandoșiți. Oamenilor le place să vorbească despre alții. Aici, lumea se dă în vînt după bîrfa sexuală. Vorbesc tot timpul despre asta. Printre cei care adineaori își băteau joc de homosexualul englez, știu pe unul care s-ar duce cu plăcere în

ascuns să facă dragoste cu el sau pur și simplu să facă dragoste cu de-a valma. Le e mai ușor s-o facă decît să vorbească sau să scrie despre asta. În țară au fost interzise cărțile de prostituție, dar nu se face nimic pentru a da de lucru fetelor care vin de la țară, și desigur, nici de proxenetii nu se atinge nimeni. Așa că vorbesc în cafenele. Se defulează pe seama imaginilor celor care traversează bulevardul, iar seara se uită la televizor la un interminabil serial egiptean, *Chemarea dragostei*, în care bărbații și femeile se iubesc, se urăsc, se sfîșie între ei dar nu se ating niciodată. Vă spun, prieteni, că trăim într-o societate ipocrită. Nu-i nevoie să precizez mai mult: știți bine cum își face de cap corupția și cum continuă să ne devasteze încet și iremediabil trupurile și sufletele. Îmi place mult cuvîntul arab care desemnează corupția. Se folosește pentru materiile care-și pierd substanța și nu mai au consistență, de exemplu lemnul care păstrează învelișul exterior, păstrează aparența, dar e găunos, nu mai are nimic înlăuntru, a fost minat din interior; micile fiare într-adevăr minuscule au ronțait tot ce avea sub coajă. Prieteni, mai ales nu trebuie să mă zgîlțiiți, nu-s decît o carapace goală; cu toate că am încă o inimă și plămîni care continuă să-și facă treaba. Organele acestea sînt mai degrabă revoltate decît obosite. Iar eu sînt pierdut. Ieri, după povestirea pe care ne-a spus-o Salem, m-am dus la moschee, nu ca să mă rog, ci ca să mă reculeg într-un colț liniștit și să încerc să înțeleg ce ni se întîmplă. Închipuiți-vă că am fost trezit de mai multe ori de un soi de paznici; m-au percheziționat și mi-au verificat identitatea. Îmi venea să le spun: islamul ce-l port în mine e de negăsit, sînt un om singur și religia nu mă interesează cu adevărat. Dar să le vorbesc despre Ibn Arabi sau El Hallaj mi-ar fi putut aduce multe neplăceri. Ar fi crezut că-i vorba de căpetenii politice în exil, de frați musulmani ce vor să ia puterea în țară. M-am ridicat și m-am întors acasă. Din fericire copiii nu erau acolo. Trebuie că erau toți pe maidan jucîndu-se cu pietrele în praf. M-am concentrat și m-am gîndit îndelung la sărmanul Ahmed. Eu nu-i voi spune Zahra. Căci pe manuscris a semnat cu

singura lui inițială, litera A. Bineînțeles asta ar putea fi Aicha, Amina, Atika, Alia, Assia... Dar să admitem că-i vorba de Ahmed. A plecat într-adevăr de acasă părăsind totul. A fost tentat să se lase antrenat de aventura circuitului ambulant. Dar cred că a făcut altceva.

Fiul și mama, cu chipul devastat de ură, ura față de alții și ura față de sine, n-au mai reușit nici una din combinațiile lor. Au încercat să-l implice pe Ahmed într-o poveste de trafic, dar nu mai aveau credibilitate, se înșelau tot timpul, se contraziceau și se certau cu o violență de nedescris. De altfel, ceea ce l-a determinat pe Ahmed să fugă, fu o ceartă cu cuțite între mamă și fiu, în legătură cu pierderea unui flacon în care bătrîna conservase pulberea obținută prin uscarea creierului unei hiene. Ea-l provocă pe fiu strigîndu-i:

— Fiu de tîrfă, fiu de pederast, nu ești bărbat, vino să te bați, vino să-ți aperi dramul de bărbăție pe care am avut bunătatea să ți-o urzesc la naștere.

— Dacă tu ești tîrfă, răspunse el, eu nu sînt decît fiul tău, și fiii de tîrfă sînt mai puțin putrezi ca mamele lor...

— Unde ai pus flaconul negru?... Mă faci să pierd o afacere de aur... Sînt sigură că l-ai dat pederastului ăla bătrîn care-ți dă curul... Ești fiul nedemn al unei mari doamne...

— Nu vreau să mă bat..., nu cu tine.

Ea azvîrli înspre el un cuțit care-i atinse ușor umărul. Fiul începu să plîngă și-o imploră să-l ierte. Era cu adevărat slut. Erau amîndoi de-o urîtenie insuportabilă, fără pic de demnitate. Nici mamă, nici fiu, nimic altceva decît doi monștri care îi inspirau lui Ahmed o asemenea groază încît fugi blestemînd mîna invizibilă care-l pusese pe această cale. Bătrîna, tot ocărfîndu-și fiul, o luă pe urma lui. Era cît pe ce să-l prindă, dar alunecă pe o dală umedă, și asta-l salvă pe Ahmed din ghearele nebunei. Nu-și imagina că între mamă și fiul ei ar putea exista asemenea raporturi. Își aminti de propriile lui relații cu părinții și regretă mult duritatea, de care dăduse dovadă, tăcerile, exigențele. Își spuse că nu era stăpînul urii care-l ținea

departe de sărmana lui mamă, nici al pasiunii pe care i-o inspira tatăl, pe care-l admira și de care se temea în același timp. Începuse să deteste episodul cinic al simulacrului de căsătorie cu sărmana lui verișoară.

Rătăci toată noaptea prin oraș. În zori se duse la cimitir și căută mormîntul Fatimei. Era un mormînt neîngrijit, înghesuit între două pietre mari. Se gîndi la ea cu remușcare, sentiment pe care nu-l mai încercase de mult. Era ca și cum s-ar fi întors, după o lungă absență, dintr-o călătorie neplăcută sau o boală îndelungată. Reculegîndu-se în fața acestui mormînt, sfîrși prin a pierde puțin cîte puțin imaginea Fatimei, chip tulbure, voce de neauzit, strigăte pierdute-n vînt, imaginea ei se îndepărta; amintirile cădeau, se sfărîmau. De parcă ar fi avut în mîini o pîine uscată pe care o fărîmița ca s-o dea de mîncare porumbeilor... De fapt, îi era groază de cimitire. Nu înțelegea de ce nu se acopereau, de ce nu se ascundeau. Considera nesănătoase aceste locuri, spunea că nu servește la nimic să păstrezi iluzia unei prezențe, din moment ce însăși memoria se înșală, își bate joc de noi oferindu-ne amintiri fabricate, cu ființe ce n-au existat niciodată, închizîndu-ne într-un nor în care nimic nu rezistă nici vîntului nici cuvintelor. Începu să se îndoiască de existența Fatimei și refuză să creadă că venise acolo pentru sufletul său. Faptul că rătăcise toată noaptea, lipsa de somn, oboseala nervoasă datorată fugii și lipsei de repere, îi tulburară percepția. Ieși din cimitir ca expulzat de-o rafală de vînt. Simțea că cineva îl împinge cu forță. Nu rezistă. Merse cu spatele, se împiedică de-o piatră, se trezi lungit pe un mormînt de măsura trupului său. Se ridică cu greu. Preț de-o clipă se gîndi să rămînă să doarmă acolo. Poate că moartea va veni să-l ia cu blîndețe, fără nostalgie, în brațele ei. Să rămînă în această poziție ca pentru a se obișnui, a se familiariza cu umiditatea pămîntului, stabilind astfel din timp raporturi de tandrețe. Dar vîntul era brutal. Îl ridică pe sus. Ahmed plecă, amărît și trist. Primii lui pași de mîndru seducător ău fost respinși de moarte sau cel puțin de vîntul ce-o poartă și-o însuflețește. Își spuse că nu-și găsește loc nici în moarte. Întocmai cum trăise și

prima parte a istoriei sale, nici pe deplin bărbat, nici pe deplin femeie. Nu mai avea energie, nu mai avea forță să-și suporte propria imagine. Lucrul cel mai dur era că nu mai știa nici prin ce, nici cui îi semăna. Nici o oglindă nu-i mai întorcea imaginea. Toate erau stinse. Numai întunericul, numai beznele cu câteva hașuri de lumină se imprimau în oglinzi. Știa că începînd din această clipă era pierdut. Nici măcar nu se mai putea duce să caute un chip în care s-ar vedea, ochi care i-ar spune: „Te-ai schimbat, nu mai ești aceeași persoană de ieri: ai tîmplele cărunte, nu mai zîmbești, ochii-ți sînt stinși, privirea îți e devastată; îți curg mucusii din nas; ești terminat, curățat; nu mai ești; nu există; ești o greșală, o absență, doar un pumn de cenușă, câteva pietricele, bucăți de sticlă, o grămăjoară de nisip, un trunchi de copac găunos, chipul ți s-a spulberat, nu încerca să-l păstrezi, se duce, nu încerca să-l reții, e mai bine așa, un chip mai puțin, un cap care cade, se rostogolește pe pămînt, lasă-l să adune puțin praf, puțină iarbă, lasă-l să întîlnească celălalt capăt al gîndului tău, cu atît mai rău dacă ajunge într-o arenă sau într-un circ, se va rostogoli pînă nu va mai simți nimic, pînă la ultima scînteie care te face să crezi încă în viață...”

Un șarlatan căruia i-a mărturisit nefericirea lui îi propuse să-i găsească o oglindă de India, special concepută pentru privirile amnezice.

— Cu această oglindă, îi spuse, îți vei vedea chipul și gîndurile. Vei vedea ceea ce alții nu văd cînd te privesc. Este o oglindă pentru adîncul sufletului, pentru ce-i vizibil și invizibil, e instrumentul rar pe care prinții Orientului îl folosesc ca să dezlege enigmele. Crede-mă, prietene, vei fi salvat, căci vei vedea în ea aștrii ce păzesc Impărăția Tainei...

— Cine ți-a spus, îi răspunse el, că vreau să fiu salvat? Mi-ar plăcea chiar să-mi pierd definitiv chipul și imaginea lui. Iată, după o lungă noapte de gîndire și rătăcire, mi se întîmplă să-mi trec mîna peste obraji și nu simt nimic... mîna mea traversează vidul. Este o impresie pe care n-o poți înțelege, doar dacă ești poate un mare fumător de kif... și chiar și așa trebuie să fi cunoscut

tulburarea numelui și dublul trupului. Dar toate astea te depășesc. Pleacă, n-am nevoie decît de liniște și de-un larg culcuș de bezne. Nu mai am nevoie de oglindă... și, de altfel, știu că povestea ta e falsă..., în copilărie ne jucam cu aceste oglinzi de India... aprindeam focul cu ele!...

A rătăcit de colo-colo mult timp. Starea fizică și mentală au făcut din el o umbră ce trece fără să trezească în nici un fel atenția oamenilor. Prefera această indiferență căci după cum notase, „mă aflu pe calea anonimatului și a eliberării“.

S-ar putea spune în această etapă că a fost pierdut din vedere. Dar nimeni nu se interesa îndeajuns de el ca să-l piardă din vedere. Ceea ce căuta el, era să se piardă el însuși din vedere în mod definitiv și mai ales să nu mai fie purtat ca o plăcută coranică de valurile timpului.

Nu știu cum a supraviețuit, dacă se hrănea sau nu, dacă dormea sau nu. Ultimele notații sînt vagi. Se afla oare în acea țară unde reușise să ajungă clandestin pe o navă comercială ce pleca la capătul lumii? Cred că-i așa pentru că la un moment dat vorbește despre „bezna legănată de valuri puternice“.

Mai degrabă îmi imaginez acest trup, care nu mai putea fi prizonierul altui trup, pe valurile unor mări îndepărtate decît în unul din acele baruri rău famate în care sufletul se diluează în vinul prost, în nefericirea unor ființe care n-au decît lașitatea de-a se îmbăta pentru a muri în mod mediocru.

După ruperea echilibrului familial și plecarea de acasă, era dispus pentru orice aventuri, avînd în același timp dorința să pună capăt acestei vechi și dureroase comedii. Iară ce scria în acea perioadă:

„Moartea a reglat multe întrebări lăsate în suspensie. Părinții mei nu mai sînt ca să-mi aducă aminte că-s purtătorul tainei. Este timpul să știu cine sînt. Știu, am trup de femeie, chiar dacă persistă o ușoară îndoială referitoare la aparența lucrurilor. Am trup de femeie; adică am sex de femeie chiar dacă n-a fost niciodată folosit.

Sînt o fată bătrînă care nici măcar n-are dreptul să aibă angoasele unei fete bătrîne. Am un comportament de bărbat, sau mai exact m-au învățat să acționez și să gîndesc ca o ființă prin natura ei superioară femeii. Totul mi-o permitea: religia, textul coranic, societatea, tradiția, familia, țara... și eu însumi.

Am sîni mici – sîni reprimati din adolescență – dar voce de bărbat. Vocea îmi e gravă, ea e cea care mă trădează. De-acum încolo nu voi mai vorbi, sau voi vorbi cu mîna la gură ca și cum aş avea o durere de dinți.

Am o față fină dar acoperită de barbă.

Am beneficiat de legile moștenirii care-l privilegiază pe bărbat în raport cu femeia. Am moștenit de două ori mai mult ca surorile mele. Dar acești bani nu mă interesează. I-am lăsat lor. Voiam să părăsesc această casă fără să mă însoțească cea mai mică urmă a trecutului. Voiam să plec ca să mă nasc din nou, să mă nasc la douăzeci și cinci de ani, fără părinți, fără familie, dar cu un prenume de femeie, cu un trup de femeie, eliberat pentru totdeauna de aceste minciuni. Poate că nu voi trăi decît puțin timp. Știu că destinul meu este sortit să fie întrerupt brutal pentru că, oarecum în ciuda mea, am încercat să-l înșel pe Dumnezeu și pe profeții lui. Nu tatăl meu, pentru care, de fapt, nu am fost decît un instrument, ocazia unei răzbnări, sfidarea blestemului. Aveam conștiința jocului. Mi se întîmplă încă să-mi imaginez viața pe care aş fi avut-o dacă n-aș fi fost decît o fiică printre altele, o fiică în plus, a opta, o altă sursă de neliniște și suferință. Cred că n-aș fi putut trăi și accepta ceea ce surorile mele, ca și celelalte fete din această țară, îndură. nu cred că sînt mai bună dar simt în mine o asemenea voință, o asemenea forță rebelă, încît probabil c-aș fi răsturnat totul. Ah! cît îmi reproșez acum că nu mi-am dezvăluit imediat identitatea și n-am spart oglinzile care m-au îndepărtat de viață. Aș fi fost o femeie singură, hotărînd în toată luciditatea ce să fac cu singurătatea mea. Vorbesc despre singurătatea aleasă, asumată, trăită ca o dorință de libertate, și nu ca o recluziune impusă de familie și clan. Știu, în această țară, o femeie singură este sortită oricărui refuz. Într-o societate

morală, bine structurată, nu numai că fiecare este la locul lui, dar nu e cîtuși de puțin loc pentru acela sau aceea, mai ales aceea care, din proprie voință sau din greșală, din spirit rebel sau din inconștientă, trădează ordinea. O femeie singură, celibatară sau divorțată, o fată-mamă, este o ființă expusă la orice respingere. Copilul conceput în umbra legii, copilul născut dintr-o însoțire nerecunoscută, este destinat cel mult să ajungă la casa milei publice, acolo unde sînt crescute semintele cele rele, semintele plăcerii, pe scurt, ale trădării și rușinii. O rugă tainică s-ar împlini ca acest copil să facă parte din lotul de o sută de mii de copii ce mor în fiecare an, din lipsă de îngrijire, de hrană sau din blestemul Domnului! Acest copil n-ar avea nume. Ar fi copilul străzii și al păcatului și ar trebui să îndure nenumăratele stări ale nefericirii.

La ieșirea din fiecare oraș ar trebui prevăzut un iaz destul de adînc pentru a primi trupurile acestor prunci ai greșelii. L-ar numi iazul eliberării. Mamele ar veni acolo cu precădere noaptea, ar lega de gîtul progenerurii o piatră pe care o mîină binefăcătoare le-ar oferi-o și, cu un ultim suspin, ar lepăda copilul pe care mîini ascunse, poate sub apă, l-ar trage la fund pînă la înec. Toate astea ar fi făcute în văzul și cu știința tuturor, dar ar fi indecent, ar fi interzis să se vorbească, ba chiar să se evoce fie și prin aluzii, subiectul.

Violența țării mele se găsește și în acești ochi închiși, în aceste priviri ocolite, în aceste tăceri alcătuite mai mult din resemnare decît din indiferență.

Acum sînt o femeie singură. O femeie bătrînă și singură. La cei douăzeci și cinci de ani împliniți, consider că bătrînețea mea are cel puțin o jumătate de secol. Două vieți cu două percepții și două chipuri dar cu aceleași vise, aceeași profundă singurătate. Nu gîndesc că sînt nevino-vată. Cred chiar că am devenit periculoasă. Nu mai am nimic de pierdut și am atîtea stricăciuni de reparat...

Îmi bănuî capacitatea de furie, mînie și ură destruc-tivă. Nimic nu mă mai reține, mi-e chiar teamă de ceea ce voi întreprinde, mi-e frică pentru că nu știu exact ce urmează să fac, dar sînt hotărîtă s-o fac.

Aș fi putut efectiv să rămân închisă în această cușcă unde dau ordine și de unde dirijez afacerile familiei. Aș fi putut să mă mulțumesc cu statutul de bărbat puternic aproape invizibil. Aș fi construit chiar o încăpere și mai sus ca să văd mai bine orașul. Dar viața mea, nopțile mele, respirația mea, dorințele mele, nevoile mele, ar fi fost condamnate. De atunci am oroare de deșert, de insula pustie, de căsuța izolată în pădure. Vreau să plec, să văd oamenii, să respir duhurile acestei țări ca și miresmele fructelor și ale plantelor ei. Să ies, să fiu îmbrîncită, să fiu în mulțime și să simt că o mînă de bărbat îmi mîngîie stîngaci fesele. Pentru multe femei, e foarte neplăcut. Le înțeleg. Pentru mine, asta ar fi prima mînă anonimă care s-ar pune pe fundul sau pe șoldurile mele. Nu m-aș întoarce, ca să nu văd ce chip poartă această mînă. Dacă l-aș vedea, aș fi probabil îngrozită. Dar proastele maniere, gesturile vulgare pot avea uneori un strop de poezie, exact ce trebuie ca să nu te înfurii. O mică atingere care n-ar dezminți erotismul acestui popor. Mai ales călătorii europeni au simțit și au evocat mai bine acest erotism, în pictură ca și în literatură, chiar dacă în spatele tuturor acestor lucruri un grăunte de superioritate albă le călăuzea pașii.

Știu că se vorbește mai mult despre sex decît despre erotism, iar dragostea, o înecăm într-o asemenea nostalgie languroasă încît te poate dezgusta pentru totodeauana.

Înțeleg acum pentru ce tata nu mă lăsa să ies; își lua măsuri ca să sporească misterul din jurul existenței mele. La un moment dat și-a pierdut încrederea în mine. L-aș fi putut trăda, de exemplu, să ies complet goală. S-ar fi spus: «E-o nebună!» Oamenii m-ar fi acoperit și m-ar fi adus acasă. Mă bîntuia această idee. Dar la ce bun un scandal? Tata era bolnav. Mama, închisă în tăcerea ei. Surorile mele trăiau într-o mediocritate într-adevăr lipsită de griji. Și eu sufeream. Devenisem prizoniera destinului meu.

După moartea părinților, avui sentimentul unei eliberări, al unei noi libertăți. Nimic nu mă mai reținea în această casă. Puteam în sfîrșit să plec și să nu mă mai întorc.

Am ajuns să doresc amnezia, sau să-mi ard amintirile una după alta sau, în fine, să le adun ca pe-o grămadă de lemne moarte, să le înșir pe-un fir transparent, sau, mai bine, să le înfășor într-o pânză de păianjen și să mă descolorosesc de ele părăsindu-le la piață. Să le vînd pentru puțină uitare, pentru un dram de pace și de liniște. Dacă nimeni nu le vrea, să le las de izbeliște ca pe niște bagaje rătăcite. Mă imaginam pe cale să le laud bogăția, curiozitatea, raritatea ca și ciudățenia. De fapt, nu mă vedeam bine în această piață a memoriilor care se dau, se schimbă și se desfac în praf sau fum. Ar fi fost prea ușor.

Să ies, să înaintez cu capul pe spate, să privesc cerul, să surprind la sfîrșitul zilei un răsărit de astru, drumul vreunei stele și să nu mă mai gîndesc. Să aleg o oră discretă, un drum secret, o lumină blîndă, un peisaj în care oameni iubitori, fără trecut, fără istorie, stau așezați ca în miniaturile persane unde totul pare minunat și în afara timpului. Ah! dacă aș putea depăși acest gard viu plin de țepi; acest adevărat zid mobil care mă întrece și-mi barează drumul, dacă l-aș putea străbate chiar cu prețul cîtorva răni, și să mă duc să iau loc în această miniatură din secolul XI; mîini de înger m-ar lăsa pe-acest prețios covor în tăcere, fără să-l deranjeze pe bătrînul povestitor, un înțelept care practică iubirea cu o mare delicatețe. Îl văd mîngîind coapsele unei fete, fericită să i se dăruie lui, fără teamă, fără violență, cu prietenie și pudoare...

Au fost scrise atîtea cărți despre trup, plăceri, parfumuri, tandrețe, duioșia iubirii între bărbat și femeie în Islam..., cărți vechi, pe care nimeni nu le mai citește azi. Unde a dispărut spiritul acestei poezii? Să ies și să uit. Să merg spre locuri retrase din timp. Și să aștept. Înainte nu așteptam nimic sau, mai degrabă, viața mea era orînduită după strategia tatălui. Acumulam lucrurile fără să trebuiască să aștept. Azi voi avea răgaz pentru așteptare. Nu contează ce sau pe cine. Voi ști că așteptarea poate fi o ceremonie, o încîntare, și că voi face să țîșnească din depărtare un chip sau o mînă; le voi mîngîia, așezată în fața orizontului care-și schimbă linia și culorile, le voi

privi plecînd; îmi vor fi dat astfel dorința să mor încet în fața acestui cer care se îndepărtează...”

Iată, prieteni, cum s-a stins personajul nostru: cu fața la cer, în preajma mării, înconjurat de imagini, în blîndețea cuvîntelor pe care le scria, în tandrețea gîndurilor la care jinduia... Cred că nu și-a păstrat niciodată camera de deasupra terasei din casa cea mare. Aici s-a lăsat în voia morții, în mijlocul vechilor manuscrise arabe și persane despre iubire, înecat în chemarea dorinței închipuite și netrăite. Ziua își zăvora ușa. Noaptea dormea pe terasă și vorbea cu aștrii. Nu-i păsa de trupul lui. L-a lăsat să se stingă. Voia să învingă timpul. Cred că a reușit în ultimele clipe ale vieții, cînd a atins treapta superioară a contemplării. Cred că a cunoscut voluptatea născută din această beatitudine împlinită în fața cerului înstelat. Trebuie că a murit într-o mare blîndețe. Ochii fixați pe acest orizont îndepărtat trebuiau să rezume îndelunga suferință sau măcar eroare care a fost viața lui (ceea ce vă voi citi nu figurează în manuscris, e născocirea mea):

„Am plecat în vîrfurile picioarelor. Nu voiam să atîrn greu în cazul în care îngerii ar veni, așa cum se spune în Coran, să mă poarte pînă la cer. Mi-am golit trupul și mi-am incendiat memoria. M-am născut într-un fast și o bucurie confecționate. Plec în tăcere. Am fost, cum spune poetul, «ultimul și cel mai singur dintre oameni, lipsit de iubire și prietenie și, din această cauză, mult inferior celui mai imperfect dintre animale». Am fost o greșală și n-am cunoscut din viață decît măștile și minciunile...”

O lungă tăcere urmă povestirii lui Amar. Salem și Fatuma păreau convinși; se priviră fără să spună nimic. La un moment dat, Salem, jenat, încercă să justifice propria versiune a poveștii;

— Acest personaj e o violență în sine; destinul lui, viața lui țin de domeniul irealului. De altfel, nici nu le poți explica printr-o piruetă psihologică. Ca să mă exprim brutal, veți fi de acord, că Ahmed nu-i o greșală a naturii, ci o deviere socială... În sfîrșit, vreau să spun că

mai ales nu e o ființă atrasă de același sex. Anulată în propriile-i dorințe, cred că numai o mare violență – o sinucidere scăldată în sânge – ar putea pune capăt acestei povești...

— Ai citit prea multe cărți, spuse Amar; asta-i o explicație de intelectual. Dar te întreb eu: această istorie neterminată, prin ce ne-a putut interesa în asemenea măsură pe noi ceilalți, cei descumpăniți și dezabuzăți? Înțeleg că tu, fiu de sclavă, ți-ai petrecut viața înlăturînd această urmă. Ai studiat singur, ai studiat mult, chiar cam prea mult. Și apoi, ai fi vrut să știi ce este aia o viață liberă cînd ai douăzeci de ani... Or, la această vîrstă, părinții tăi munceau pe brînci ca să te scutească de suferința pe care o îndurau ei. Dar eu, care sînt un bătrîn institutor pensionat, scîrbit de această țară sau, mai exact, de cei care o maltratează și o desfigurează, mă întreb ce m-a pasionat în această poveste. Cred că întîi de toate aspectul enigmatic, apoi cred că societatea noastră e foarte dură, dar este o asemenea violență în raporturile noastre încît o poveste nebună, precum povestea acestui bărbat cu trup de femeie, e un mod de a împinge această violență foarte departe, la limita ei. Sîntem intrigați de țara care se exprimă așa... iar tu, Fatuma, nu zici nimic... Care-i punctul tău de vedere?...

— Da, nu zic nimic, pentru că în această țară femeia a deprins obiceiul să tacă; sau dacă nu, ia cuvîntul cu forța. Azi sînt bătrînă, de aceea sînt cu voi. Acum treizeci de ani, sau dacă aș avea treizeci de ani, credeți că aș fi cu voi aici în cafenea? Sînt liberă pentru că sînt bătrînă și zbîrcită. Am dreptul la cuvînt pentru că oricum asta n-are importanță. Riscurile sînt minime. Dar și așa, e curios și neobișnuit să mă aflu azi aici și să stau în această cafenea, ascultîndu-vă și vorbindu-vă. De-abia ne cunoaștem. Nu știți nimic despre mine... Dar dacă vă amintiți, eu am avut inițiativa să ne întîlnim în această cafenea după dispariția povestitorului. Eu v-am vorbit prima. N-ați dat atenție. E normal! O bătrînă... Nu-i chiar atît de normal! O bătrînă trebuie să rămînă acasă și să se ocupe de nepoți. Or, eu nu sînt nici mamă, nici bunică. Sînt poate unica fără urmași. Trăiesc singură. Am cîteva rente. Călătoresc. Citesc... Am

învăţat să citesc la şcoală... Eram, probabil, singura fată în toată şcoala... Tata era mîndru de mine... Spunea: „Nu mi-e ruşine că am fete!...”

Fatuma se opri o clipă, îşi acoperi faţa cu o parte a şalului de pe cap, îşi coborî privirea. Nu puteai şti dacă se simţea jenată de ceea ce spunea sau de prezenţa cuiva. Încerca să evite un chip. În faţa cafenelei se oprise un bărbat mic de statură, destul de bine îmbrăcat. Privea cînd la Fatuma, care-şi ţinea capul plecat, cînd spre fundul cafenelei. Veni foarte aproape de masă şi spuse:

— Ei, Hagia! Mă recunoşti? Am fost împreună la Mecca... Sînt Hagi Britel..., pasărea rapidă şi eficientă!...

Amar îl rugă să plece. Omuleţul plecă, mormăind ceva de genul:

— Memoria îmi joacă feste... Şi, totuşi, sînt sigur că-i ea...

Fatuma ridică voalul. Această întîmplare o tulburase. Rămase tăcută, oftă adînc şi apoi spuse:

— În viaţă ar trebui să putem purta două chipuri... Ar fi bine să avem măcar unul de schimb... Sau, şi mai bine, să nu ai deloc chip... Să fim numai voci... Oarecum ca orbii... Bine, prieteni, vă invit să veniţi mîine la mine ca să vă ofer sfîrşitul poveştii noastre... Locuiesc într-o cameră la orfelinat... Vă aştept la ceasul asfinţitului... Veniţi chiar înainte de asfinţit, veţi vedea ce frumos e cerul privit din camera mea...

16

FATUMA

Oameni! Pietatea pe care-o îndrăgesc şi-o caut e pietatea memoriei. O apreciez pentru că nu pune probleme. Ştiu că aveţi această calitate. Aşadar, am să vă potolesc curiozitatea, venind în întîmpinarea întrebărilor voastre. Aşezaţi-vă pe pămînt, cu spatele la perete şi cu faţa spre

munte. O întindere de nori ascunde culmile. De îndată culorile se vor amesteca încet cu norii. Voi da un spectacol pentru ochiul și pentru spiritul ce știu să aștepte.

Cum spune poetul: „Nu poți uita timpul decât folosindu-te de el!“... Înainte, timpul mă folosea și sfârșeam prin a uita de mine. Trupul meu, sufletul meu, incendiul pe care-l puteam provoca, aurora în care mă refugiam, toate acestea îmi erau indiferente. Totul tăcea în jurul meu: apa, izvorul, luna, strada.

Vin de departe, de foarte departe, am umblat pe căi fără sfârșit; am străbătut ținuturi înghețate; am traversat spații imense, populate de umbre și de corturi năruite. Țări și secole mi-au trecut prin fața privirilor. Picioarele mele încă-mi mai amintesc. Am amintirea în tălpile picioarelor. Oare eu înaintam ori pământul se mișca sub picioarele mele? De unde să știu? Toate, aceste călătorii, aceste nopți fără auroră, fără zori, le-am făurit într-o cameră înaltă, strîmtă, circulară. O cameră pe terasă. Terasa era pe-o colină iar colina era pictată pe-o țesătură de mătase de un roșu șters. Mă instalasem pe înălțimi, cu ferestrele și cu ușa închise. Nu aveam nevoie de lumină. Și mă simțeam mai liberă în întuneric. Mi-am organizat călătoriile pornind de la crîmpeie din povestirile marilor călători. Dacă aș fi fost bărbat aș fi spus: „Eu sînt Ibn Batuta!“ dar nu sînt decât o femeie și locuiesc într-o odaie la înălțimea unui mormînt suspendat.

M-am dus la Mecca mai mult din curiozitate decât din credință. M-am înecat în acea hoardă în alb. Eram dedesubt, îmbrăcată, strivită. Între odaia mea pustie și marea moschee nu era mare diferență. Nici un moment nu mi-am pierdut conștiința. Dimpotrivă, totul mă readuse la mine și la micul meu univers unde amintirile mă devorau și mă epuizau. Era strict interzis să părăsești pelerinajul înainte de sfârșit. Nu mai puteam. Pierdusem urma olarului, cel ce trebuia să-mi vegheze și să-mi protejeze virtutea. Pentru prima dată am vrut să termin. Moartea contează atît de puțin în acel loc... Îmi spuneam că-i mai ușor să mori călcată de această mulțime și să fii apoi aruncată în zilnica groapă comună... Purtam în mine, în pieptul meu, ceva

pus, ceva depus de mâini familiare, reținusem un țipăt lung și dureros, știam că nu-mi aparține; aveam intuiția că-mi revenea hotărîrea de a scoate acest țipăt, un țipăt ce-ar zgudui trupul compact al acestei mulțimi de credincioși, ar face să vibreze munții ce înconjoară locurile sfinte, un țipăt care închis aici în cutia mea toracică, era al unei femei. Nevoia de a-l da la iveală și de a-l expulza din trupul meu devenea urgentă pe măsură ce mulțimea în care mă aflam creștea. Știam, tot din intuiție, că o femeie îl depusese în mine cu o clipă înainte de-a muri. Era tânără și bolnavă. Suferea poate de astm – nu sînt sigură de asta – poate de epilepsie. În orice caz, trebuia să fi ajuns la locurile de rugăciune și de reculegere pentru a avea dorința să sfîșii cerul cu un țipăt profund ai cărui gemeni îi posedam, dar nu și motivele. Brusc m-am simțit în stare să despiciu cu acest strigăt mulțimea și cerul, făcînd astfel dreptate celei absente, ființei bolnave care a trăit puțin și, mai ales, greșit... Apoi m-am întrebat: de ce și-a găsit acest țipăt refugiul în mine și nu într-un bărbat, de exemplu? O voce lăuntrică îmi răspunse că acest țipăt trebuia să se adăpostească într-un piept de bărbat, dar s-a produs o greșală, sau tînăra femeie a preferat mai degrabă să-l ofere unei femei capabile să resimtă aceeași suferință, aceeași durere ca ea. Țipînd, ea ar ști de care parte a nopții se află moartea, ghemuită într-un colț abia luminat. Am înaintat prin mulțime, cu pieptul umflat, grea de acest strigăt; știam că împingîndu-l din răspuțeri aș fi reușit să-l expulzez din trup, să mă ușurez și, astfel, s-o ușurez și pe ființa care mi-l încredințase. Asta era moartea la care visam. O dată ce pelerinii s-au împrăștiat n-am mai simțit nevoia să strig. Nu mai eram sub acea tensiune care mă propulsa înainte. Am părăsit Mecca fără nici un regret și m-am imbarcat pe primul vapor. Îmi plăcea călătoria cu vaporul. Să fii pe ocean, departe de toate legăturile, să nu știi direcția rutei, să fii suspendat, fără trecut, fără viitor, să exiști doar în clipa de față, înconjurată de această imensitate albastră, să privești noaptea învelișul subțire al cerului sub care se furișează atîtea stele; să te simți sub influența blîndă a unui sentiment orb care, lin, propune o

melodie, ceva între melancolie și bucurie lăuntrică... Asta-mi plăcea... și acest vapor m-a împăcat cu nopțile întrerupte de tăcere...

Acest pelerinaj, chiar adus la bun sfârșit mă eliberase: revenită în patrie, nu m-am întors acasă. Nu simțeam nevoia să regăsesc acea veche casă în ruină în care supraviețuia, în condiții de suferință intermitentă, restul familiei mele. Mi-am părăsit fără regret camera și cărțile. Noptile dormeam într-o moschee. Ghemuită în djellaba, cu gluga trasă peste față, puteam trece drept bărbat, un muntean eșuat în oraș. Atunci mi-a venit ideea să mă deghizez în bărbat. Nu trebuia mare lucru, doar să organizeze aparențele. Când eram tânără și nesupusă mă amuzam să-mi transform înfățișarea. Întotdeauna am fost subțire, ceea ce ușura jocul. Era o experiență atât de extraordinară să treci de la o stare la alta. În cazul meu trebuia să-mi schimb înfățișarea, să schimb chipul în același trup și să-mi placă să port această mască încât să profit din plin.

Iar apoi totul s-a oprit, încremenit: clipa deveni o cameră, camera deveni o zi însorită, timpul o carapace veche uitată în această cutie de carton, în cutie sînt vechi pantofi desperecheați; o mîină de cuie noi, o mașină de cusut Singer care se-nvîrte singură, o mînușă de aviator luată de la un mort, un păianjen fixat pe fundul cutiei, o lamă de ras Minora, un ochi de sticlă și, desigur, inevitabila oglindă ruginită care s-a descotorosit de toate imaginile, de altfel toate obiectele din cutie sînt ale propriei și unicei sale imaginații, de cînd s-a stins, de cînd a devenit o simplă bucată de sticlă, nu mai oferă obiecte, s-a golit în timpul unei îndelungi absențe... Acum știu, cheia poveștii noastre se află printre lucruri vechi... Nu îndrăznesc să scotocesc de teamă să nu-mi prind mîinile în mandibulele mecanice care, în ciuda ruginei, încă funcționează..., ele nu provin din oglindă ci din dublura ei..., am uitat să vă vorbesc despre el, de fapt n-am uitat, ci din superstiție..., cu atât mai rău... Nu vom ieși din această încăpere fără să găsim cheia, și pentru asta trebuie să evocăm fie și numai printr-o aluzie dublul oglinzii... Nu-l căutați cu privirea; nu-i în această cameră, în orice caz,

nu-i vizibil. E o grădină liniștită cu oleandri, cu pietre netede care captează și păstrează lumina, și această grădină e împietrită, suspendată, ascunsă, drumul către ea e secret, existența ei nu-i cunoscută decît de foarte puține persoane, cele ce-s familiarizate cu eternitatea, așezate acolo jos pe-o lespede ce păstrează ziua intactă, oprită în privirea lor; ele dețin firul începutului și al sfîrșitului; lespedeauă închide intrarea în grădină, grădina dă spre mare, și marea înghite și duce cu ea toate poveștile ce se nasc și mor printre florile și rădăcinile plantelor..., cît dîspre zi, ea a reținut în spațiul ei vara și iarna, ele s-au amestecat acolo în aceeași lumină...

Astfel am deprins să exist în vis și să-mi fac din viață o poveste pe de-a-ntregul inventată, o poveste ce-și aminteste despre ceea ce s-a petrecut cu adevărat. Oare din plictiseală, din oboseală ne dăm o altă viață pusă pe trup ca o djellaba miraculoasă, un costum magic, o mantie, țesătură a cerului, împodobită cu stele, culori și lumină?

De cînd cu reclusiunea mea, asist, mută și neclintită, la mutarea țării mele: oamenii și Istoria, cîmpiile și munții, preeriile și chiar cerul. Rămîn femeile și copiii. S-ar zice că rămîn să păzească țara, dar nu păzesc nimic. Pleacă și vin, se zbat, se descurcă. Cei care au fost alungați de la sate de secetă și inundații hoinăresc prin orașe. Cerșesc. Sînt alungați, umiliți și continuă să cerșească. Smulg și ei ce pot. Copii... mor mulți, prea mulți... De aceea oamenii fac mereu alții... nașterea unui băiat e un rău mai mic... Nașterea unei fete e o calamitate, o nefericire depusă într-o doară pe drumul pe care trece moartea la sfîrșit de zi... Oh! nu vă spun nimic nou. Povestea mea e veche..., datează de dinainte de Islam... Cuvîntul meu nu are destulă greutate... Sînt doar o femeie, nu mai am lacrimi. M-au învățat din timp că o femeie care plînge e o femeie pierdută... Am dobîndit voința de a nu fi niciodată o femeie care plînge. Am trăit în iluzia altui trup, cu îmbrăcămintea și emoțiile altcuiva. Am înșelat pe toată lumea pînă în ziua cînd mi-am dat seama că mă înșelam pe mine însămi. Atunci am început să privesc în jurul meu și ce am văzut m-a șocat profund, m-a tulburat. Cum am

putut trăi astfel, într-o cușcă de sticlă, în minciună, în dispreț față de ceilalți? Nu poți trece de la o viață la alta doar sărind peste o pasarelă. Cît despre mine, trebuia să mă descotorosesc de ceea ce am fost, să intru în uitare și să șterg toate urmele. Ocazia s-a nîmplat să-mi fie dată de copii, puștii mahalalelor, dați afară din școli, fără lucru, fără acoperiș, fără viitor, fără speranță. Ieșiseră pe străzi, la început cu mîinile goale, apoi cu mîinile pline de pietre, cerînd pîine. Urlau lozinci de orice fel... Nu-și mai puteau stăpîni violența..., femeii și bărbați fără lucru li s-au alăturat. Eram pe stradă, și nu știam ce să cred..., nu aveam motiv să manifestez alături de ei. Nu cunoscusem niciodată foamea. Armata a tras în mulțime. M-am trezit amestecată cu puștani aproape din întîmplare. Eram cu ei în fața forțelor de ordine. În acea zi am cunoscut frica și ura. Torul s-a răsturnat pe dată. Am primit un glonte în umăr, niște femei ce pîndeau la poarta casei lor să încurajeze manifestanții m-au luat repede și m-au ascuns la ele. Intrînd în acea casă de oameni sărmani, adăpostită de femei ai căror copii probabil că erau în mulțime, am încercat o emoție atît de puternică încît am uitat durerea provocată de rană. S-au ocupat de mine cu pricepere și blîndețe. De atunci, mă numesc Fatuma. M-au ținut mult timp la ele. Poliția îi căuta pretutindeni pe răniți ca să-i aresteze. Păzea pînă și cimitirul. Ideea era să se curețe țara de sîmînța rea pentru a preîntîmpina noi rebeliuni. Vai! țara n-a fost curățată cu-adevărat..., alte rebeliuni mai sînge-roase, au avut loc cincisprezece și douăzeci de ani mai tîrziu...

Între timp am pierdut caietul gros căruia i-am încredințat istoria mea. Am încercat să-l reconstitui dar zadarnic; așadar, am pornit în căutarea poveștii vieții mele anterioare. Urmarea o cunoașteți. Mărturisesc că mi-a făcut plăcere să-l ascult pe povestitor, apoi pe voi. Am avut astfel privilegiul, după douăzeci de ani, să-mi re trăiesc unele etape ale vieții. Acum sînt tare obosită. Vă rog să mă lăsați. După cum vedeți, sînt bătrînă dar nu sînt foarte în vîrstă. Nu-i un lucru obișnuit să fii purtătorul a două vieți. Mi-e teamă să nu mă încurc, să

nu pierd firul prezentului și să nu fiu închisă în acea celebră grădină luminoasă de unde nici un cuvânt nu trebuie să răzbată.

17

TRUBADURUL ORB

„Taina e sfântă dar pentru asta nu mai puțin ridicolă.“

Omul care vorbea astfel era orb. Nu se vedea nici un baston. Numai mîna lui pusă pe umărul unui adolescent. Îmbrăcat într-un costum de culoare închisă, înalt și slab, veni și se așeză la masa celor doi bărbați care se mai gîndeau încă la istoria Fatumei. Nimeni nu-l invitase. Se scuză, își potrive ochelarii negri, dădu o monedă însoțitorului său ca să se ducă să se distreze, apoi se întoarse spre femeie și-i spuse:

— E-adevărat! Taina e sfântă dar, cînd devine ridicolă, e mai bine să te lepezi de ea..., Și-apoi mă veți întreba fără-ndoială cine sînt, cine m-a trimis și pentru ce intru astfel în povestea dumneavoastră... aveți dreptate. Am să vă explic. Nu... Să știți numai că mi-am petrecut viața falsificînd sau modificînd istoriile altora... Ce contează de unde vin și n-aș ști să vă spun dacă primii mei pași s-au imprimat în noroiul malului dinspre răsărit sau al malului dinspre apus al fluviului. Îmi place să-mi inventez amintirile. Asta depinde de chipul interlocutorului. Astfel, există chipuri pe care apare un suflet și altele pe care nu apare decît o mască de piele omenească ridată și fără nimic dinapoia ei. Mărturisesc că, de cînd am orbit, am încredere în intuițiile mele. Călătoresc mult. Înainte nu făceam altceva decît să observ, să privesc, să scrutez și să-mi însemn în minte. Acum refac aceleași călătorii. Ascult. Ciulesc urechea și aflu o mulțime de lucruri. E ciudat cum funcționează urechea. Am impresia că ea ne informează mai mult și mai bine asupra stării de lucruri.

Mi se întâmplă să ating fețe pentru a desluși pe ele trăsăturile sufletului. Am frecventat mulți poeți și povestitori. Am strîns cărțile lor, le-am rînduit și le-am adăpostit. Mi-am instalat chiar un pat în locul unde lucrez. Am vegheat zi și noapte. Dormeam înconjurat de toate aceste opere cărora le-am fost prieten vigilent, confident și tot pe-atît și trădător.

Vin de departe, dintr-un alt veac, vărsat într-o poveste printr-o altă poveste, și istoria voastră, căci nu este o traducere a realității, mă interesează. O iau așa cum e, artificială și dureroasă. Cînd eram tînăr, îmi era rușine că sînt numai un om care iubește cărțile și nu un om de acțiune. Atunci am inventat împreună cu sora mea povești în care trebuia mereu să lupt împotriva fantomelor și treceam ușor de la o poveste la alta fără să-mi pese vreodată de realitate. Așa se face că azi mă găsesc ca un obiect depus în istoria voastră despre care nu știu nimic. Am fost expulzat – cuvîntul poate-i tare – dintr-o poveste pe care cineva mi-o șoptea la ureche de parcă-aș fi fost un muribund căruia trebuie să-i spui lucruri poetice sau ironice ca să-l ajuți să plece. Cînd citesc o carte, mă instalez în ea. E meteahna mea. V-am spus adineaori că am fost un falsificator, sînt biograful greșelii și-al minciunii. Nu știu ce mîini m-au împins pînă la voi. Cred că cele ale povestitorului vostru care trebuie să fie un contrabandist, un traficant de vorbe. Ca să vă ajut, vă spun de unde vin, și vă ofer ultimele fraze ale poveștii pe care am trăit-o, și de aici poate că vom putea dezlega enigma care v-a adunat laolaltă:

„Într-un revărsat de zori lipsit de păsări, magicianul văzu topindu-se pe ziduri incendiul concentric. O clipă se gîndi să se refugieze în ape, dar înțelese de-ndată că moartea venea să-i încununeze bătrînețea și să-l absolve de truda lui. Păși pe limbile de foc. Ele nu-i mușcau carnea, îl mîngîiau și-l scaldau fără să-l ardă sau să-l mistuie. Cu ușurare, umilintă și groază, înțelese că și el are o aparență, că un altul tocmai îl visa.“

Eu sînt acest altul care a traversat o țară pe o pasarelă ce unește două vise. E-o țară, un fluviu sau un deșert? Cum am putea ști? În această zi de aprilie 1957 ne aflăm la Marrakech, într-o cafenea; sala din fund servește pentru depozitarea sacilor cu măslina proaspete. Sîntem lîngă o autogară. Miroase a benzină. Cerșetori de toate vîrstele roiesc în jurul nostru. Îi simt și mai triști ca ieri. Chemarea la rugăciune, venită dintr-o mică moschee așezată la mai puțin de o sută cincizeci de metri în sînga mea, nu-i face să se miște. Și pentru ce s-ar grăbi la moschee? Îi înțeleg dar nu pot face nimic pentru ei. Mult timp, călătorind prin țări sărace, am avut conștiința încărcată. Am sfîrșit prin a mă obișnui și chiar a nu mai fi sensibil. Sîntem deci la Marrakech, în inima Buenos Airesului ale cărui străzi, am spus odată, „sînt ca adîncurile inimii mele“, și aceste străzi îmi amintesc foarte bine de mine.

Am venit, purtător al unui mesaj. Într-o zi s-a prezentat la mine o femeie, probabil arabă, în orice caz de cultură islamică, recomandată, pare-mi-se, de un prieten de la care nu mai aveam vești de multă vreme. Pe atunci încă nu eram orb; vederea îmi slăbise însă și totul îmi apărea neclar și hașurat. Nu pot descrie chipul acestei femei. Știu că era subțire și purta o rochie lungă. Dar ceea ce îmi amintesc foarte bine și m-a izbit e vocea ei. Rareori am auzit o voce atît de gravă și pițigăiată, în același timp. Vocea unui bărbat care a suferit o operație pe coardele vocale? Vocea unei femei rănite de viață? Vocea unui castrat îmbătrînit înainte de vreme? Mi se părea că auzisem deja această voce într-una din cărțile pe care le citisem. Era, cred, într-una din poveștile din *O mie și una de nopți*, povestea acelei slujnice pe nume Tawaddud care, ca să-și salveze stăpînul de la dezastru, îi propune să apară în fața califului Harun Al-Rașid și să răspundă la întrebările cele mai grele ale unor înțelepți – ea fiind înzestrată cu o cunoaștere universală –, ceea ce i-ar permite proprietarului ei, în caz de reușită, s-o vîndă califului pentru zece mii de dinari. Bineînțeles că a ieșit victorioasă din încercare. Harun Al-Rașid i-a primit pe Tawaddud și pe stăpînul ei la curtea sa și le-a dăruit mai multe mii de dinari.

E o povestire despre cunoaștere și memorie. Mi-a plăcut această poveste pentru că eram eu însumi sedus de știința acestei slujnice și gelos pe rigoarea și finețea ei.

Acum sînt aproape sigur: femeia care m-a vizitat avea glasul lui Tawaddud. Și cu toate acestea le separau secole! Slujnica nu avea nici paisprezece ani, femeia era mai vîrstnică. Dar totul nu-i decît coincidență și hazard. Am uitat ce mi-a spus. De fapt, n-o ascultam ci-i auzeam vocea. Cînd și-a dat seama că nu eram atent la ce spunea, scotoci într-un buzunar interior, scoase o monedă și mi-o întinse. Gestul mă tulbură. Îmi cunoștea deci pasiunea pentru monedele vechi. Pipăii piesa. Era un batten de cincizeci de centime, moneda rară care a circulat pentru puțin timp în Egipt pînă către anii 1852. Batten-ul pe care-l aveam în mîină era foarte uzat. Am încercat să reconstitui cu degetele efigiile gravate pe față și pe revers. Data de emisie, 1851, era în cifre indiene. N-am înțeles niciodată de ce arabii au renunțat la propriile lor cifre, lăsate lumii întregi, ca să adopte aceste hieroglife indiene unde 2 este inversul lui 6, 8, un șapte răsturnat, 5 e un zero iar zero e un punct obișnuit! Pe față o figură de bărbat cu o mustață subțire, păr lung și ochi destul de mari. Pe revers același desen numai că bărbatul e fără mustață și are un aspect de femeie. Am aflat mai tîrziu că moneda fusese bătută de tatăl celor doi gemeni, un băiat și o fată, pe care îi iubea nebunește. Era un om puternic, un mare feudal, proprietar de pămînturi și conducător politic. De fapt această monedă nu era oficială. O fabricase pentru plăcerea lui, nu circula decît în interiorul domeniului.

În 1929 am avut la Buenos Aires o monedă curentă de douăzeci de centime numită zahir. Știți bine ce înseamnă acest cuvînt: ceea ce e aparent, vizibilul. Este contrariul batten-ului, care semnifică interiorul, ceea ce e îngropat în pîntece. Nu-i aceasta taina? Dar ce-i curios, e că moneda cu cele două figuri asemănătoare răpea secretului o parte din mister. Eu știu, pentru că mi-am și notat și în scris, că Zahir este fundul unui puț în Tetuan, cum ar fi, după Zotenberg, o vîină în marmura unuia din cei o mie două sute de pilaștri ai moscheei de la Cordoba. Batten-ul avea

sens numai pentru că mi-l dăduse o mînă străină. Era un fel de parolă între membrii aceleiași secte. Or, eu nu aparțineam nici unei secte și nu înțelegeam ce voia să semnifice acest gest.

Am luat o lupă și am început să caut un semn distinctiv ce-ar fi putut fi gravat pe una din fețele monedei. Am descoperit o cruce dar probabil că era o lucrare a întîmplării și a timpului.

Femeia mă observa în tăcere. Am invitat-o să ia loc pe o veche canapea de piele. Era tare subțirică, ghemuită-n sine însăși în adîncul fotoliului. Cînd ochii nu-i erau ațintiți pe mîinile mele care palpau moneda, făceau ocolul camerei tapisate cu cărți. S-ar fi zis că număra lucrurile și am observat cum capul îi urma deplasarea privirii. La un moment dat, se ridică și se apropie încet de raftul din fund de unde scoase un Coran în manuscris pe care un ministru copt al regelui Faruk mi-l oferise în timpul unei vizite la Universitatea Al Azhar din Cairo.

Ținuta ei avea ceva fragil, stîngaci și grațios în același timp. Se întoarse către mine și-mi spuse într-o spaniolă aproximativă: Ce faceți cu un manuscris în arabă? I-am răspuns că-mi place scrisul arab, caligrafia și miniaturile persane. I-am povestit chiar că mă duc măcar o dată pe an la Cordoba ca să am nostalgia fericitei Andaluzii. I-am mai spus că toate traducerile Coranului pe care le citisem îmi dăduseră o puternică intuiție că textul arab trebuie să fie sublim. Ea aprobă din cap și începu să citească încet cîteva versete. Era o șoaptă între cîntec și bocet. Am lăsat-o așa, cufundată în carte, cu beatitudinea și pasiunea ființei ce găsise ceea ce căuta de mult timp. Am avut un moment ideea să-i dau să asculte o înregistrare a șeicului Abdessamad psalmodiind a IX-a Surată, „Revenirea din greșeală sau Imunitatea“, dar am renunțat.

Ciudată situație! S-ar fi zis că eram, într-o carte, unul din acele personaje pitorești care apar în mijlocul unei relatări ca să-l neliniștească pe cititor; poate eram o carte dintre miile înghesuite unele într-altele în această bibliotecă unde veneam odinioară să lucrez. Și, apoi, o carte, cel puțin așa cum o concep eu, e un labirint gîndit înadins să

pună în încurcătură oamenii, cu intenția să-i piardă și să-i readucă la dimensiunile strâmte ale ambițiilor lor.

Așadar, m-am trezit, în acea după-amiază de iunie a anului 1961, închis în biblioteca mea cu o femeie misterioasă, ținând între degete o monedă veche care nici măcar nu fusese folosită. În clipa crepusculului, cerul se-ncărcă de-un mov cu tente gălbui și albicioase. Am avut sentimentul că acesta era chipul morții fericite Nu-mi era teamă. Știam de-acum că moartea sau aluzia ei fac omul prețios și patetic. O întâlnisem în cărți și în somn. Am închis ochii și acolo am văzut ca o străfulgerare chipul unui om chinuit; în mintea mea, acesta nu putea fi decât tatăl femeii care citea Coranul în biblioteca mea... După această viziune, n-am mai fost același, am simțit că întreg trupul meu intră într-un angrenaj, care nu-mi plăcea, deși aș fi preferat să conduc chiar eu operațiile. Mă simțeam manevrat și imaginația mea trebuia doar să-și urmeze firul fără să intervină. Mi-am spus, tot inventînd povești cu oameni vii care de fapt sînt morți și pe care-i arunc pe poteci care se bifurcă sau în locuințe fără mobile, pline de nisip, tot făcînd pe savantul naiv, iată-mă închis în această încăpere cu un personaj sau mai degrabă o enigmă, două chipuri ale aceleiași ființe, complet împotmolit într-o poveste neterminată, o poveste despre ambiguitate și fugă! Am rămas așezat, jucîndu-mi viața pe batten-ul azvîrlit în aer: cap sau pajură? O voce lăuntrică îmi spunea cu exact atîta ironie cîtă era nevoie: „Soarele dimineții strălucea pe sabia de bronz, care nu mai avea nici o urmă de sînge. Ai crede? Bătrînul de-abia, de-abia de se apăruse“.

Eram acest bătrîn, prizonier al unui personaj pe care l-aș fi putut modela dacă aș fi zăbovit un pic mai mult în Maroc sau Egipt. Așadar, trebuie să-l ascult. Femeia închise Coranul, îl puse pe masa ce ne despărțea. Cartea Sfîntă așezată astfel între noi trebuia să împiedice minciuna. În orice caz, nu se afla acolo din întîmplare. Femeia îmi întinse mîna ca să recapete moneda. O examinează, o puse pe Coran, apoi, pe un ton neutru, îmi spuse: „Mă opresc pentru o clipă în punctul și locul unde am ajuns, mă lepăd de zorzoane, îmi arunc una cîte una toate

învelișurile, ca o ceapă mă voi curăța în fața dumneavoastră pînă la substanța ultimă, ca să mărturisesc greșeala, rătăcirea și rușinea.“

După o lungă tăcere, uitîndu-se țintă la Coran, reluă: „M-am hotărît să vorbesc azi pentru că în sfîrșit v-am găsit. Sînteți singurul care puteți înțelege pentru ce mă aflu aici, în acest moment. Nu sînt unul din personajele dumneavoastră, aș fi putut să fiu; dar nu în calitate de siluetă umplută cu nisip și cuvinte mă prezint domniei voastre. De mai mulți ani, nu-s decît o rătăcire absurdă. Sînt un trup în goană. Îmi vine chiar să cred că în țara mea sînt căutată pentru omor, uzurpare de identitate, abuz de încredere și furt de moștenire. Nu caut adevărul. Sînt incapabilă să-l recunosc. Nu caut nici dreptatea. E imposibilă. În această Carte există versete care au un rol de lege; ele nu dau dreptate femeii. Nu caut iertarea, căci cei care mi-ar fi putut-o da nu mai sînt. Și, cu toate astea, am nevoie de dreptate, de adevăr și de iertare. Am mers din țară în țară jinduind în secret să mor în uitare și să renasc în lîntoliul unui destin spălat de orice suspiciune. Să fiu în sfîrșit iluminată de ideea acelei morți fericite care are puterea de a mă elibera de tot ce apasă asupra mea ca un veșnic blestem. Am învățat să-mi pun deoparte viața de acele locuri și obiecte ce se sfărîmă de cum le atingi. Am plecat, alungată din trecutul meu de către mine însămi, crezînd că îndepărtîndu-mă de țara mea natală voi găsi uitarea și pacea și că voi merita în sfîrșit mîngîierea. Am părăsit totul: vechea casă, autoritatea pe care eram osîndită s-o exercit asupra familiei, cărțile, minciuna și imensa singurătate ce-mi era impusă. Nu mai puteam simula o viață de care-mi era rușine.“

Vă mărturisesc că, pînă acum, nu am înțeles unde voia să ajungă. Am ascultat-o cu răbdare și curiozitate căci știuse să mă intrige, știuse să trezească în mine o atenție care mă pironea în fotoliu și mă făcea să uit de timp. Înainte de a o primi mă simțeam fără nici un căpătîi. Mă tot învîrtesc fără rost, prin bibliotecă. Eram de-acum în vîrstă și cei mai mulți dintre prietenii mei erau morți. Vederea îmi slăbea tot mai mult. Orbirea era iremediabilă.

Doctorul mă prevenise. Mă pregăteam pentru această singurătate penibilă în care devii dependent. Vizita ei, anunțată prin mai multe scrisori, mă interesa cu atât mai mult cu cât venea recomandată de Stephen Albert, un vechi prieten, mort de mai mult timp. Fusesse misionar la Tientsin. Am considerat demersul amuzant. Ea nu știa că Stephen era mort, nici măcar cine era el cu adevărat. Mi se mai întâmplase să primesc scrisori semnate cu numele unuia dintre personajele mele. La urma urmei, nu inventam nimic. Citeam cărțile și enciclopediile, răsfoiam în dicționare și produceam istorii destul de plauzibile din plăcere dar și ca să alung angoasa timpului care în fiecare zi adâncește un pic groapa noastră comună. Întreaga-mi viață n-am încetat să opun puterea cuvintelor – semnele limbilor orientale caligrafiate ca să-ți dea amețală – forței lumii reale și imaginare, vizibilă și ascunsă. Trebuie să spun că încercam o plăcere mai mare să mă aventurez în vis și invizibil decât în ceea ce-mi apărea violent, fizic, liniștit.

După o lungă tăcere în care femeia a așteptat un răspuns sau o reacție încurajatoare, i-am spus, ca într-un joc, ceva îngrozitor, una din acele fraze de care îmi amintesc căci o scrisesem în 1941: „Cel ce se lansează într-o grozăvie, trebuie să-și imagineze că a și realizat-o, trebuie să-și impună un viitor irevocabil ca trecutul.“ Nu știam că aceste cuvinte aveau s-o doară. O condamnam să persevereze în ființa ei. Nu aveam dreptate. Cu ce drept am pronunțat această sentință? Mie, în izolarea mea, nu prea departe de moarte și în pragul orbirii, înconjurat de straturi de bezne ce înaintau lent ca să-mi retragă defintiv ziua, lumina și soarele ei, de ce-mi plăcea să mă joc cu destinul acestei femei? Trebuia să spun ceva, nu să rămân mut și indiferent. E curios, dar această femeie pe pragul naufragiului trezea în mine amintirea dorinței, și uneori amintirea unei emoții mai violente, mai puternice decât realitatea însăși. Cum să vă spun azi, când m-am reîntors în beznă cu Coranul deschis și o monedă veche? În prezența ei, la mine acasă era mai multă ambiguitate decât în povestea vieții ei. O bănuiam încă mascată, capabilă să joace pe

cele două maluri ale fluviului. Da, această dorință m-a purtat cu treizeci de ani în urma mea sau înaintea mea. În orice caz, m-am simțit propulsat în timp și, cum renunțasem să marchez scurgerea vremii prin repere, mă găseam uneori în situații în care eram cu totul rătăcit. Acesta era labirintul meu personal pe care-mi place să-l numesc „Pavilionul singurătății limpezi“. Am reconstituit mental etapele dorinței pe care o încercasem pentru o femeie care venea să împrumute cărți la bibliotecă. Era foarte subțire, înaltă, fină și grațioasă. Vorbea puțin și citea mult. Am încercat să-i ghicesc caracterul, intimitatea, pasiunile secrete, prin intermediul cărților pe care le lua de la bibliotecă. Îmi amintesc, citise toate traducerile disponibile după *O mie și una de nopți*. Citea Shakespeare în original. Credeam că se pregătește pentru cariera de actriță. Nu știam nimic desprea ea. Într-o zi, ne-am pomenit singuri pe o alee îngustă între două rafturi de cărți. Eram cu spatele unul la celălalt, fiecare căutînd o lucrare în raftul lui. La un moment dat se întoarse spre mine și, printr-o coincidență stranie și fericită, mîinile ni s-au așezat aproape simultan pe aceeași carte: *Don Quijote*. O căutam în taină pentru ea, nu ca s-o determin s-o descopere ci ca să-i cer s-o recitească. Trupurile noastre erau atît de aproape unul de celălalt încît am simțit urcînd în mine valul de căldură pe care timizii îl cunosc bine. Părul ei îmi atinse ușor fața. A durat doar o clipă, dar destul ca să-mi pierd liniștea. Ea a luat cartea și n-am mai revăzut-o niciodată. Mi se întîmplă încă să mă gîndesc la ea și mai ales să re trăiesc acest moment tulburător. Există emoții care te marchează pe viață. Și de atunci, fără să mi-o mărturisesc, caut acest chip, acest trup, această apariție furișă. Acum am pierdut orice speranță s-o regăsesc. Și chiar de-ar fi să se realizeze, aș fi foarte nefericit.

Imaginea acestei femei îmi apare din cînd în cînd într-un vis ce se transformă în coșmar. Ea se apropie încet de mine, părul ei în vînt mă atinge ușor în toate părțile, îmi zîmbește, apoi fuge. Încep să fug după ea și mă trezesc într-o spațioasă casă andaluză cu încăperi dintr-una într-alta, apoi, chiar înainte de-a ieși din casă, și în acest

moment încep neplăcerile, ea se oprește și mă lasă să mă apropiu, când ajung aproape s-o prind, constat că e altcineva, un bărbat travestit sau un soldat beat. Când vreau să părăsesc casa care e un labirint, mă trezesc într-o vale, apoi într-o mlaștină, apoi într-o câmpie înconjurată de oglinzi, și tot așa pînă la infinit.

De cînd mi-am pierdut vederea, am numai coșmaruri. Sînt hăituit de propriile mele cărți. De aceea îmi place să numesc coșmarul „fabula nopții” sau „calul negru al poveștii” sau, și mai bine, „rîsul deochiat al zilei”...

De curînd am avut același vis și se făcea că alergam după această femeie din Maroc, care venise să-mi vorbească. Era aceeași casă situată în Cordoba și, cînd am ieșit, nu m-am aflat în Andaluzia ci la Tetuan. Femeia mă lua cu ea. Mă trăgea de mînă. Mă împotriveam. Nu voiam să merg pe străzile din Tetuan. Apoi m-a lăsat și m-am pomenit singur în marea piață care se numea „plaza Cervantes” – azi și-a schimbat numele, cred că se numește „piața Victoriei”, victoria asupra cui, asupra ce? Nu știu. Am avut de mai multe ori acest vis. Venisem la Tetuan în 1936. Eram o mulțime de spanioli acolo, mai ales oameni oarecare împinși de ambiția colonială, și nu puțini dintre ei, falangiști prefăcuți. Îmi amintesc de un orașel liniștit de unde avea să pornească o parte din mișcarea naționalistă marocană.

Știți, cînd ești orb, trăiești din nostalgie, care-i pentru mine o ceață luminoasă, ținutul-liman al trecutului meu. Noaptea cade neîncetat pe ochii mei; e un îndelung crepuscul. Fac elogiul umbrei, pentru că această îndelungă noapte mi-a redat dorința de a redescoperi și a mîngîia. Călătoresc fără oprire. Revin pe urmele viselor-coșmaruri. Fac drumul ca să trec în revistă nu peisajele ci parfumurile, zgomotele, mirosurile unui oraș sau ale unei țări. Orice pretext e bun pentru a rămîne un timp prin diferite locuri. Niciodată n-am umblat atît de mult ca după ce am orbit. Continuu să cred că scriitorului orice lucru îi e dăruit ca să-i folosească: plăcerea ca și durerea, amintirea ca și uitarea. Poate că în cele din urmă voi ști cine sînt. Dar asta-i altă poveste.

În timp ce vorbea cu mâinile împreunate pe baston, bătrînul fu treptat înconjurat de oameni de tot felul. Cafeneaua deveni o piață sau, mai exact, o sală de clasă într-o școală. Cei ce-l ascultau erau așezați pe scaune. Parcă era un profesor ținînd o prelegere în fața studenților. Oamenii erau fascinați de acest chip lipsit de privire, seduși de această voce ușor răgușită. Îl ascultau pe acest vizitator venit din alt veac, dintr-o țară îndepărtată și aproape necunoscută.

A simțit, după zgomotul scaunelor și liniștea ce domnea în cafenea, că se formase un public care-l asculta sau îl privea cu atenție. La un moment dat se opri și întrebă: Sînteți toți aici? Nu mai aud tumultul aurului pe munte... Am sosit în această țară purtat de singurătatea mea, și te caut în noapte, prințesă scăpată dintr-o poveste; voi, cei ce mă ascultați, dacă o vedeți, spuneți-i că *un bărbat care a fost iubit de lună* se află aici, că sînt taina și sclavul, iubirea și noaptea.

Asistența era cufundată în tăcere. Deodată, un bărbat se ridică și spuse:

— Ești binevenit aici... vorbește-ne despre această femeie care ți-a dăruit batten-ul..., ce ți-a povestit?

Din fundul sălii un altul îi luă cuvîntul din gură:

— Da! Ce ți-a spus femeia asta?

Le făcu semn cu mîna să aibă răbdare, luă o înghițitură de ceai, apoi își reluă povestea:

Femeia era neliniștită. Încerca să n-o arate, dar lucrurile astea se simt. Părea să-i fie teamă de parcă ar fi fost urmărită de răzbunare, de-o conștiință încărcată sau, în mod cu totul stupid, de poliție. Nu știu dacă într-adevăr comisese crima de care se acuza. Știu că însoțise un străin, un arab din America Latină. Era un negustor egiptean sau libanez venit să cumpere covoare și bijuterii. A plecat cu el; crezînd că scapă de trecut. Pentru bărbat era o poveste de dragoste. Pentru ea era o ocazie să fugă. Și, totuși, a trăit mai mulți ani cu acest negustor bogat. Nu i-a dăruit copii. Bărbatul era nefericit. Ea purta o povară și repeta des o propoziție pe care v-o redau întocmai: „Voi trăi ca

să uit de mine însămi“. Omul era negustor, nu poet. Fusesse tulburat de frumusețea și fragilitatea ei. La început ea a vrut să-l ajute în afaceri, dar asta-l jigni un pic. Își petrecea zile întregi într-o casă mare situată în cartierul de nord al Buenos Airesului. Ea nu mi-a spus, dar mai târziu am aflat prin Fernando Torrès, autorul *Raportului neterminat*, că se petreceau lucruri ciudate în casa unui negustor arab.

La prima vizită, vorbi puțin. A doua oară – după șaptesprezece zile – vorbi ceva mai mult, dar nu mărturisi nici o taină. O simțeam hărțuită, rănită, pe pragul unei prăpăstii, deasupra unui țarm abrupt. Vorbea despre dispariție, despre scufundarea în nisip. Spunea că e zi și noapte urmărită de oameni cărora le făcuse rău. Și când nu se mai plîngea, adăuga suspinînd: „La urma urmei nici nu știu cine sînt!“ Din mărturisirea ei am reținut că era capabilă de cel puțin trei lucruri: să fi trăit viața altcuiva, să fi lăsat pe cineva să moară, să fi mințit și-apoi s-o fi luat la fugă. N-aveam date suficiente să-mi imaginez o intrigă polițistă. De fapt, în locul intrigii, aveam dreptul la enigmă. Am fost captivat de această femeie. Mult timp după dispariția ei, mi se întîmpla să simt că ardeam de dorință s-o caut, să-i vorbesc, s-o întreb. Cultiva misterul. Poate c-a fost singura care nu mi-a vorbit despre labirinturi, oglinzi și tigri. În orice caz, a fost ultimul chip pe care vederea mea l-a înregistrat pentru totdeauna. Un chip plin. Cum lesne vă puteți închipui, nu mi-au plăcut niciodată chipurile plate și nici mîinile puhave, jilave.

Pe-atunci împlineam cincizeci și cinci de ani. Astfel o parte din viața mea era săvîrșită. Orbirea e o îngrădire dar și o eliberare, o singurătate prielnică invențiilor, o cheie și o algebră. Am primit, așadar, această întindere de ceață cu optimism. Fără-ndoială, penumbra, constantă și nemîșcată, e insuportabilă. Mă dăruiam doliului culorilor. Am pierdut pentru totdeauna roșul. Cît despre negru, se confundă cu noaptea stînjenitoare. Numai galbenul s-a păstrat în această ceață. Am hotărît să nu-mi schimb percepțiile, ci preocupările. Viața mi-am consacrat-o, mai ales, cărților. Am scris, publicat, distrus, citit, iubit..., întreaga viață lîngă

cărți. Această femeie, trimisă de-o mână binefăcătoare, veni, chiar în pragul nopții mele, să-mi dăruie o ultimă imagine, să-mi ofere amintirii chipul ei în întregime întors către un trecut pe care trebuie să-l ghicesc. Mi-am spus că nu era o întâmplare, ci chiar fapta unei bunătați anonime: să iei cu tine în călătoria subterană imaginea unei frumoșii emoționante. Am intrat în întuneric însoțit de acest chip care, mai mult decât cărțile, avea să-mi ocupe viața, acest lung coridor al amurgului. Azi pot spune că am trudit la acest chip ale cărui contururi îmi scapă adesea. Este imaginea unei imagini, simplă iluzie, voal așezat peste o viață, sau metaforă elaborată într-un vis? Știu că interesul purtat acestui chip și acestei intruziuni într-o intimitate obosită mi-a redat tinerețea, curajul de a călători și de a merge în căutarea a ceva sau a cuiva.

Înainte de a porni pe urmele acestui chip, a trebuit să mă eliberez de câteva taine. Nu mai eram obligat să le păstrez. M-am dus acolo pe unde trecea râul Maldonado – astăzi îngropat – și m-am spălat cu o piatră netedă, chiar piatra ce înlocuiește apa abluțiunii, pentru musulmani, în deșert. Mi-am făcut abluțiunile gândindu-mă la prietenii dispăruți și la tot ce mi-au încredințat înaintea morții. Numai taina acestei femei arabe a rămas acolo, în cutia toracelui meu. Ea mă ține în gardă, iar eu posed ca element esențial, doar povestea unei deghizări care a sfârșit rău. Moneda era un semn ca să-mi orientez căutările. Plimbându-mă deunăzi în grădinile Al Hambrei, inundat de miresmele pământului proaspăt frământat de grădinarii spanioli spre a planta în el trandafiri, am avut puternica intuiție că acest chip era un suflet copleșit de chinuri și că trebuia să-mi continui călătoria pînă la Tetuan, Fes și Marrakech. Această vizită are ceva dintr-un pelerinaj. Trebuie să-l fac și să nu mă opresc pînă nu voi reda acestui suflet pacea, seninătatea și liniștea de care are nevoie. E un suflet înlănțuit. Suferă. Femeia poate-i moartă de mult timp. Dar eu continuu să-i aud glasul care nu vorbește, ci șoptește sau geme. Sînt locuit de această durere și numai pământul țării acesteia, lumina, miresmele și patimile ei vor ști să-i redea pacea. Ar fi vrut să-mi povestească istoria ei fără să atenueze insuportabilul din ea, dar a

preferat să-mi lase semne de descifrat. Prima metaforă este un inel cu șapte chei pentru cele șapte porți ale orașului. Fiecare poartă care se deschide va aduce pace sufletului ei. Citind *Romanul lui Al Mo'atassim*, manuscris anonim găsit în secolul al XV-lea sub o dală a moscheii din Cordoba, am înțeles sensul acestui prim dar. Cred că știu că un povestitor din extremul sud a încercat să străbată aceste porți. Destinul sau rea-voința l-au împiedicat pe acest sărman să-și ducă la bun sfârșit sarcina.

Al doilea obiect pe care mi l-a dat e un ceas mic fără limbă. Datează exact din 1851, anul în care a fost bătută în Egipt moneda de cincizeci de centime, repede retrasă din circulație. Mi-a dat, de asemenea, un covor de rugăciune în care este reproducă, într-o urzeală dezordonată, faimoasa *Noapte a nunții a lui Chosroës și a lui Hirin*, miniatură persană ilustrând un manuscris din Khamzeh, operă a poetului Nizāmy. Semn de insolență! Niciodată un bun musulman nu și-ar face rugăciunea pe un desen erotic din secolul al XVI-lea! Am încercat să descifrez un ordin secret în legătură cu cele șapte chei, cu ceasul și moneda. Nu cred că am găsit calea deznodământului. Ultima piesă pe care mi-a lăsat-o nu e un obiect ci relatarea unui vis ce începe cu un poem pe care ea îl atribuie lui Firdussi care a trăit în secolul al X-lea. Vă citesc poemul așa cum l-a transcris ea:

În acest trup închis stă o tânără fată
Al cărei chip e mai strălucitor ca soarele.
Din cap pînă-n picioare e ca fildeșul,
obrajii precum cerul iar mijlocul de salcă.
Pe umerii de-argint, două cozi întunecate
ale căror capete-s ca inelele unui lanț.
În acest trup închis e un chip șters,
o rană, o umbră, și-o vîltoare,
un trup ascuns într-un alt trup...

După cum v-ați dat seama, poemul e falsificat. Nu e nimic altceva decît măsura disperării ei. Visul ne duce spre porțile deșertului, în acest Orient imaginat de scriitori și pictori.

NOAPTEA ANDALUZĂ

Visul era precis și foarte dens. Plecam în căutarea unor lungi plete negre. Ieșeam pe străzile Buenos Airesului, ghidat, ca un somnambul, de parfumul delicat și rar al frumoaselor plete. Le zăream în mulțime. Grăbeam pasul. Dispăreau. Îmi continuam astfel cursa pînă mă trezeam în afara orașului, pierdut printre movilele de pietre și de capete de vită calcinate, în mijlocul acelor cartiere clandestine, numite azi bidonviluri, singur, apăsător de-un miros de cadavre și huiduit de-o liotă de puștani pe jumătate goi ce învîrteau bucăți de lemn cioplite în formă de pușcă, pasă-mi-te, se jucau de-a partizanii. Îmi era frică. Visul devenea coșmar. Uitam pentru ce ieșisem din biblioteca mea și cum se făcea că mă găseam în fața unor puștani înfometati, gata să mă linșeze. Nu izbuteam să fug. Eram prins în capcana morții prin sufocare. Cunoaștem această suferință. În acea clipă de intensă agitație am zărit iarăși pletele negre. Eram salvat. Am părăsit suburbia fără dificultate. Cam la o sută de metri mai încolo, o siluetă îmi făcu semn cu mîna s-o urmez. M-am supus și iată-mă în plină medina unui oraș arab. Nu se mai văd nici un fel de plete. Nimeni care să-mi facă semn. Eram singur, liniștit și chiar fericit să mă plimb pe aceste străduțe înguste și umbrite. Femeile nu purtau, toate, voal. Bărbații își lăudau cu umor marfa. Vindeau mirodenii de toate felurile, papuci, covoare, cuverturi de lînă, fructe uscate. Unii strigau, alții cîntau. Medina se înfățișa privirilor mele ca o încîlceală de locuri – străzi și piețe – unde orice miracol era posibil. Aveam șanse s-o regăsesc pe femeia cu plete negre. Vărsat dintr-o suburbie argentiniană într-o medina arabă, mergeam înmărmurit de uimire. Străzile erau jalonate de vînzători ambulanti și de cerșetori bătrîni. Era acolo tocilarul de cuțite care se plimba cu roata lui montată pe o bicicletă și își anunța prezența, suflînd

într-un fel de muzicuță din plastic ce scotea un sunet strident, recunoscut de departe. Era și sacagiul, un bătrîn adus de spate ce scotea un strigăt lung și dureros – între răget de luptă și schelălăit de cîine părăsit – ca să vîndă prospețimea și binefacerea apei de izvor dintr-un burduf negru pe care-l ducea în spate. Erau și cerșetorii repetînd din cînd în cînd, aproape automat, aceeași litanie cu mîna întinsă, nemîșcați, eterni. Strada n-ar fi existat fără ei. Le aparținea. Nu știu cum am avut brusc ferma convingere că sacagiul, tocilarul și unul din cerșetori, un orb, făceau parte din povestea mea în curs de desfășurare. Îi vedeam în chip de rude sau de asociați. Și tot așa eram convinși că se învoiseră să-mi traseze drumul și să compună din cîntul și atitudinea lor un chip unic într-un trup fragil și incert, legănat de valurile unei povești țesute de toate-aceste ulițe. I-am observat pe cei trei bărbați postați în această medina, ca niște umbre deplasîndu-se după soare. Am știut mai tîrziu în vis că fuseseră trimiși acolo de cineva a cărui amintire mă urmărea ca o durere. Mă durea și nu puteam spune unde. Ghemuit la intrarea într-o moschee, concentrîndu-mă asupra acestei dureri, văzui, ca o fantomă, chipul unei tinere femei, tumefiat, împietricit de-o crispă interioară, văzui chipul, apoi trupul subțire adunat într-un coș mare pentru provizii, picioarele trebuie că erau îndoite sau înrădăcinate în pămînt. Eram singurul care vedea această imagine brutală pe această ulicioară întunecoasă, probabil de cealaltă parte a moscheei. Deodată totul se întunecă. Medina deveni un oraș al beznelor și nu mai auzeam decît litania funebă a celor trei bărbați. Vocile lor ascuțite și nazale desenau trăsăturile unui chip. Era mai mult decît o viziune, era o prezență al cărei suflu și căldură le simțeam. Dispăru o dată cu tăcerea intermitentă.

Acest vis m-a urmărit zile în șir. Nu mai îndrăzneam să ies din biblioteca mea, temîndu-mă de noapte și de somn. Pletele negre nu erau, de fapt, decît mîna întinsă a morții care mă împingea înspre neant. Ca să scap de această obsesie, am hotărît să fac călătoria din vis. La urma urmei, între moarte și mine, nu trebuie să fie mai

mult de-un anotimp. Aşadar, mai bine să merg eu în întâmpinarea lucrurilor. Am uitat să vă spun că, în această medina, moneda în circulaţie nu era alta decît faimoasa piesă de cincizeci de centime, batten-ul. Erau şi bancnote datînd din vremea noastră.

Prieteni! L-aţi ascultat pe străin cu răbdarea ospitalităţii voastre. Dar, de cînd această poveste şi personajele ei au venit să dea tîrcoale nopţii mele, sufletu-mi s-a potolit. Aşa cum ziua cade peste noapte, fluviile se pierd în mare iar viaţa mea nu-şi află liniştea în faţa uitării. Credeam că moartea vine în chip brutal, fără să prevestească, fără ceremonie. M-am înşelat. Moartea mea a apucat-o pe căi întortocheate, ceea ce n-are cum să-mi displacă! Asta a luat ceva timp. Sufletul mi s-a trezit şi trupul s-a ridicat şi-a început să meargă. L-am urmat fără să pun prea multe întrebări. Am traversat Europa. M-am oprit în Andaluzia. În ciuda vîrstei şi infirmităţii mele ultime am făcut o nebunie: mi-am petrecut întreaga zi în palatul Al Hambra. Am adulmecat lucrurile. Am simţit miresmele pămîntului şi ale pietrei. Am mîngîiat zidurile şi mi-am lăsat mîna să zăbovească pe marmură. Am vizitat, aşadar, pentru prima oară Al Hambra, cu ochii stinşi. La sfîrşitul zilei, m-am ascuns în interiorul unei băi maure. Paznicii n-au văzut nimic. Astfel am fost închis în palat şi-n grădini. Pe la nouă s-a înserat. Era la mijlocul lui iulie. Era plăcut. Am ieşit din ascunzătoare ca un copil. Ce fericire! Ce bucurie! Tremuram puţin. Mergeam fără să pipăi. Ascultam susurul apei. Respiram profund iasomia, trandafirii şi lămîii. Ascultam ecoul unei muzici andaluze cîntate aici chiar acum cinci secole. Cînd orchestra se oprea, muezinul chema la rugăciune cu vocea lui severă şi puternică. Mă gîndeam la regii, prinţii, filosofi, înţelepţi ce au părăsit acest regat, lăsînd în seama crucii necredinciosului ţara şi tainele ei. Mîinile-mi pe marmură – era despărţirea de zi, sfîrşitul nostalgiei, un bun rămas acestei vechi amintiri. Am petrecut o noapte de tulburătoare euforie. Am fost iubit de lună. Am topit noaptea mea în blîndeţea nopţii ce

acoperea Al Hambra. Cred că mi-am regăsit vederea pentru o clipă în această noapte andaluză, noapte iluminând noaptea mea, o singurătate ultragiată, deplasată în timp, părăsită în spatele zidurilor. Bineînțeles, am auzit voci. Era sărbătoare. Poeții recitau versuri pe care le știam pe dinafară. Le spuneam împreună cu ei. Mergeam pe urma vocilor. Ajunsei la curtea Leilor, unde domnea o tăcere grea, de timp neclintit. M-am așezat pe pământ de parcă cineva m-ar fi somat să mă opresc acolo și să nu mă mișc. Nu-i mai auzeam pe poeți. Mi-am căutat vocea în amintirea despre mine însumi. Prima amintire a adolescențului care-am fost, însoțindu-și tatăl deja orb, chiar în această grădină. Deodată, o voce femeiască, gravă și batjocoritoare răzbătu de undeva de afară. Mă cam așteptam la asta. Ținuturile erau locuite. Articula rar primele litere ale alfabetului arab: Aleph... Ba... ta... Jim... hâ... dal... Literele cîntate răsunau în curte. Am rămas acolo pînă în zori, nemișcat, cu urechea la pîndă și mîinile crispate pe coloana de marmură. Era un glas de femeie într-un trup de bărbat. Chiar înainte de primele licăriri ale zilei, două mîini puternice mi-au înconjurat gîtul. Au încercat să mă zugrume. M-am zbatut cu ultimele puteri; sînt cele mai teribile. Aveam o putere fizică pe care niciodată nu mi-o bănuisem. Am lovit la întîmplare cu bastonul. Fără să-și desfacă mîinile omul scoase un țipăt de durere. Am simțit că trupul i se deplasase ușor spre stînga. Cu același elan m-am ridicat și am dat o lovitură puternică celui care mă sugruma.

Era o ființă omenească, un înger al răului, o fantomă, o pasăre osîndită să moară în singurătate, era un bărbat sau o femeie? Am trăit cu adevărat această luptă corp la corp cu un bărbat voalat sau am visat incidentul în visul nopții andaluze? Știu că dimineața eram extenuat, mă durea inima și gîtul. Știu că noaptea a fost lungă și plină de întîmplări. Știu că a doua zi eram schimbat. Îmi venea greu să părăsesc Al Hambra. Tînărul care mă însoțea pesemne că se neliniștise. Înțelesese că mă lăsasem închis. M-a așteptat devreme dimineața la intrarea principală.

Eram fericit, în ciuda oboselii și a lipsei de somn. Astăzi știu că trupul ce se abătuse asupra mea în timpul nopții purta o perucă deasă și lungă. Trebuie că era moartea sau însoțitorul ei. Moartea care mă sfidează se-apropie de mine, apoi se îndepărtează cu aceeași răutate, cu aceeași insolență. Această noapte trebuia să fie ultima. Aș fi putut avea o moarte frumoasă în acea noapte la Granada. Dar mă apăsasem cu furia unui tânăr. Mă simțeam liber, ușurat de această așteptare lentă și dureroasă. De-acum, moartea poate veni oricând. Îi cunosc chipul, îi cunosc vocea. Îi cunosc mâinile. Cunosc o mulțime de lucruri despre ea dar, ca tot omul, nu știu ceasul și ziua când va sosi. De câțiva ani merg fără oprire. Merg încet, ca acela care vine într-atât de departe încît nu mai speră să ajungă...

Unde mă aflu în acest moment? Simt mirosul puternic al izmei proaspete, aud vocile vânzătorilor de fructe, adu-mec mirosurile de bucătărie, probabil ne aflăm foarte aproape de un mic restaurant popular... miresme puternice, amestecate cu petrol ars, totul e îmbătător pentru un bătrîn care merge de-atîta vreme. Sînt, oare, obiectul unei conjurații care mă înșală și mă trădează? Spuneți-mi măcar acum, voi, care-mi țineți soarta în mâinile voastre, va fi fost descoperit un trup sau o carte în palatele din Cordoba, Toledo sau Granada?

Am visat noaptea andaluză sau am trăit-o? Începînd din acea noapte la Granada, m-a urmărit imaginea unui cal sălbatic, părăsit în curtea unei case mari. Tăcerea voastră e o grea încercare. Sînt atît de puțin străin de pămîntul strămoșilor voștri și atît de aproape de acest crepuscul care înaintează și vă învăluie. Totul a fost împlinit de-o femeie care a conceput nemăsuratul, imposibilul, denegînditul. Acestea-s primele licăriri ale tainei; și, dacă i-am dezvăluit ridicolul, am făcut-o ca să păstrez cele cîteva clipe de liniște de care are nevoie orice om deja înlănțuit de moarte.

Aș putea și eu să citez divanul lui Almoqtâdir El Maghrebi care a trăit în secolul al XII-lea, și, fără să mă identific cu cel ce povestește, aș aminti acest catren:

„Murieron otros, pero ello aconteció en el pasado
Que es la estación (nadie lo ignora) más propicia a la
muerte
Es posible que yo, súbdito de Yaqub Almansur,
Müera como tuvieron que morir las rosas y Aristóteles?“

„Murit-au alții, dar asta întîmplat-u-s-a-n trecut,
Care e anotimpul (cine nu știe?) cel mai prielnic morții,
E cu puțință, oare, ca eu, supusul lui Yaqub Almansur,
Să mor așa cum trebuit-au ca să moară, rozele și Aristotel?“

19

POARTA NISIPURILOR

Un bărbat cu ochii mici și cenușii, aproape închiși de timp și de oboseală, cu barba înroșită de henné, capul înfolfolit într-un turban albastru, așezat direct pe pământ, întins ca un animal rănit, privește în direcția străinului care a căzut într-un somn adînc, cu ochii deschiși, ridicați pur și simplu spre tavan, fără să caute nimic, lăsînd să treacă visele, oglinzile, izvoarele, muștele, fluturii și ziua.

Bărbații și femeile nu se mișcă. Se tem să nu-l trezească în mod brutal pe străinul prizonier al unei taine care-i intrigă și din care nu dețin decît frînturi. Cugetă și așteaptă. Lumina acestui sfîrșit de zi deplasează lucrurile, dă umbre obiectelor celor mai simple, le animă culorile și fastul trecător, se perindă peste chipuri, se oprește pe-o privire, apoi mătură scena fără să clintească nimic. Bărbatul cu ochi cenușii încearcă să se ridice. Îi vine greu să-și adune picioarele, se sprijină apoi de un taburet și se tîrăște cu greu spre ieșirea din cafenea. Burnuzul ponosit

și murdar îl acoperă în întregime. Cu greu i se zăresc trăsăturile feței, pe care încearcă să și-o ascundă cu o parte din turban. Ține sub braț o servietă veche. Se apropie de publicul nemișcat, se oprește și se așază pe un scaun care scîrîie. Cu un semn din mîină, un bărbat îi cere să nu facă zgomot, dar scaunul scîlciat scîrîie. Cere un pahar cu apă. Un vecin i-l oferă pe-al lui, pe jumătate plin. Bătrînul scoate din servietă un pic de pulbere galbenă, o diluează în apă și-o înghite șoptind o rugămintă către Dumnezeu să-i scurteze durerile și să-l vindece. Pune jos paharul, mulțumește vecinului cu un gest din cap, își așază servieta pe masă, o deschide și scoate un caiet gros și uzat. Pe neașteptate, ridică în aer caietul și spune: „Totu-i aici... Dumnezeu e martor...”

Cei prezenți se mișcă, se îndepărtează de străinul care doarme; îi întorc spatele, îl lasă-n seama somnului său alb. „Totu-i aici... și voi o știți...”, repetă omul cu turban albastru. Această frază spusă de mai multe ori de o voce familiară acționează ca o cheie magică ce trebuie să deschidă porțile uitate sau condamnate. Arătîndu-l pe orb, spune: „Vom fi puțin mai săraci cînd acest om va muri. O infinitate de lucruri – povești, vise și țări – vor muri o dată cu el. De aceea mă aflu aici, mă aflu iarăși cu voi, preț de cîteva ceasuri, de cîteva zile. Lucrurile s-au schimbat față de ultima dată. Unii au plecat, alții au venit. Între noi, cenușa și uitarea. Între voi și mine o lungă absență, un deșert prin care-am rătăcit, o moschee în care am trăit, o terasă unde am citit și scris, un mormînt în care am dormit. Mi-a trebuit timp să ajung pînă-n acest oraș căruia nu-i recunosc nici oamenii nici locurile. Am plecat, alungat din piața cea mare. Am mers vreme-ndelungată peste cîmpii și secole. Totu-i acolo... Dumnezeu e martor...” Se oprește o clipă, fixează caietul cel gros, îl deschide, întoarce paginile: toate s-au golit. Cercetîndu-le de-aproape se constată că încă mai poartă urmele scrisului, frînturi de frază cu cerneala decolorată, mici desene neînsemnate, în creion cenușiu. Continuă: „Cartea e goală. A fost devastată. Am făcut imprudența s-o răsfoiesc într-o noapte cu lună plină. Luminînd, raza ei a șters cuvintele unul după

altul. Nimic nu mai dăinuie din ceea ce timpul a consemnat în această carte..., rămîn, bineînțeles, frînturi..., cîteva silabe..., luna a luat astfel cu ea povestea noastră. Ce mai poate un povestitor ruinat de luna plină care l-a jefuit fără rușine? Condamnat la tăcere, la fugă și rătăcire, am trăit puțin. Am vrut să uit. N-am reușit. Am întîlnit șarlatani și bandiți. M-am rătăcit printre triburi de nomazi care invadau orașele. Am cunoscut seceta, moartea vitelor, disperarea oamenilor de pe cîmpuri. Am străbătut țara de la nord la sud și de la sud la infinit.“

Orbul se trezește. Capul i se mișcă. Ochii deschiși nu se fixează pe nimic. Privirea a rămas ca în ziua cînd a orbit. Se ridică. Un scaun gol cade. Face un zgomot neplăcut. Un băiat se grăbește și-l apucă de braț. Ies împreună în piața întinsă, puțin animată la această oră. Bătrînul șoptește cîteva cuvinte la urechea băiatului care se oprește o clipă, apoi îl conduce spre un grup de bărbați și femei, așezați într-o cafenea pe rogojini întinse pe jos. Stau cu toții împrejurul unei femei îmbrăcată complet în alb și care vorbește rar. Îi fac loc orbului care se așază încrucișînd picioarele. Toată atenția îi e concentrată asupra vocii femeii. Trece astfel de la o povestire, ale cărei chei credea că le are, la o istorie căreia nu-i știe nici începutul nici sensul. E fericit să se găsească antrenat în mijlocul unei fraze ca și cum călătoria lui în medina s-ar continua după propria-i dorință cu pasiunea de a-și pierde drumul și de a cădea în labirintul pe care-l desenase în biblioteca sa din Buenos Aires. Femeia nu contenește: „... la pipăit, simțeam că-l văd! Sau poate această sabie nu era decît vedenia unui prinț posedat! Și cu toate acestea, lama strălucea în soarele amiezii, și oamenii spălau dalele pe care sîngele se închegase...”

Orbul aprobă dînd din cap.

De cealaltă parte a pieței, la cafenea, omul cu turban albastru își continuă istorisirea:

„Orașul nostru are șapte porți pentru că a fost iubit de șapte sfinți. Dar această iubire a devenit un blestem. O știu acum după ce am îndrăznit să istorisesc povestea și

destinul celei de-a opta nașteri. Moartea e acolo, afară, se-nvîrtește ca roata norocului. Are un chip, mâini și un glas. O cunosc. Mă însoțește de multă vreme. M-am familiarizat cu cinismul ei. Nu mă sperie. A luat cu ea toate personajele poveștilor mele. M-a lăsat de izbeliște. În orice caz, în ceea ce mă privește, am părăsit această piață nu numai pentru că am fost alungați de aici, ci și pentru că moartea a lichidat, unul câte unul, toții eroii. Am plecat seara; în mijlocul povestirii, promițînd publicului meu fidel urmarea aventurilor pentru a doua zi. Cînd m-am întors, povestea era deja terminată. În timpul nopții moartea se înversunase împotriva principalelor personaje. M-am trezit astfel cu frînturi de poveste, împiedicat să trăiesc și să circul. Imaginația îmi era ruinată. Am încercat să justific aceste dispariții brutale. Publicul n-a acceptat. Moartea, căreia îi auzeam în depărtare rîsul și sarcasmul, mă ridiculiza. Băteam cîmpii. Nu mai eram un povestitor, ci un șarlatan, o marionetă în mîna morții. La început n-am înțeles ce mi se întîmpla. Mi-am învinovățit memoria tocită de vîrstă. Nu eram nici secătuit, căci mă aflu în posesia unei importante rezerve de povestiri. Era destul să încep să le înșir, ca ele să se golească de substanță. Am petrecut multe nopți albe. Într-una din aceste nopți moartea mi-a apărut sub înfățișarea unui personaj, a opta născută, Ahmed sau Zahra, și m-a amenințat cu toate trăznetele cerului. Mi-a reproșat că am trădat taina, că am murdărit prin prezența mea Împărăția Tainei, acolo unde Taina e adîncă și ascunsă. Eram bîntuit de Es-ser El Mekhfi, Taina supremă. Atît de ascunsă, încît mă manipula în ciuda mea însumi. Ce imprudentă! Ce nesăbuiță! Nenorocul meu începuse de-acum. Nefericirea-mi era imensă. Vedeam cum se apropie nebunia. Nu mai îndrăzneam să-mi arăt fața în public. Îmi era rușine. Asupra mea era aruncat blestemul. Nici voi, nici eu nu vom ști niciodată sfîrșitul poveștii, care n-a putut străbate toate porțile. A trebuit să mă ascund. Am încercat să mă convertesc altundeva, să fac alte meserii. Scrib public: n-am avut clienți. Tămăduitor: n-am avut nici un succes. Cîntăreț la lăută: oamenii își astupau urechile. Nimic nu mergea.

Blestemat. Eram blestemat și lipsit de orice speranță. Am făcut un pelerinaj în sudul extrem al țării. După luni de mers pe jos și de rătăcire, am ajuns prin sate străine, care, în nebunia mea, ar fi trebuit să fie aparență, corpuri goale, așezate-n drumul meu de moarte care-și bătea joc de mine. Și mă chinuia. Îmi amintesc că într-o seară, frînt de oboseală, adormisem sub un copac într-un loc pustiu în care nu se aflau decît pietre și acel copac. Cînd m-am trezit a doua zi mă aflam într-un cimitir plin de oameni îmbrăcați în alb care îngropau niște adolescenți, fără lințoliu, goi, într-o groapă mare. Am fost îngrozit. M-am apropiat de groapă și mi s-a părut că văd trupul fiului meu. Am urlat. O mîna puternică îmi astupă gura și-mi înăbuși strigătul. Eram ca posedat și am plecat mînat de instinct. Mi se-ntîmpla să merg mult timp și să mă regăsesc printr-o întîmplare inexplicabilă în punctul de plecare. Personajele pe care credeam că le inventam îmi răsăreau în cale, mă interpelau și-mi cereau socoteală. Eram prins în capcana propriului meu delir. Degete mă arătau vindicative și mă acuzau de trădare. Astfel se face că tatăl lui Ahmed mă sechestră într-o clădire veche și-mi ceru să mă întorc în piață și să povestesc altfel povestea. Era un bărbat înăcrit, brutal, probabil în pragul Infernului. În spatele lui, într-un cărucior pentru infirmi, era mama. Scuipea neîncetat pe jos. Ochii ei sticloși mă fixau, îngrozindu-mă. Tot așa am întîlnit-o pe-un alt drum, pe Fatima. Nu mai era bolnavă. Totul se petrecea într-o vineri, în plină zi. Mă opri și-mi spuse: „Sînt Fatima. M-am vindecat“. Mi-a apărut încărcată de flori, fericită ca una care și-a luat revanșa asupra destinului. Zîmbea ușor. Rochia ei albă – un pic lințoliu, un pic rochie de mireasă – era aproape intactă; doar un dram de țărîină rămasă în pliuri. Îmi spuse pe-un ton senin: „Mă recunoști acum? Sînt cea pe care ai ales-o victimă pentru personajul tău. Te-ai descotorosit repede de mine. Acum vin să vizitez locurile și să observ lucrurile pe care le-am vrut veșnice. Cum văd, țara nu s-a schimbat. Iar tu ești pierdut. Ți-ai pierdut povestea și mințile. Pămîntul e uscat, mai ales în sud. N-am cunoscut sudul. Mă întorc pe urmele poveștii tale.

Număr morții și-i aștept pe supraviețuitori. N-ai nici o putere asupra mea. Apartin acestei eternități despre care vorbești fără s-o cunoști. Țara nu s-a schimbat, ba văd chiar că starea de lucruri s-a agravat. E ciudat, oamenii își trec viața încasînd loviturile; sînt zilnic umiliți; nu se urnesc, și apoi, într-o bună zi, ies în stradă și sfărîmă totul. Armata intervine și trage în mulțime ca să restabilească ordinea. Tăcerea și capul plecat. Se sapă o groapă mare și se aruncă în ea cadavrele. Devine ceva cronic. Cînd eram bolnavă, nu vedeam ce se întîmpla în jurul meu. Mă luptam cu crizele mele și așteptam eliberarea. Acum aud totul, mai ales țipetele copiilor și împușcăturile. E stupid să mori de-un glonte rătăcit cînd nici n-ai împlinit douăzeci de ani. Îi văd sosind complet zăpăciți. Sărmanii copii!...”

Se opri o clipă, scoase dintr-un buzunar ascuns de flori niște curmale și mi le oferî: „Uite, mănîncă aceste curmale, sînt bune, nu-ți fie teamă, nu sînt cele care se pun pe fața mortului în locul ochilor. Nu, sînt curmale culese de mine în această dimineață..., mănîncă-le, vei vedea mai limpede!...”

Într-adevăr, după ce le-am înghițit pe toate, am văzut limpede, atît de limpede încît n-am mai văzut nimic. Am fost orbit de-o lumină foarte puternică și n-am mai văzut decît umbre decupate într-o limezime albă. Bineînțeles, nu mai era nimeni în jurul meu. Fatima dispăruse. M-am frecat la ochi. M-au durut de-atîta frecat. Eram complet posedat de această poveste și de oamenii ei. Știți, fără să fii superstițios, nu-i de glumă cu aceste lucruri! Poveștile pe care le spui sînt ca și locurile. Sînt locuite de cei cărora le-au aparținut în timpurile de demult, nu neapărat ceea ce numim spirite. O poveste e ca o casă, o casă veche, cu mai multe etaje, camere, culoare, uși și ferestre, hambare, beciuri sau grote, spații inutile. Zidurile îi sînt memoria. Zgîrie puțin o piatră, ciulește urechea și auzi atîtea! Timpul adună ceea ce ziua poartă și noaptea risipește. El păstrează și reține. Martorul e piatra. Starea pietrei. Fiecare piatră e o pagină scrisă, citită și anulată, Totul se păstrează în semintele pămîntului. O istorie. O casă. O

carte. Un deșert. O rățăcire. Ispășirea și iertarea. Știți că a ierta înseamnă a ascunde? Nu am nici glorie, nici măreție care să mă ridice pînă la ceruri. Am uitat cele cinci rugăciuni. Am crezut că izvorul la care-mi adăpam poveștile nu va seca niciodată. Ca oceanul. Ca norii care se urmăresc, se transformă dar dăruie întotdeauna ploaia. Caut iertarea. Cine va îndrăzni să-mi acorde uitarea? Mi s-a spus că un poet anonim, devenit sfînt al nisipurilor care învăluie și ascund, m-ar putea ajuta. Am plecat. Am părăsit totul și-am urmat caravana pe jos. M-am îmbrăcat în lînă și am luat drumul sudului fără să mă întorc. Nu mai aveam familie, meserie, legături. Înainte, trăiam fără să-mi pese de ziua de mîine. Aveam cercul meu rezervat în piața cea mare. Aveam un public credincios. Poveștile mele îmi dădeau viață. Dormeam împăcat. Răsfoiam manuscrise străvechi. Șterpeleam din poveștile altora, pînă în ziua cînd veni să mă vadă o sărmană femeie din Alexandria. Era subțire și brună, iar privirea i se așeza cu precizie pe lucruri. Dintre toți povestitorii din piață, ale căror relatări le urmărise, mă alese pe mine. Îmi spuse dintr-o dată: „I-am ascultat pe toți, numai dumneavoastră veți fi capabil să spuneți povestea unchiului meu care era, de fapt, mătușa mea! Simt nevoia să mă eliberez de povara acestei enigme. E o taină care a apăsat mult timp asupra familiei noastre. Adevărata identitate a unchiului meu a fost descoperită în ziua morții sale. De atunci trăim un coșmar. M-am gîndit că făcînd publică această poveste, ea va deveni legendă și, după cum știm cu toții, miturile și legendele sînt mai suportabile decît stricta realitate.“

Mi-a povestit în amănunțime istoria lui Ahmed. A durat două zile. O ascultam gîndindu-mă la ce puteam face cu toate aceste date, și cum să le adaptez la țara noastră. La urma urmei, e o diferență mică între cele două societăți ale noastre, arabă și musulmană, feudală și tradițională. Am întrebat-o pentru ce mă alesese pe mine. Mi-a spus, poate ca să mă flateze, că aveam mai multă imaginație decît ceilalți, apoi adăugă: „Acum această poveste e în dumneavoastră. Ea vă va ocupa zilele și nopțile. Își va săpa patul în trupul și în mintea dumneavoastră. Nu-i mai

puteți scăpa. E o poveste care vine de departe. A trăit în intimitatea morții. De când am povestit-o, mă simt mai bine, mai ușoară și mai tânără. Vă dăruiesc o comoară și o fîntînă adîncă. Atenție, nu trebuie să le lăsați neexplorate; faceți după cum vi-i voia! Fiți demn de taină și de rănilor ei. Transmiteți povestea, făcînd-o să treacă prin cele șapte porți ale sufletului. Rămîi cu bine, prietene, complice al meu!“

Înainte de-a mă părăsi mi-a dat un caiet gros de peste două sute de pagini: jurnalul și gîndurile lui Bey Ahmed. L-am citit și recitit. De fiecare dată eram tulburat și nu știam ce să fac cu această istorie. Atunci am început s-o povestesc. Cu cît înaintam, cu atît mă afundam mai mult în fîntînă..., personajele mă părăseau..., eram limitat la simple constatări, pînă în ziua cînd, profitînd de curățarea pieței, am luat drumul sudului. Cînd luna plină a golit cartea de cuvinte, m-am temut la început, dar aici am găsit primele semne ale eliberării mele. Am uitat și eu totul. Dacă vreunul dintre voi ține să cunoască urmarea acestei povești, va trebui să întrebe luna în momentul cînd va ajunge la deplinătatea ei. Eu depun în fața voastră cartea, călimara și pana. Mă duc să citesc Coranul pe mormîntul celor dispăruți.

decembrie 1982 – februarie 1985

Tehnoredactor: ELENA DINULESCU

Bun de tipar: 6 decembrie 1995

Coli de tipar: 18

Tehnoredactare computerizată

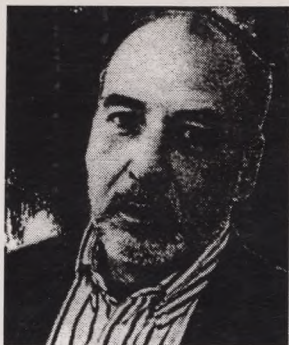

„UNIVERS INFORMATIC“

**Pregătirea formei și tiparul executate
sub comanda nr. 60 003**

**Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI” București
România**

Scriitor marocan de limbă franceză (născut la Fez, în 1944), Tahar BEN JELLOUN este cel mai popular autor maghrebin. A publicat romane, eseuri, culegeri de poeme, povestiri și piese de teatru. În 1987, a obținut Premiul GONCOURT pentru *Noaptea sacră*. Inspirat dintr-un fapt autentic cutremurător, cele două romane din volumul de față relatează, pe fundalul unui Maroc surprins în complexitatea contradicțiilor sale, povestea vieții enigmatice a lui Ahmed, născut femeie și crescut bărbat, care-și descoperă, chinuit și tenace, propriul sex.

„*Copilul de nisip* este un roman *porte-bonheur*... Puține cărți ne lasă o atît de profundă impresie de viață și durere, de adevăr și batjocură.“

J.M.G. LE CLÉZIO

EDITURA

UNIVERS